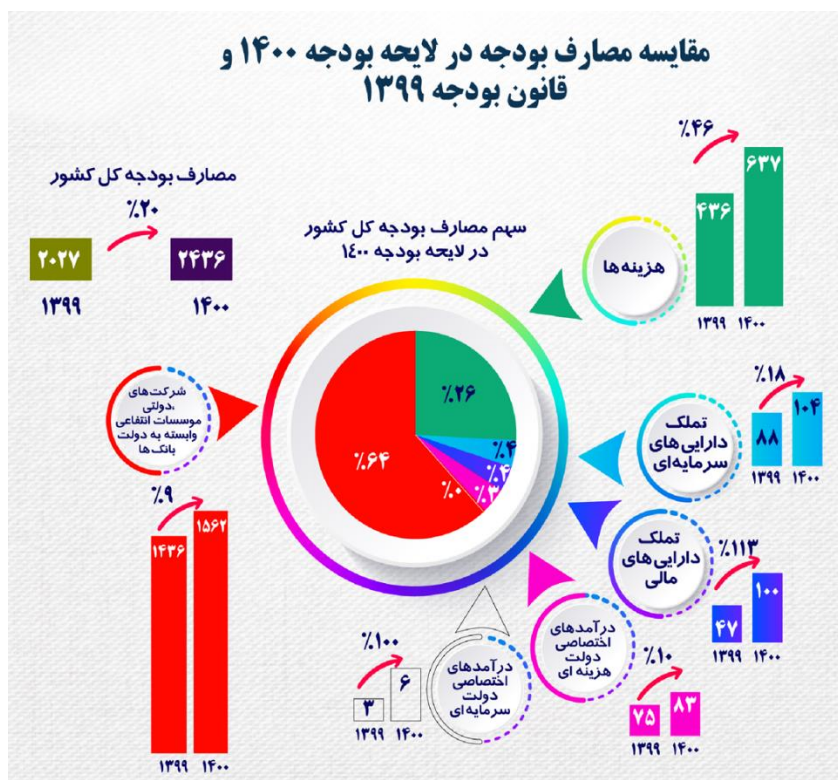

تحلیل کلی لایحه بودجه ۱۴۰۰

مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری

گروه پژوهشی نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی

مجموعه گزارش شماره ۲۳۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

عنوان	تحلیل کلی لایحه بودجه ۱۴۰۰
کد شناسه	۹۹-۹-۱۰۲۷۹
گروه پژوهشی	نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی
پدیدآورنده	محمد کردبچه
ناشر	مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری
تاریخ انتشار	دی ماه ۱۳۹۹
طراح جلد	پدرام حاجی اسمعیلی
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری نیست.	
حقوق معنوی اثر به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع است.	
آدرس: تهران - خیابان نجات‌اللہی - خیابان سپند شرقی - پلاک ۱۶ شماره‌های تماس ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰ شماره پیام‌رسان ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
https://www.dfrc.ir/	

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
۱- رویکردها و جهت‌گیری‌های کلان بودجه سال ۱۴۰۰.....	۴
۲- چارچوب بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۰.....	۹
۳- مرور اجمالی بر عملکرد منابع و مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸.....	۱۴
۳-۱- عملکرد منابع عمومی دولت در سال ۱۳۹۸.....	۱۷
۳-۲- عملکرد مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸.....	۱۹
۴- تحلیل عملکرد بودجه ۱۳۹۸ در مقایسه با هدف‌های برنامه ششم توسعه.....	۲۲
۵- بررسی عملکرد منابع و مصارف عمومی دولت در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹.....	۲۵
۶- منابع و مصارف عمومی دولت در ۱۴۰۰.....	۲۷
۷- جلب مشارکت مردم در توسعه کشور با روش مشارکت عمومی - خصوصی.....	۴۶
۷-۱- اهم اقدامات انجام شده در راستای توسعه مشارکت عمومی - خصوصی در سال ۱۳۹۸.....	۴۷
۷-۲- رویکردها و پروژه‌های ملی و استانی قابل مشارکت موضوع تبصره (۱۹) لایحه بودجه ۱۴۰۰.....	۵۰
۸- توجه ویژه به تولید و اشتغال.....	۵۲
۹- هدفمند کردن یارانه‌ها و کاهش فقر مطلق.....	۵۵
۱۰- واگذاری شرکت‌های دولتی.....	۶۱
۱۱- تحلیل پایداری بدهی‌های دولت.....	۶۳
۱۱-۱- تحلیل وضعیت موجود.....	۶۳
۱۱-۲- بررسی سنجه‌های پایداری بدهی.....	۶۹
۱۱-۳- تأمین مالی اقتصاد ایران در بازارهای مالی.....	۷۰
۱۱-۴- سیاست‌های پیشنهادی.....	۷۲
۱۲- ویژگی‌های احکام مندرج در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور.....	۷۴
منابع.....	۸۳

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۰	جدول ۱: مقایسه خلاصه بودجه کل کشور.....
۱۱	جدول ۲: مقایسه خلاصه درآمدها و هزینه‌های دولت.....
۱۲	جدول ۳: مقایسه خلاصه واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.....
۱۳	جدول ۴: مقایسه خلاصه واگذاری و تملک دارایی‌های مالی.....
۱۸	جدول ۵: مبانی برآورد و عملکرد عواید نفتی.....
۱۸	جدول ۶: عملکرد واگذاری دارایی‌های مالی.....
۲۰	جدول ۷: اعتبارات هزینه‌ای دولت (۱۳۹۶-۱۳۹۸).....
۲۱	جدول ۸: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت (۱۳۹۶-۱۳۹۸).....
۲۴	جدول ۹: مقایسه چارچوب کلی منابع و مصارف عمومی دولت.....
۳۰	جدول ۱۰: مقایسه منابع عمومی به تفکیک بخش و بند.....
۳۲	جدول ۱۱: اعتبارات هزینه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰.....
۳۳	جدول ۱۲: اعتبارات هزینه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰.....
۳۷	جدول ۱۳: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت بر حسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰.....
۳۸	جدول ۱۴: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰.....
۳۹	جدول ۱۵: مقایسه ردیف‌های اصلی تملک دارایی‌های مالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۴۰	جدول ۱۶: مقایسه اعتبارات متفرقه.....
۵۲	جدول ۱۷: خلاصه اطلاعات مربوط به برنامه‌های تولید و اشتغال مورد ذیل بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه.....
۵۳	جدول ۱۸: خلاصه اطلاعات مربوط میزان تخصیص منابع به برنامه‌های مورد تفاهم.....
۵۴	جدول ۱۹: منابع تجهیز شده از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق توسعه ملی.....
۵۴	جدول ۲۰: خلاصه عملکرد برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم از نظر جذب منابع.....
۵۸	جدول ۲۱: منابع حاصل از هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۵۹	جدول ۲۲: مصارف کلان هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۰.....
۵۹	جدول ۲۳: مصارف هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۶۰	جدول ۲۴: مصارف هدفمندی در لایحه بودجه ۱۴۰۰ کل کشور.....

- جدول ۲۵: ترکیب بدهی‌های دولت ۶۴
- جدول ۲۶: بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی ۶۴
- جدول ۲۷: صورت وضعیت بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی برحسب دوره زمانی و سه‌طبقه موضوع ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر ۶۵
- جدول ۲۸: صورت خلاصه وضعیت بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی در پایان خرداد ماه ۱۳۹۹ ۶۶
- جدول ۲۹: فروش اوراق مالی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ ۶۸
- جدول ۳۰: شاخص‌های مهم بودجه دولت ۷۳

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۶	نمودار ۱: منابع عمومی ۱۳۹۷
۱۶	نمودار ۲: مصارف عمومی ۱۳۹۸
۱۷	نمودار ۳: درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها
۳۴	نمودار ۴: اعتبارات هزینه‌ای برحسب امور
۳۹	نمودار ۵: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور
۴۱	نمودار ۶: ترکیب اعتبارات متفرقه
۴۵	نمودار ۷: کنترل اپیدمی‌ها و واکسیناسیون
۴۶	نمودار ۸: آموزش گروه پزشکی دکترای حرفه‌ای
۴۶	نمودار ۹: مقایسه بهای تمام شده انتقال خون در چند استان

مقدمه

از اواسط سال ۱۳۹۷ شدیدترین تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران اعمال شد. شدت این تحریم‌ها به نحوی بود که کمترین منابع حاصل از صادرات نفت میعانات گازی طی پنج دهه گذشته در نیمه دوم سال ۱۳۹۸ حاصل شد. این وضعیت با شیوع ویروس کووید-۱۹ طی چند ماه اخیر تشدید شد، به نحوی که سهم ارزش صادرات نفت خام و میعانات گازی در پنج ماه ابتدای سال جاری از کل منابع عمومی کمتر از سه درصد بوده است. به‌رغم تمام این فشارها و کمبود منابع، دولت با سیاست‌های متناسب، هماهنگی همه دستگاه‌های اجرایی، همراهی قوا و اتحاد و هم‌دلی مردم، توانست بودجه سال گذشته را با دستاوردهای قابل تحسین به سرانجام برساند. به‌رغم همه تلاش‌ها، شرایط اقتصادی موجود به نحوی است که ضرورت دارد دولت‌مردان با همت مضاعف، پیگیر برنامه‌های اقتصادی از جمله «نقشه راه سال هشتم دولت» و اقدامات عملیاتی اصلاح‌گرایانه باشند، به‌طوری که شعار «جهش تولید» به‌واقع محقق شود.

مجموعه اقدامات دولت در هفت سال گذشته تأثیر بسزایی در مدیریت کلان اقتصادی داشته است. سرمایه‌گذاری چند ده میلیارد دلاری دولت در پروژه‌های کلان نفت و گاز موجب شد تراز تولید و مصرف فرآورده‌های نفتی به میزان شایان توجهی مثبت شود. این در حالی است که قبل از سال ۱۳۹۲ تراز تجاری فرآورده‌های نفتی تا نزدیک به ۳ میلیارد دلار منفی بود. حاصل این اقدام ملی مصونیت کشور از تحریم‌ها در حوزه بنزین بوده است. همچنین، احداث و نوسازی طرح‌های بزرگ بیمارستانی و گسترش پوشش خدمات بهداشتی در طرح تحول سلامت مهم‌ترین ابزار دولت در مدیریت بحران کرونا بود. انتظار می‌رود با هماهنگی دستگاه‌های اجرایی و با اتکا به توان تولید داخلی طرح‌های بزرگ ملی شامل راه‌آهن چابهار-زاهدان، راه‌آهن یزد-اقلید، آزادراه اصفهان-شیراز، اتصال تمامی مدارس کشور به شبکه ملی اطلاعات، بهره‌برداری از پالایشگاه بیدبلند ۲، گازرسانی به مراکز شهری اصلی استان سیستان و بلوچستان و ۱۴ هزار تخت بیمارستانی جدید تا قبل از اتمام این دولت به بهره‌برداری برسد.

به دلیل تحریم‌های یادشده، اقتصاد با تکانه شدید سمت عرضه مواجه شد، به نحوی که ورود به وضعیت «رکود تورمی» غیر قابل اجتناب می‌نمود. در پاسخ به رکود تورمی با منشأ تحریم، سیاست‌های به سمت تقاضا به طور معمول کارکرد لازم را نداشته و سیاست‌های دولت باید معطوف به اصلاح فرایندها و ارتقای بهره‌وری باشد. اتخاذ این

سیاست‌ها اگرچه موجب رویش بارقه‌های رشد اقتصادی، کاهش نرخ بیکاری و کاهش تورم در فصل چهارم سال ۱۳۹۸ شد، اما تکانه شدید ویروس کووید-۱۹ موجب تشدید مجدد رکود ناشی از تضعیف ناگهانی تقاضای مصرف داخلی، همراه با افت درآمدهای صادراتی شد. اتخاذ تصمیمات شجاعانه اقتصادی برای دولت اگرچه بسیار دشوار بود، اما بهره‌مندی از الطاف خداوند بزرگ، مقایسه عملکرد اقتصادی دولت با سایر کشورها نشان می‌دهد که بسیاری از این تصمیمات موفق و اثربخش بوده است.

ظرف یک ماه از شیوع ویروس کووید-۱۹، با استفاده از ظرفیت‌های قانونی شورای عالی امنیت ملی، دولت توانست بودجه ترمیمی مقابله با بحران کرونا را تصویب کند و از همان ابتدای شیوع بحران از منابع در اختیار خود و سازمان‌های دولتی نسبت به جبران کاستی‌های بخش درمان و حمایت اجتماعی اقدام کرد. دولت از منابع سازمان هدفمندی یارانه‌ها در ۵ مرحله به سه میلیون نفر (یک میلیون خانوار کم‌درآمد غیر تحت پوشش نهادهای حمایتی) کمک بلاعوض نمود. با همراهی نظام بانکی و صرفاً در قالب پیامک تلفنی دولت به صورت بسیار روان و به پشتوانه یارانه‌های حمایتی آینده نسبت به اعطای تسهیلات کرونا به مبلغ یک میلیون تومان، به صورت قرض‌الحسنه به ۲۱ میلیون خانواده ایرانی اقدام کرد. اقدام دیگر دولت پرداخت به تمامی متقاضیان بیمه بیکاری ناشی از بیماری کرونا بود، به نحوی که نزدیک به یک میلیون و صد هزار نفر از این طرح بهره‌مند شدند. همزمان دولت با همراهی تمامی دستگاه‌ها نسبت به امهال چند ماهه مالیاتی و حق بیمه و حتی اعطای تسهیلات حمایتی به بنگاه‌های آسیب‌دیده ناشی از کرونا نیز، اقدام کرد. مجموعه این اقدامات حمایتی موجب ترمیم محدود آسیب‌های اقتصادی ناشی از کرونا شد. همزمان ذخایر راهبردی دولت نیز به نحوی در شبکه توزیع ساماندهی شد که کمترین کمبود و قحطی مشاهده نشد و البته شرکت‌های دانش‌بنیان با حمایت صندوق‌های حمایتی نسبت به تولید انبوه تجهیزات و ملزومات پزشکی مورد نیاز برای درمان و پیشگیری بیماری کرونا اقدام کردند.

همان‌گونه که اشاره شد تکانه شیوع ویروس کووید-۱۹ به صورت ماهوی متمایز از تکانه تحریم بود، اگرچه همزمان این دو تکانه بسیاری از ساز و کارهای تشدید رکود و تورم را تقویت می‌کردند. دولت در پاسخ به کاهش شدید تقاضا علاوه بر تحریک تقاضای بخش خصوصی به شرح فوق و همزمان با اجرای برنامه‌های ارتقای حقوق و مزایای کارکنان دولت از طریق متناسب‌سازی حقوق بازنشستگان، رتبه‌بندی معلمان، اجرای فصل دهم قانون مدیریت خدمات کشوری، افزایش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخشی از تقاضا را جبران کرد. اگرچه سیاست انبساط مالی در شرایط رکود ناشی از تقاضا مورد تأیید و اجماع اقتصاددانان است، اما همزمان در خصوص نگرانی از اثرات

تورمی این سیاست نیز بسیار بحث شده است. لذا دولت سیاست انتشار اوراق مالی اسلامی و فروش دارایی و سهام دولت در بازار سرمایه را در دو مسیر غالب تأمین مالی خود قرار داد. این دو سیاست تا به حال موفقیت‌آمیز بوده است، به طوری که دولت با اجرای عملیات بازار باز که مورد اجماع اقتصاددانان قرار دارد، نزدیک به ۷۰۰ هزار میلیارد ریال تأمین مالی از طریق عرضه سهام در بازار بدهی و نزدیک به ۳۰۰ هزار میلیارد ریال تأمین مالی از بازار سرمایه انجام داده است. بدیهی است اثرات تورمی این دو ابزار به مراتب کمتر از اتکا به منابع بانک مرکزی است. سیاست انبساط مالی زمانی مؤثر خواهد بود که تکانه منفی موقتی بوده و افق آتی درآمدهای عموم دولت و رشد اقتصادی بهتر از شرایط فعلی اقتصاد باشد و عمده سیاست انبساطی صرف طرح‌های عمرانی دولت شود. به خصوص زمانی که تأمین مالی با هزینه پایین و بدون آسیب به بازار بدهی و سرمایه انجام شود.

اگرچه افق پیش رو بسیار روشن‌تر از شرایط فعلی کشور است، اما ضروری است اقدامات و اصلاحات اساسی در نظام بودجه و هدف‌گیری مشخص دولت در سال آینده ترسیم شود. این دولت قصد دارد در سال آینده نرخ تورم را با ابزارهای مختلف از جمله هدف‌گذاری پیش‌بینی تورمی به پشتوانه عملیات بازار باز به ۲۲ درصد کاهش داده، بخش عمده از مطالبات کارکنان، بازنشستگان و سازمان‌های بازنشستگی را تأدیه کند و بخش مهمی از پروژه‌های عمرانی را به سرانجام برساند تا دولت بعدی در شرایطی بهتر نسبت به تدوین برنامه هفتم توسعه اقدام کند. این دولت اعتقاد دارد تهدیدهای فعلی فراروی اقتصاد را می‌توان با اتخاذ سیاست‌های صحیح به فرصتی برای اصلاحات بخش شایان توجهی از آسیب‌های تاریخی اقتصاد تبدیل کرد.

۱- رویکردها و جهت‌گیری‌های کلان بودجه سال ۱۴۰۰

همان‌طور که مقام معظم رهبری در رهنمودهای تعیین شعار سال تبیین فرمودند، برنامه «رونق تولید» و «جهش تولید» و اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی راهبرد نظام بوده و باید رویکردها اصلاحات ساختار بودجه به نحوی تعیین شود که با اجرای سیاست‌های مالی انبساطی موجبات تغییر چشمگیر در تولید کشور فراهم شود. بدین منظور و در راستای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین اصلاح ساختار بودجه، دولت لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم را با رویکرد قطع وابستگی مستقیم بودجه از نفت در محورهای «درآمدزایی پایدار» و «ثبات در اقتصاد، توسعه و عدالت» و در قالب برنامه‌های ارتقای کیفیت مالیات ستانی، پیاده‌سازی مالیات بر مجموع درآمد خانوار، کاهش معافیت‌ها و جلوگیری از فرار مالیاتی تهیه کرده که به زودی تقدیم مجلس می‌شود. بدیهی است، همراهی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در تصویب این لایحه تأثیری چشمگیر در ارتقای درآمدهای مالیاتی خواهد داشت. همچنین دولت در راستای اصلاح رابطه مالی دولت و صنعت نفت، ضمن هماهنگی با مجلس، گام اول اصلاحات ساختار بودجه در این حوزه را در قانون بودجه منعکس خواهد کرد.

الف- حمایت و تقویت از ساخت داخل به منظور گسترش صادرات غیرنفتی به‌ویژه به کشورهای

همسایه

تحریم‌ها بدون تردید هنوز مهم‌ترین چالش اقتصادی فراروی بنگاه‌های اقتصادی و به تبع آن رشد اقتصادی است. بخش اصلی تحریم‌ها که اثرگذار بوده، مربوط به تحریم مبادلات بانکی و محدودیت بر صادرات نفت است که به صورت مستقیم و غیرمستقیم سایر بخش‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. در نتیجه، اصلی‌ترین ابزار برای مقابله با تحریم‌ها، تمرکز بر سیاست توسعه صادرات به‌ویژه به کشورهای همسایه است. ارتقای صادرات غیرنفتی موجب بهبود منابع ارزی کشور، کاهش نوسانات نرخ ارز و تعدیل نرخ تسعیر در مبادلات بین‌المللی خواهد شد. به دلیل کاهش شدید واردات در سال‌های اخیر، در عمل سیاست جایگزینی واردات نه توصیه می‌شود و نه صرفه اقتصادی دارد. لذا لازم است همه دستگاه‌های اجرایی تمرکز خود را در تهیه لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در خلال احکام لایحه بودجه و یا برنامه‌های عملیاتی بر روی توسعه صادرات در بخش خود قرار دهند.

علاوه بر بخش کالایی که باید پیشنهادهای مشخصی به وسیله وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو و وزارت نفت به با سازمان برنامه و بودجه کشور جهت توسعه صادرات ارائه شود، سایر دستگاه‌های اجرایی نیز مکلفاند نسبت به ارائه برنامه‌های مشخص در این زمینه اقدام کنند. برای مثال، صادرات

خدمات فنی و مهندسی، صادرات خدمات سلامت، صادرات خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات، صادرات خدمات آموزش عالی، صادرات خدمات فرهنگی و هنری و صادرات خدمات حمل و نقل و صادرات کالاهای دانش‌بنیان از سایر مصادیق صادراتی است که باید تمامی دستگاه‌های اجرایی بر روی آن برنامه‌ریزی کنند. دستگاه‌های حاکمیتی مانند وزارت امور خارجه، وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی لازم است ضمن تعامل با کشورهای مقصد صادراتی نسبت به تسهیل فرایند تبادل کالا، خدمات و مبادلات ارزی از طرق مختلف از جمله تهاتر، برنامه‌های خود و حسب مورد، احکام مورد نیاز را پیشنهاد دهند. شرایط حاکم در اقتصاد جهانی ناشی از کرونا تجارت جهانی را به صورت جدی مخدوش کرده و اثر این تغییرات بر روی کاهش تراز تجاری چند ماه ابتدایی سال ۱۳۹۹ و جهش نرخ ارز مشهود بوده است، اما با برنامه‌ریزی صحیح و همت جمعی می‌توان این تهدیدات را به فرصت تبدیل کرد. به طوری که بودجه سال آینده با توجه به افزایش نرخ تسعیر، موجب جهش در صادرات غیرنفتی با تأکید بر کالاهای دانش‌بنیان و در نتیجه ارتقای تولید ناخالص داخلی شود

در تهیه برنامه‌های دستگاه‌های اجرایی، پیشنهادهایی که موجب تکمیل زنجیره تأمین و ارزش داخل کشور و همچنین سبب کاهش صادرات مواد خام شود، تقویت اقتصاد مناطق مرزی از طریق توسعه زیرساخت‌های مرتبط با صادرات و بازارچه‌های مرزی، دارای اولویت اساسی است. همچنین ایجاد روابط بلندمدت تجاری و کاهش تعرفه‌ها در توافقات دو و یا چندجانبه بین‌المللی نیز به صورت خاص مدنظر خواهد بود. اجرای توافق تجاری اوراسیا یکی از اقدامات مؤثر این دولت بوده که لازم است مشابه آن با سایر کشورها نیز عملیاتی شود. همچنین استفاده از ظرفیت تهاتر به خصوص در قالب سامانه نیما (صادرات آزاد و واردات با ارز متقاضی) نیز یکی از اولویت‌های صادراتی است که باید دستگاه‌های اجرایی پیشنهادهای خود را به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه دهند.

ب- مقابله فعالانه با شیوع ویروس کووید-۱۹ و کاهش آثار منفی اقتصادی آن

شیوع ویروس کووید-۱۹ در ایران و در گستره جهانی یکی از مقتضیات اصلی تحلیل شرایط اقتصاد کلان است. برآوردها نشان می‌دهد شرایط همه‌گیری ویروس در افق میان‌مدت در اقتصاد کشور حاکم است. دولت توانست با تشکیل ستاد ملی کرونا نسبت به اتخاذ تصمیمات ضروری و حیاتی اقدام کرده و مانع از اختلال در فرایندهای عادی حکمرانی شود. اگرچه این تصمیمات مقطعی و گذرا است، اما باید در قالب برنامه جامع کوتاه‌مدت دولت که با ابزار سیاست‌گذاری بودجه‌ای همراه است نسبت به ارائه راه‌حل‌های میان‌مدت و حتی بلندمدت اقدامات لازم انجام شود.

شیوع ویروس کووید-۱۹ در عمل ارائه برخی خدمات عمومی را متوقف و کند کرده است. این تهدید باید به نحو مقتضی به فرصت تبدیل شود. ارائه خدمات عمومی از طریق دولت الکترونیک به اقتضای شیوع این ویروس، دیگر یک الزام اجتناب‌ناپذیر است. لازم است کلیه دستگاه‌های اجرایی برنامه‌های خود را برای ارتقاء و یا عملیاتی کردن دولت الکترونیک در سال آینده، در اولویت قرار دهند. همچنین باید به نحوی برنامه‌ریزی شود که اجرای پرونده الکترونیک سلامت با اولویت نظام ارجاع در پایان دولت عملیاتی شود. به‌علاوه باید ارائه خدمات زیرساختی دولت الکترونیک اعم از سامانه آدرس منحصر به فرد مکان‌محور، هویت هوشمند اشخاص و امضای الکترونیک نیز عملیاتی شود. همچنین سایر سامانه‌های ارائه خدمات دولت از جمله پنجره واحد صدور انواع مجوزها، پنجره واحد سامانه مدیریت زمین، پنجره واحد تجاری کشور و از همه مهم‌تر نظام هوشمند و الکترونیک مالیاتی برنامه‌ریزی و اجرا شود.

از سوی دیگر، دستگاه‌های اجرایی لازم برنامه‌های خود را برای تسهیل استفاده از فضای الکترونیک برای بخش خصوصی را نیز در لایحه بودجه پیشنهاد داده‌اند. سیاست‌گذاری به‌منظور حمایت و توسعه تجارت الکترونیک، بانک داری الکترونیک و اسناد تجاری الکترونیک، بسترسازی برای توسعه سامانه‌های حمل و نقل الکترونیکی با تمرکز بر حمل و نقل بار، ارائه خدمات آموزشی الکترونیکی در کلیه مقاطع و مشارکت بخش خصوصی در نظارت الکترونیکی نیز از اولویت‌های دولت در مواجهه با شیوع ویروس کووید-۱۹ و تسهیل در ارائه خدمات عمومی به مردم و کاهش هزینه‌ها است.

یکی دیگر از فرصت‌هایی که در اولویت دولت در مواجهه با شیوع ویروس کووید-۱۹ و همزمان تحقق برنامه «جهش تولید» دیده شده است، استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان و تولید محصولات جدید مورد نیاز در این دوره است. در این راستا با هدف افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و افزایش اشتغال دانش‌آموختگان، دولت اهتمام ویژه‌ای به تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری و حمایت از تولید و صادرات محصولات دانش‌بنیان و متکی بر فناوری‌های داخلی، به‌ویژه در حوزه‌های اداری مزیت و ظرفیت داشته و ضروری است که معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور و سایر دستگاه‌های اجرایی برنامه‌های مورد نیاز برای توسعه محصولات دانش‌بنیان در سال ۱۴۰۰ را به سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه کنند و گزارش اقدامات انجام شده را به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی نمایند.

ج- تسریع در تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با رویکرد پیشرفت متوازن و فراگیر

سیاست مالی انبساطی دولت جهت ممانعت از کاهش موجودی سرمایه ملی باعث جبران کاهش تقاضای ناشی از شیوع ویروس کووید-۱۹ در بخش خصوصی شده و همچنین تمرکز منابع مالی دولت به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با درصد پیشرفت فیزیکی بیشتر، سرمایه‌های راکد طرح‌ها و پروژه‌های نیمه‌تمام را به سرمایه‌های مولد و فعال تبدیل می‌کند. همچنین به منظور ارتقای بهره‌وری و استفاده بهینه از منابع، اولویت دولت تکمیل پروژه‌های عمرانی به‌ویژه اتمام طرح‌های بزرگ با اولویت مناطق محروم و کم برخوردار می‌باشد. عملاً اختصاص منابع برای طرح‌های عمرانی بزرگ به دلیل ماهیت بین نسلی بهره‌مندی از این دارایی‌ها تناسب بیشتری با منابع حاصل از فروش اوراق و شرکت‌های دولتی دارد. به بیان دیگر، از این طریق و علاوه بر تعدیل و اصلاح در بازار سرمایه از طریق عرضه سهام، دارایی‌های دولت تبدیل به سرمایه مولد می‌شوند.

این دولت در گزارش‌های مستمر خلاصه‌ای از طرح‌های عمرانی اصلی را به اطلاع مردم شریف ایران خواهد رساند، ولی به‌صورت خلاصه بر اساس برنامه‌ریزی فوق مقرر شده است تا انتهای این دولت ۱۹۲۸ کیلومتر راه‌آهن جدید، ۵۵۹ کیلومتر آزادراه جدید، ۳۰ تصفیه‌خانه فاضلاب شهری جدید، اجرای طرح فاضلاب برای ۱۷۰۰ روستا، افزایش تولید ۷۵ میلیون مترمکعب در روز گاز غنی از میادین پارس جنوبی، گازرسانی به یک میلیون مشترک جدید، ۷/۴ هزار مگاوات ظرفیت جدید نیروگاهی از جمله طرح‌هایی است که تا انتهای این دولت عملیاتی خواهد شد. همچنین در بودجه سال آتی، افزایش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی با تأکید بر توسعه زیرساخت‌های بخش‌های تولیدی مورد توجه قرار گرفته است.

در اجرای بودجه سال آینده، به‌منظور تأمین مالی و پرداخت بهینه اعتبارات از طریق خزانه‌داری الکترونیک، آغاز دو برنامه اصلاحی در دستور کار دولت قرار دارد و در تنظیم بودجه نیز منظور شده است. در سال ۱۴۰۰ به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی شده است که اولاً کلیه مصارف طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای صرفاً به ذی‌نفع نهایی اعم از پیمانکاران طرح پرداخت و هرگونه پرداخت به دستگاه‌های اجرایی به‌صورت اعتباری از طریق خزانه‌داری الکترونیک انجام شود. دوم، اجرای طرح تأمین مالی درون زنجیره تأمین بوده که ضروری است، دستگاه‌های اجرایی بستر و آموزش لازم برای پیاده‌سازی این دو برنامه را تا قبل از شروع سال مالی جدید تدارک ببینند.

د- اصلاح ساختار بودجه دولت با رویکرد رفع موانع تولید و تسهیل فضای کسب و کار

فضای کسب و کار مناسب جزء الزامات اولیه تولید به شمار می‌رود که می‌تواند بر عملکرد بنگاه‌های اقتصادی تأثیر بگذارد. بهبود فضای کسب و کار می‌تواند روند سرمایه‌گذاری در اقتصاد را تسهیل کرده و با ایجاد فضای امن برای فعالان حوزه اقتصادی، شرایط مناسبی را برای رونق تولید فراهم آورد. هرچه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود.

در شرایط فعلی اقتصاد کشور که فراهم نمودن شرایط فیزیکی تولید (به‌ویژه سرمایه) دشوار است، بهره‌گیری از راهبرد بهبود فضای کسب و کار به دلیل اینکه نیاز به بودجه و سرمایه هنگفت ندارد، منطقی و عملی‌تر است. در راستای بهبود فضای کسب و کار برای رونق تولید ضروری است که سازمان‌ها، نظام‌ها، قوانین و فرایندها به‌گونه‌ای مستقر شوند که در تعامل با یکدیگر فضای با ثباتی را جهت فعال‌سازی ظرفیت‌های بیکار و معطل اقتصاد، رونق سرمایه‌گذاری و تولید فراهم کنند.

ه- توجه به معیشت مردم با اولویت تأمین کالاهای اساسی

یکی از اولویت‌های دولتی، به‌ویژه در دوران تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی حمایت از خانوارهای آسیب‌پذیر، تأمین حداقل معیشت‌های خانوار و عرضه مکفی کالاهای اساسی بوده است. در بودجه سال آینده و در ادامه سیاست‌های حمایتی دولت، پرداخت یارانه هدفمندی خانوار و کمک معیشتی به خانوارهای نیازمند ادامه خواهد یافت و در راستای تشدید نظارت بر ذخایر راهبردی کالاهای اساسی در جهت مقابله با آثار تحریم‌ها و تأمین امنیت غذایی مردم و آرامش بازار مورد توجه جدی است. همچنین افزایش اعتبارات خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی کشور، معلولین مشمول حمایت نیز در بودجه سال آینده با اولویت پیگیری خواهد شد. همچنین برای بهبود معیشت مردم و کاهش فقر مطلق سیاست‌های اشتغال حمایتی، بهبود نظام تأمین اجتماعی، ایجاد هماهنگی در مأموریت‌های نهادی حمایتی، حمایت از صندوق‌های اجتماعی مردم‌نهاد و کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای مورد توجه جدی دولت است.

و- توسعه الگوی مشارکت عمومی و خصوصی

چابک نمودن دولت از طریق واگذاری فعالیت‌ها و خدمات و طرح‌ها و استفاده از الگوی مشارکت عمومی و خصوصی از سیاست‌های کلان دولت است. در سال ۱۴۰۰ برای توسعه الگوی مشارکت عمومی و خصوصی با هدایت منابع و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و منابع سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی، تأمین منابع داخلی از بازار پول و سرمایه و خارجی (فاینانس) و ارائه تضامین پرداخت مابه‌التفاوت بهای محصول طرح‌ها برای تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در طرح‌های زیرساختی کشور توجه ویژه شده است. اولویت بهره‌برداری از طرح‌های در حال بهره‌برداری توسط بخش خصوصی با هدف کاهش تصدی‌گری بخش عمومی و کوچک‌سازی ساختار دولت با ایجاد منافع مالی از طریق فروش بهای محصول طرح، پرداخت مابه‌التفاوت بهای محصول و خرید خدمات طرح در سال آینده پیگیری می‌شود.

۲- چارچوب بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۰

لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور از حیث منابع و مصارف بالغ بر ۲۴۹۱۸ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، رشدی برابر ۱۹/۴ درصد دارد و در مقایسه با رشد آن در سال ۱۳۹۹ (۱۴ درصد) حاکی از افزایش رشد بودجه کل کشور در سال ۱۴۰۰ است.

حدود ۲۸ درصد بودجه کل کشور (معادل ۵۶۳۸/۳ هزار میلیارد ریال) را بودجه عمومی دولت و ۷۲ درصد (معادل ۱۴۸۳۹/۵ هزار میلیارد ریال) را بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت تشکیل می‌دهد. سهم بودجه عمومی دولت و بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۲۸ و ۷۲ درصد بود. از بودجه عمومی دولت، ۴۸۴۶ هزار میلیارد ریال مربوط به منابع عمومی دولت و ۷۹۲ هزار میلیارد ریال مربوط به درآمدهای اختصاصی می‌شود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۹ به ترتیب از رشد ۸ و ۱۱ درصد برخوردارند.

رشد بودجه عمومی دولت در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ معادل ۴۳ درصد و رشد بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به ۸/۷ درصد است. نسبت بودجه عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۹ معادل ۱۷ درصد است که در سال ۱۴۰۰ به ۲۲ درصد افزایش می‌یابد.

جدول ۱: مقایسه خلاصه بودجه کل کشور (میلیارد ریال)

رشد ۱۴۰۰ به ۱۳۹۹ (درصد)	۱۴۰۰ (لایحه بودجه)	۱۳۹۹ (قانون بودجه)	
۲۰/۲	۲۴,۳۵۷,۰۷۹/۰	۲۰,۲۶۶,۵۳۴/۴	منابع بودجه کل کشور
۱۰/۰	۳,۱۷۵,۹۵۷/۹	۲,۸۸۷,۹۹۱/۵	درآمدها
۱۰۹/۶	۲,۳۵۲,۷۲۰/۰	۱,۰۷۴,۸۹۵/۰	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۷۰/۸	۲,۹۸۴,۷۴۹/۶	۱,۷۴۷,۲۵۰/۰	واگذاری دارایی‌های مالی
۴۷/۳	۸,۴۱۳,۴۲۷/۵	۵,۷۱۰,۱۳۶/۵	جمع منابع عمومی دولت
۱۳/۳	۸۸۴,۷۸۹/۶	۷۸۷,۹۵۷/۵	درآمدهای اختصاصی دولت
۴۳/۱	۹,۲۹۸,۲۱۷/۲	۶,۴۹۸,۰۹۳/۹	منابع بودجه عمومی دولت
۸/۷	۱۵,۶۱۹,۵۷۰/۵	۱۴,۳۶۳,۲۶۴/۶	منابع شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۱۹/۴	۲۴,۹۱۷,۷۸۷/۶	۲۰,۸۶۱,۳۵۸/۵	جمع
-۵/۷	۵۶۰,۷۰۸/۷	۵۹۴,۸۲۴/۱	کسر می‌شود اقلامی که دوبار منظور شده است
۲۰/۲	۲۴,۳۵۷,۰۷۹/۰	۲۰,۲۶۶,۵۳۴/۴	مصارف بودجه کل کشور
۴۶/۱	۶,۳۷۰,۱۱۶/۶	۴,۳۶۰,۳۱۵/۶	هزینه‌ها
۱۸/۲	۱,۰۴۰,۳۱۰/۹	۸۷۹,۸۲۰/۹	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۱۳/۴	۱,۰۰۳,۰۰۰/۰	۴۷۰,۰۰۰/۰	تملك دارایی‌های مالی
۴۷/۳	۸,۴۱۳,۴۲۷/۵	۵,۷۱۰,۱۳۶/۵	جمع مصارف عمومی دولت
۱۰/۰	۸۲۸,۲۱۱/۵	۷۵۲,۱۳۵/۴	از محل درآمدهای اختصاصی دولت - هزینه‌ای
	۵۶,۵۷۸/۱	۳۴,۸۲۲/۱	از محل درآمدهای اختصاصی دولت - سرمایه‌ای
۴۳/۱	۹,۲۹۸,۲۱۷/۲	۶,۴۹۸,۰۹۳/۹	مصارف بودجه عمومی دولت
۸/۷	۱۵,۶۱۹,۵۷۰/۵	۱۴,۳۶۳,۲۶۴/۶	مصارف شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۱۹/۴	۲۴,۹۱۷,۷۸۷/۶	۲۰,۸۶۱,۳۵۸/۵	جمع
-۵/۷	۵۶۰,۷۰۸/۷	۵۹۴,۸۲۴/۱	کسر می‌شود اقلامی که دوبار منظور شده است

منابع و مصارف عمومی کشور از سه صورتحساب تشکیل می‌شود: صورتحساب درآمد و هزینه، صورتحساب دارایی‌های سرمایه‌ای و صورتحساب دارایی‌های مالی. هریک از این صورتحساب‌ها دارای منابع، مصارف و تراز هستند. در اولین صورتحساب، یعنی درآمد و هزینه در طرف منابع، درآمدها و در طرف مصارف، اعتبارات هزینه‌ای قرار دارند. تراز این صورتحساب نیز تفاوت بین درآمدها و اعتبارات هزینه‌ای است که به تراز عملیاتی بودجه موسوم است. همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود درآمدهای لایحه بودجه ۱۴۰۰ برآورد شده است که با افزایش حدود ۱۰ درصد از حدود ۲۸۸۸ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ به حدود ۳۱۷۶ هزار میلیارد ریال برسد. حدود ۷۸ درصد از درآمدها را درآمدهای مالیاتی و ۲۲ درصد را سایر درآمدها تشکیل می‌دهد که نسبت به ارقام مشابه سال جاری به ترتیب افزایشی معادل ۲۱ و کاهش‌ی معادل ۱۷ درصد دارند. اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۴۰۰ نیز

معادل ۶۳۷۰ هزار میلیارد ریال برآورد شده است که رشدی معادل ۴۶ درصد را نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. بدین ترتیب کسری تراز عملیاتی بودجه از حدود ۱۴۷۲/۳ هزار میلیارد ریال مصوب سال ۱۳۹۹ به ۳۱۹۴/۲ هزار میلیارد ریال افزایش می‌یابد.

جدول ۲: مقایسه خلاصه درآمدها و هزینه‌های دولت (میلیارد ریال)

رشد(درصد)	سهم(درصد)		۱۴۰۰ (لایحه بودجه)	۱۳۹۹ (قانون بودجه)	
	قانون ۱۳۹۹	لایحه ۱۴۰۰			
۱۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳,۱۷۵,۹۵۷/۹	۲,۸۸۷,۹۹۱/۵	درآمدها
۲۱/۲	۷۸/۱	۷۰/۸	۲,۴۷۹,۴۵۰/۰	۲,۰۴۵,۱۸۵/۱	بخش اول - درآمدهای مالیاتی
-	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	بخش دوم - کمک های اجتماعی
-۲۴/۵	۹/۸	۱۴/۳	۳۱۱,۰۷۷/۹	۴۱۲,۲۱۲/۸	بخش سوم - درآمدهای حاصل از مالکیت دولت
۱۳/۳	۴/۶	۴/۵	۱۴۵,۵۷۸/۸	۱۲۸,۵۳۱/۵	بخش چهارم - درآمدهای حاصل از خدمات و فروش
-۶/۴	۲/۶	۳/۱	۸۳,۲۲۰/۰	۸۸,۹۵۶/۰	بخش پنجم - درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات
-۲۶/۵	۴/۹	۷/۴	۱۵۶,۶۳۱/۳	۲۱۳,۱۰۶/۱	بخش ششم - درآمدهای متفرقه
۴۶/۱	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۶,۳۷۰,۱۱۶/۶	۴,۳۶۰,۳۱۵/۶	هزینه ها
۷۵/۸	۳۲/۸	۲۷/۲	۲,۰۸۶,۲۷۹/۱	۱,۱۸۶,۷۰۲/۵	فصل اول - جبران خدمت کارکنان
۵۲/۱	۷/۶	۷/۳	۴۸۵,۶۵۶/۰	۳۱۹,۴۰۰/۵	فصل دوم - استفاده از کالاها و خدمات
۱/۳	۰/۰	۰/۰	۶۸/۱	۶۷/۲	فصل سوم - هزینه های اموال و دارایی
۴۴/۱	۰/۷	۰/۸	۴۷,۲۷۲/۸	۳۲,۸۱۲/۶	فصل چهارم - یارانه
-۲۹/۴	۱/۷	۳/۵	۱۰۷,۵۷۴/۳	۱۵۲,۳۵۸/۶	فصل پنجم - کمک های بلاعوض
۳۹/۰	۲۹/۷	۳۱/۲	۱,۸۹۱,۸۸۴/۵	۱,۳۶۱,۳۵۱/۴	فصل ششم - رفاه اجتماعی
۳۳/۹	۲۷/۵	۳۰/۰	۱,۷۵۱,۳۸۱/۸	۱,۳۰۷,۶۲۲/۸	فصل هفتم - سایر هزینه ها
۱۱۶/۹	۰/۰	۰/۰	-۳,۱۹۴,۱۵۸/۶	-۱,۴۷۲,۳۲۴/۱	تراز عملیاتی

در طرف منابع صورتحساب دارایی‌های سرمایه‌ای منابع حاصل از صادرات نفت سهم اساسی را دارد و با مبلغی حدود ۱۹۹۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ نسبت به رقم مشابه سال ۱۳۹۹ حدود ۳/۵ برابر شده است. در طرف مصارف این صورتحساب نیز، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سهم اساسی را دارد که با ۱۸ درصد نسبت به سال ۱۳۹۹ معادل ۱۰۴۰ هزار میلیارد ریال برآورد شده است. بدین ترتیب، سهم این اعتبارات به کل

مصارف عمومی بودجه ۱۵/۴ در سال ۱۳۹۹ به ۱۸/۲ درصد افزایش می‌یابد. با توجه به ارقام منابع و مصارف دارایی‌های سرمایه‌ای، تراز این حساب از حدود ۱۹۵ هزار میلیارد ریال سال ۱۳۹۹ به ۱۲۱۲ هزار میلیارد ریال در سال آینده افزایش می‌یابد (جدول ۳).

جدول ۳: مقایسه خلاصه واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مبالغ به میلیارد ریال					
رشد	سهام (درصد)		۱۴۰۰ (لایحه بودجه)	۱۳۹۹ (قانون بودجه)	
	قانون ۱۳۹۹	لایحه ۱۴۰۰			
۱۰۹/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲,۲۵۲,۷۲۰/۰	۱,۰۷۴,۸۹۵/۰	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۲۴۹/۹	۸۸/۵	۵۳/۰	۱,۹۹۲,۷۲۰/۰	۵۶۹,۴۳۶/۰	بند اول - ارزش فروش نفت خام و میعانات گازی
-۴۹/۵	۱۱/۱	۴۶/۱	۲۵۰,۰۰۰/۰	۴۹۵,۴۵۹/۰	بند دوم - فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول
۰/۰	۰/۴	۰/۹	۱۰,۰۰۰/۰	۱۰,۰۰۰/۰	بند سوم - واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۸/۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱,۰۴۰,۳۱۰/۹	۸۷۹,۸۲۰/۹	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۳۷/۰	۷۶/۶	۶۶/۱	۷۹۶,۶۵۹/۵	۵۸۱,۴۸۳/۲	فصل اول - ساختمان و سایر مستحقات
-۱۱/۴	۱۴/۱	۱۸/۹	۱۴۶,۸۹۴/۹	۱۶۵,۸۵۲/۷	فصل دوم - ماشین‌آلات و تجهیزات
۶۶/۵	۰/۳	۰/۲	۲,۶۵۹/۵	۱,۵۹۷/۶	فصل سوم - سایر دارایی‌های ثابت
-	۰/۰	۰/۰	۳۸/۸	۷۲/۵	فصل چهارم - استفاده از موجودی انبار
-۹۳/۸	۰/۰	۰/۰	۸/۵	۱۳۶/۷	فصل پنجم - ارقام گرانبها
-۷۵/۱	۰/۵	۲/۵	۵,۴۳۷/۸	۲۱,۸۲۰/۰	فصل ششم - زمین
-۱۸/۶	۸/۵	۱۲/۴	۸۸,۶۱۱/۹	۱۰۸,۸۵۸/۲	فصل هفتم - سایر دارایی‌های تولید نشده
۵۲۱/۵	-	-	۱,۲۱۲,۴۰۹/۱	۱۹۵,۰۷۴/۱	خالص دارایی‌های سرمایه‌ای

در طرف منابع صورتحساب دارایی‌های مالی، فروش و واگذاری اوراق مالی اسلامی با ۱۲۵۰ هزار میلیارد ریال سهم عمده را دارد. دولت از فروش این اوراق دو هدف تأمین منابع مالی و بازپرداخت بدهی‌ها را دنبال می‌کند. قلم مهم دیگر در طرف منابع این صورتحساب، مربوط به واگذاری سهام شرکت‌های دولتی می‌شود که معادل ۹۵۰ هزار میلیارد ریال برآورد شده است. طرف مصارف صورتحساب دارایی‌های مالی نیز تملک دارایی‌های مالی است که به طور عمده مربوط به بازپرداخت بدهی‌های داخلی و خارجی دولت می‌شود. تراز این صورتحساب در واقع منعکس‌کننده نتیجه دو تراز اصلی بودجه، یعنی تراز عملیاتی و تراز دارایی‌های سرمایه‌ای است و کسری بودجه

در نظام طبقه‌بندی بودجه دولت را نشان می‌دهد. به بیان دیگر، حدود ۱۲۱۲ هزار میلیارد ریال از کسری تراز عملیاتی از طریق مزاد تراز دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین شده و مابقی باید از طریق مزاد دارایی‌های مالی تأمین گردد. تراز مزبور در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۹۸۲ هزار میلیارد ریال برآورد شده است که حدود ۵۵ درصد بیشتر از رقم مشابه سال ۱۳۹۹ می‌باشد (جدول ۴).

جدول ۴: مقایسه خلاصه واگذاری و تملک دارایی‌های مالی (میلیارد ریال)

رشد	سهام (درصد)		۱۴۰۰ (لایحه بودجه)	۱۳۹۹ (قانون بودجه)	
	قانون ۱۳۹۹	لایحه ۱۴۰۰			
۷۰/۸	۱۰۰/۰	۵۸/۷	۲,۹۸۴,۷۴۹/۶	۱,۷۴۷,۲۵۰/۰	واگذاری دارایی های مالی
۴۲/۰	۴۱/۹	۵۰/۴	۱,۲۵۰,۰۰۰/۰	۸۸۰,۰۰۰/۰	۱- فروش اوراق مشارکت، اسناد خزانه اسلامی و صکوک اجاره
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۵۰۰/۰	۵۰۰/۰	۲- استفاده از تسهیلات خارجی
-۶/۳	۰/۴	۰/۷	۱۲,۲۴۲/۸	۱۳,۰۷۲/۷	۳- دریافت اصل وام ها
۷۱۹/۹	۳۱/۸	۶/۶	۹۵۰,۰۰۰/۰	۱۱۵,۸۷۱/۳	۴- وصولی از محل واگذاری شرکت های دولتی
۲۸/۱	۰/۵	۰/۷	۱۶,۰۰۶/۸	۱۲,۵۰۰/۰	۵- برگشتی از پرداخت های سالهای قبل
۴/۷	۲۵/۳		۷۵۵,۰۰۰/۰	۷۲۱,۳۰۶/۰	۶- استفاده از صندوق توسعه ملی
-۷۵/۰	۰/۰	۰/۲	۱,۰۰۰/۰	۴,۰۰۰/۰	۷- درآمد حاصل از سایر واگذاری ها
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۸- منابع حاصل از تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی
۱۱۳/۴	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱,۰۰۳,۰۰۰/۰	۴۷۰,۰۰۰/۰	تملك دارایی های مالی
۳۲/۴	۳/۷	۵/۹	۳۶,۷۵۰/۰	۲۷,۷۵۰/۰	۱- اعتبارات موضوع واگذاری سهام
۱۰۱/۵	۸۰/۴	۸۵/۱	۸۰۶,۱۰۰/۰	۴۰۰,۱۰۰/۰	۲- باز پرداخت اصل اوراق مشارکت
۱۲۴/۵	۰/۴	۰/۳	۳,۵۴۷/۰	۱,۵۸۰/۰	۳- باز پرداخت اصل تسهیلات بانکی
۳۷۷/۴	۰/۵	۰/۲	۵,۰۶۰/۰	۱,۰۶۰/۰	۴- تعهدات پرداخت نشده سال های قبل
۲۸۳/۶	۱۵/۱	۸/۴	۱۵۱,۵۴۳/۰	۳۹,۵۱۰/۰	۵- باز پرداخت اصل وام های خارجی و تعهدات
۵۵/۲	۰/۰	۰/۰	۱,۹۸۱,۷۴۹/۶	۱,۲۷۷,۲۵۰/۰	خالص دارایی های مالی

۳- مرور اجمالی بر عملکرد منابع و مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸

بر اساس گزارش خزانه‌داری کل کشور، کل منابع و مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸ به ۴۳۴۶ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده است که ۲۲ درصد نسبت به رقم مشابه سال ۱۳۹۷ افزایش داشته و نسبت به رقم مصوب همان سال از تحقق‌ی بالغ بر ۹۶/۹ درصد برخوردار بوده است. از رقم دریافت‌ها و پرداخت‌های فوق، ۸۳۷/۲ هزار میلیارد ریال فقط در اسفندماه انجام شده است. به بیان دیگر، حدود ۷۸ درصد از منابع و مصارف سال ۱۳۹۷ در یازده ماهه فروردین تا بهمن و ۲۲ درصد در اسفندماه تحقق یافته است.

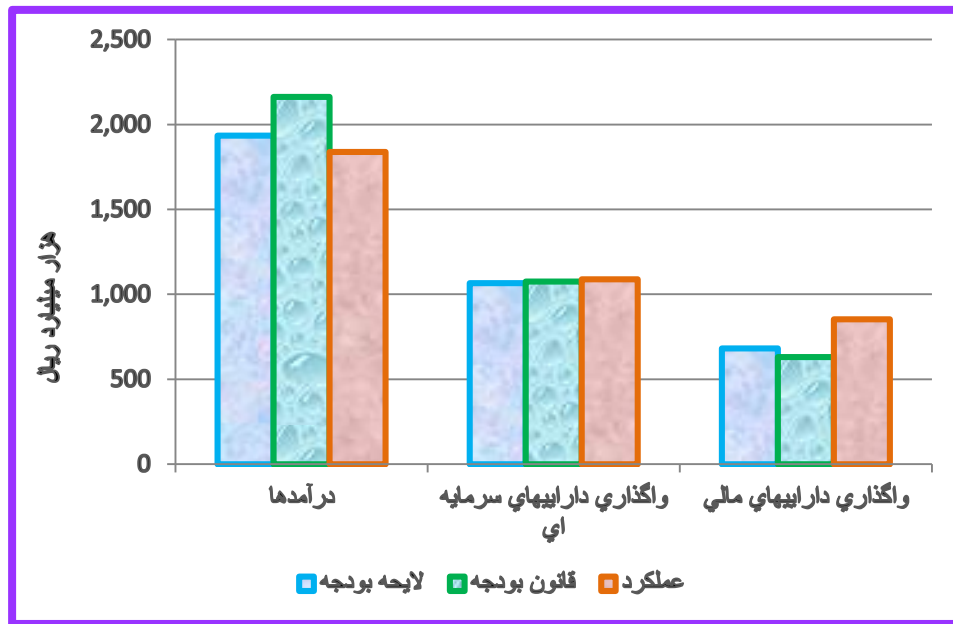
از عملکرد منابع بودجه، ۵۰ درصد (۲۱۷۱/۸ هزار میلیارد ریال) مربوط به درآمدها، ۱۰/۹ درصد (۴۷۵/۶ هزار میلیارد ریال) مربوط به واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۳۹/۱ درصد (۱۶۹۸/۵ هزار میلیارد ریال) مربوط به واگذاری دارایی‌های مالی بوده است که نسبت به ارقام مشابه سال قبل درآمدها و واگذاری دارایی‌های مالی به ترتیب از افزایشی معادل به ترتیب ۱۸/۱ و ۱۸۹/۷ درصد برخوردار بوده و واگذاری دارایی‌های مالی کاهش معادل ۵۷/۱ درصد داشته است. سهم درآمدها و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای از ۵۲ و ۳۱/۴ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۵۰ و ۱۰/۹ درصد کاهش و در مقابل سهم واگذاری دارایی‌های مالی از ۱۶/۶ درصد به ۳۹/۱ درصد افزایش یافته است.

از عملکرد مصارف عمومی نیز، ۳۴۱۴/۵ هزار میلیارد ریال (۷۸/۶ درصد) را اعتبارات هزینه‌ای، ۴۵۹/۷ هزار میلیارد ریال (۱۰/۶ درصد) را اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۴۷۱/۷ هزار میلیارد ریال (۱۰/۸ درصد) را اعتبارات تملک دارایی‌های مالی تشکیل می‌دهد است، ضمن این‌که ۷۱/۴ هزار میلیارد ریال بابت احکام ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده ۱۲ قانون مدیریت بحران پرداخت شده است. اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۶ به ترتیب از ۱۳/۹، ۱۹/۷ و ۷۹/۷ درصد افزایش برخوردار بوده‌اند. در این مقایسه اعتبارات مواد ۱۰ و ۱۲ در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای منظور شده است. سهم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های مالی از ۷۹/۱ و ۱۴/۳ درصد به ۷۸/۶ و ۱۰/۶ درصد کاهش و سهم تملک دارایی‌های مالی از ۶/۶ درصد به ۱۰/۱ درصد افزایش یافته است.

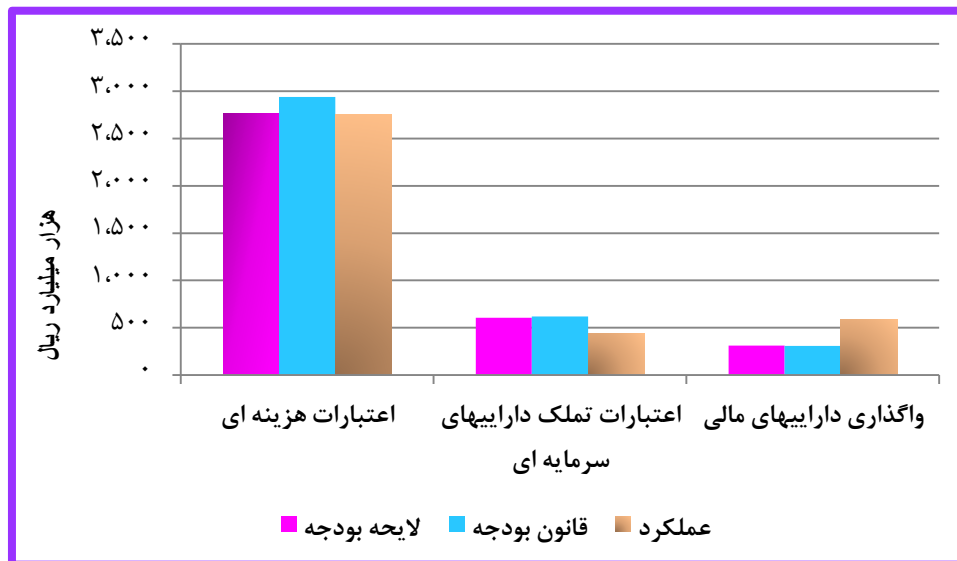
در طرف منابع، تحقق درآمدهای مالیاتی ۹۳/۲ درصد بوده که ۲۱ واحد درصد آن در ماه‌های بهمن و اسفند حاصل شده است. تحقق منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی حدود ۳۰ درصد بوده که تحقق ۳۳/۶ واحد درصد آن در دو ماه بهمن و اسفند تحقق یافته است. تحقق منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی نیز تا پایان

ماه اسفند حدود ۲۳۲/۵ درصد بیشتر از رقم مصوب کل سال بوده است ضمن این که نسبت به سال ۱۳۹۷ از رشدی بالغ بر ۱۸۹/۷ درصد برخوردار بوده است. در مورد واگذاری دارایی‌های مالی، در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ مجوز فروش و واگذاری ۴۴۰ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت، اسناد خزانه و صکوک اجازه داده شده بود که در عمل ۹۶۲ هزار میلیارد ریال بفروش رفته است (تحقق ۲۱۹ درصد). البته دلیل این امر مربوط به حکم بند و-۱ تبصره (۵) قانون بودجه است که به دولت اجازه داده شده بود در صورت درخواست متقاضیان، مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی و خصوصی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی و نیز شرکت‌های دولتی تابعه وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی بابت یارانه قیمت‌های تکلیفی از دولت که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان ۱۳۹۶ ایجاد شده است با بدهی اشخاص یادشده با بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی از طریق تسویه بدهی‌های بانک‌ها و مؤسسات غیربانکی به بانک مرکزی که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۶ ایجاد شده تا مبلغ یک میلیون میلیارد ریال به صورت جمعی - خرجی از طریق انتشار اسناد تسویه خزانه تسویه نماید. عملکرد این حکم در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۱۳ هزار میلیارد ریال گزارش شده است که تمام آن در اسفند ماه سال در حساب خزانه منظور شده است. همچنین بر اساس مصوبه شورای هماهنگی سران سه قوه ۳۸۰ هزار میلیارد ریال فروش اوراق مالی مازاد بر مجوزهای قانون بودجه صورت گرفته است.

در طرف مصارف، اعتبارات هزینه‌ای تحقق یافته بالغ بر ۹۶/۹ درصد نسبت به رقم مصوب داشته و نسبت به رقم عملکرد سال ۱۳۹۶ از ۲۲/۱ درصد افزایش برخوردار بوده است. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تا پایان سال به حدود ۴۵۹/۷ هزار میلیارد ریال بالغ شده که ۴۳ درصد آن (۲۰۰ هزار میلیارد ریال) صرفاً در ماه تیر پرداخت شده است. دلیل این افزایش نیز، اختصاص مبلغی از اسناد خزانه اسلامی منتشر شده بود. اعتبارات تملک دارایی‌های مالی نیز در سال گذشته به حدود ۴۷۲ هزار میلیارد ریال بالغ شده که ۶۰/۷ درصد بیشتر از رقم مصوب است. دلیل این امر نیز همان‌طور که ذکر شد، پرداخت ۱۱۳ هزار میلیارد ریال بابت اوراق تسویه خزانه (که در قانون بودجه رقم ۱ منظور شده بود) بوده است. همچنین ۲۷۳ هزار میلیارد ریال بابت بازپرداخت سررسید اوراق خزانه و ۱۹۹ هزار میلیارد ریال بابت سایر ردیف‌ها در چارچوب مصوبات قانون بودجه صورت گرفته است.

نمودار ۱: منابع عمومی ۱۳۹۷

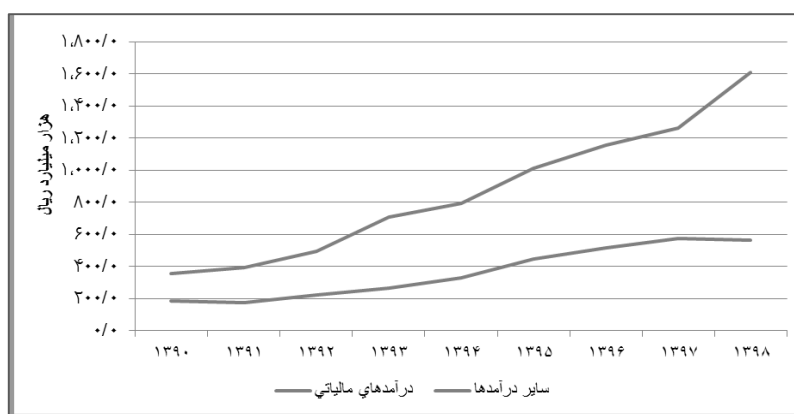

نمودار ۲: مصارف عمومی ۱۳۹۸

۳-۱- عملکرد منابع عمومی دولت در سال ۱۳۹۸

الف- درآمدها

درآمدهای دولت در سال ۱۳۹۸ به ۲۱۷۱/۸ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده که نسبت به سال قبل، از رشد ۱۸/۱ درصد برخوردار است و نسبت به رقم مصوب، تحقق ۹۱ درصد را نشان می‌دهد. ۷۴/۱ درصد از درآمدها را درآمدهای مالیاتی و ۳۵/۹ درصد را سایر درآمدها تشکیل داده است. سهم درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها در سال ۱۳۹۷ به ترتیب ۶۸/۸ و ۳۱/۲ درصد بوده است.

نمودار ۳: درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها

ب- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای

از ۴۷۵/۶ هزار میلیارد ریال عملکرد واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸، ۴۷۰/۱ هزار میلیارد ریال (۹۸/۹ درصد) مربوط به منابع حاصل از نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز و ۴۸۸۹/۸ میلیارد ریال (۱/۱ درصد) مربوط به واگذاری اموال منقول و غیرمنقول و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده است. رشد عواید نفتی نسبت به سال ماقبل ۵۷/۵- درصد و رشد عواید فروش اموال معادل ۲/۶ درصد بوده است. عدم تحقق منابع نفتی و فروش و واگذاری اموال به ترتیب ۶۹/۳ و ۹۰/۸ درصد بوده است.

بر اساس اعلام وزارت امور اقتصادی و دارایی، ارزش اموال و دارایی‌های دولت بالغ بر هفت میلیون میلیارد تومان است، در حالی که عملکرد سالانه آن از ۴۸۰ میلیارد تومان فراتر نرفته است. در خصوص واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیز با این که در تبصره (۱۹) قوانین بودجه سال‌های اخیر تأکید زیادی شده و ساز و کارهای جدیدی ارائه شده است، اما عملکرد سالانه آن بسیار در سطح پایین و کمتر از ۶۰ میلیارد ریال بوده است.

مبانی و عملکرد منابع ارزی صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز به شرح جدول ۵ بوده است:

جدول ۵: مبانی برآورد و عملکرد عواید نفتی

رشد (%)	تحقق (%)	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶	
		عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب		
-۷۲/۸	۳۰/۶	۴۲۰/۰	۱,۳۷۴/۰	۱,۵۴۵/۰	۲,۱۵۰/۰	۲,۱۱۶/۰	مقدار صادرات نفت خام (هزار بشکه در روز)
-۶۳/۵	۶۴/۳	۸۱/۰	۱۲۶/۰	۲۲۲/۰	۲۶۰/۰	۴۳۱/۰	مقدار صادرات میعانات گازی (هزار بشکه در روز)
-۷۱/۶	۳۳/۴	۵۰۱/۰	۱,۵۰۰/۰	۱,۷۶۷/۰	۲,۴۱۰/۰	۲,۵۴۷/۰	جمع
-۸۰/۳	۴۲/۳	۷,۵۱۸/۹	۱۷,۷۷۵/۷	۳۸,۲۱۹/۰	۴۳,۱۶۱/۰	۳۸,۶۳۹/۰	منابع حاصل از صادرات نفت خام (میلیون دلار)
-۴۱/۶	۱۰۵/۳	۱,۷۱۶/۲	۱,۶۳۰/۱	۲,۹۳۷/۰	۵,۲۲۰/۰	۹,۶۷۱/۰	منابع حاصل از صادرات میعانات گازی (میلیون دلار)
-	۲۰۱/۲	۴,۵۴۷/۰	۲,۲۶۰/۰	۱,۰۲۰/۰	۱,۰۲۰/۰	۰/۰	منابع حاصل از خالص صادرات گاز (میلیون دلار)
۱۴/۵	۱۰۰/۰	۲,۸۰۰/۰	۲,۸۰۰/۰	۲,۴۴۶/۲	۱,۹۵۶/۷	۱,۸۰۰/۷	منابع حاصل از فروش میعانات به پتروشیمی داخلی (میلیون دلار)
-۶۲/۸	۶۷/۸	۱۶,۵۸۲/۱	۲۴,۴۶۵/۸	۴۴,۶۲۲/۲	۵۱,۳۵۷/۷	۴۸,۳۱۰/۰	جمع
-۱۲/۷	۱۱۰/۹	۶۰/۰	۵۴/۱	۶۸/۷۶	۵۵/۰	۵۳/۷۵	قیمت هر بشکه نفت (دلار)

ج- واگذاری دارایی‌های مالی

عملکرد واگذاری دارایی‌های مالی در سال ۱۳۹۸ و مقایسه آن با ارقام متناظر مصوب و عملکرد سال ۱۳۹۷ در جدول ۶ نشان داده شده است:

جدول ۶: عملکرد واگذاری دارایی‌های مالی (میلیارد ریال)

عنوان	عملکرد ۱۳۹۷	مصوب	عملکرد	درصد تحقق	رشد (درصد)
منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی اسلامی	٪۳۷۴۳۴۰	٪۴۳۰۰۰۰	۴۶۹۱۴۶/۵	۱۰۹/۱	۲۵/۳
فروش اوراق مالی مصوب شورای عالی سران سه قوه			۳۸۰۰۰۰/۰		
منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی	٪	۵۰۰/۰	٪	٪	-
منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها	۲۶۵۴/۶	۲۱۳۲۸/۹	۲۲۱۱۴/۵	۱۰۳/۷	۷۳۳/۱
منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۵۰۲۴۲/۰	۴۶۷۵۰/۰	۵۳۴۸۵/۰	۱۱۴/۴	۶/۵
منابع حاصل از برگشتی پرداخت‌های سال قبل	۲۳۳۸۲/۹	۸۱۷۱/۱	۶۰۱۳/۸	۷۳/۶	-۷۴/۳
منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۱۳۵۲۸۱/۹	٪	۶۵۳۵۹۱/۷	-	۳۸۳/۱
واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها	۳۴۳/۶	۴۰۰۰/۰	۶۴۸/۱	۱۶/۲	۸۸/۶
تسویه بدهی‌های دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی از طریق تهاتر بدهی اشخاص یاد شده به بانک‌ها (جمعی خرجی)	٪	٪۰۰۱	۱۱۳۴۹۲/۴		
جمع	۵۸۶۲۴۵/۰	۵۱۰۷۵۰/۰	۱۶۹۸۴۹۲/۱	۳۳۲/۵	۱۸۹/۷

در خصوص عملکرد منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق اسلامی، تغییرات عملکرد نسبت به مصوب به‌طور عمده مربوط به ۳۸۰ هزار میلیارد ریال فروش اوراق مالی مصوب شورای عالی سران سه قوه و تحقق ۴۶۹ هزار میلیارد ریال عملکرد انتشار اوراق مالی اسلامی در مقابل ۴۳۰ هزار میلیارد ریال رقم مصوب بوده است.

۳-۲- عملکرد مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸

الف- اعتبارات هزینه‌ای

اعتبارات هزینه‌ای در سال ۱۳۹۸ به ۳۴۱۴/۵ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده که نسبت به رقم مشابه سال ماقبل، از رشد ۲۲/۱ درصد برخوردار است. میزان تحقق اعتبارات هزینه‌ای نسبت به رقم مصوب معادل ۹۶/۹ درصد بوده است.

معادل ۳۲/۲ درصد (۱۱۰۱ هزار میلیارد ریال) از اعتبارات هزینه‌ای را حقوق و مزایای مستمر، ۹/۹ درصد (۳۳۷ هزار میلیارد ریال) را اعتبارات متفرقه و ۵۷/۹ درصد (۱۹۷۶/۵ هزار میلیارد ریال) را سایر اعتبارات هزینه‌ای تشکیل داده است که نسبت به سال ۱۳۹۷ به ترتیب رشد ۳۵/۱، ۴۷/۹ و ۱۲/۷ درصد داشته‌اند. سهم اعتبارات هزینه‌ای مربوط به حقوق و مزایای مستمر، متفرقه و سایر اعتبارات در سال ۱۳۹۷ به ترتیب معادل ۲۹/۱، ۸/۱ و ۶۲/۸ درصد بوده است.

از کل اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۳۹۸، معادل ۸۱/۵ درصد (۲۷۸۳ میلیارد ریال) مربوط به اعتبارات ملی و معادل ۱۸/۵ درصد (۶۳۱/۵ هزار میلیارد ریال) مربوط به اعتبارات استانی بوده است که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۷ از رشدی معادل ۱۸/۶ و ۴۰/۱ درصد برخوردار بوده‌اند. سهم اعتبارات هزینه‌ای ملی و استانی در سال ۱۳۹۶ به ترتیب معادل ۸۳/۹ و ۱۶/۱ درصد بوده است.

جدول ۷: اعتبارات هزینه‌ای دولت (۱۳۹۶-۱۳۹۸) (میلیارد ریال)

	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		
	رشد (%)	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	
جمع حقوق و مزایای مستمر کارکنان رسمی و پیمانی	-	۱,۱۰۱,۰۰۸/۶	۰/۰	۸۱۵,۲۳۱/۱	۸۰۷,۸۷۱/۹	۷۳۲,۴۴۷/۰	۷۰۰,۳۸۶/۰
حقوق و مزایای مستمر - ملی	-	۵۱۰,۰۱۵/۴		۳۹۹,۳۳۷/۵	۴۰۶,۳۳۷/۹	۳۷۲,۰۸۴/۰	۳۵۰,۶۸۴/۰
حقوق و مزایای مستمر - استانی	-	۹۴,۷۹۸/۰		۷۱,۹۰۲/۸	۷۰,۰۰۰/۰	۵۴,۰۹۵/۰	۵۱,۲۸۹/۰
حقوق آموزش و پرورش استان‌ها	-	۴۹۶,۱۹۵/۲		۳۴۳,۹۹۰/۹	۳۳۱,۵۳۴/۰	۳۰۶,۲۶۸/۰	۲۹۸,۴۱۳/۰
سایر اعتبارات هزینه‌ای	-	۱,۹۲۲,۲۹۵/۵	۰/۰	۱,۷۳۳,۱۶۶/۴	۱,۸۳۶,۷۵۹/۹	۱,۳۳۳,۶۵۷/۰	۱,۴۰۵,۲۴۸/۰
سایر اعتبارات هزینه‌ای - ملی	-	۱,۸۸۱,۷۵۵/۴		۱,۶۹۸,۳۹۶/۱	۱,۸۰۰,۵۶۴/۷	۱,۲۹۰,۴۸۵/۰	۱,۳۶۸,۳۱۳/۰
سایر اعتبارات هزینه‌ای - استانی	-	۴۰,۵۴۰/۱		۳۴,۸۷۰/۴	۳۶,۱۹۵/۲	۳۳,۱۷۲/۰	۳۶,۹۳۵/۰
اعتبارات ردیف‌های متفرقه	-	۳۳۶,۹۹۹/۸	۰/۰	۲۲۷,۸۱۴/۳	۲۹۵,۳۱۵/۷	۳۶۳,۲۶۷/۰	۴۳۲,۵۵۹/۰
ردیف‌های متفرقه عادی و تبصره‌ها	-	۲۰۹,۸۷۳/۹		۱۶۶,۴۳۷/۵	۲۰۵,۴۶۳/۰	۲۴۴,۵۰۳/۰	۲۴۳,۳۰۹/۰
ردیف‌های متفرقه درآمد - هزینه‌ای	-	۱۲۷,۱۲۵/۹		۶۱,۳۷۶/۸	۸۹,۸۵۲/۷	۱۱۸,۷۶۴/۰	۱۸۹,۲۵۰/۰
اعتبارات موضوع مواد ۱۰ و ۱۲ هزینه‌ای		۵۴,۲۰۴/۰	۰/۰	۲۰,۱۷۴/۰	۰/۰	۵,۵۰۹/۰	۰/۰
کل اعتبارات هزینه‌ای	-	۳,۴۱۴,۵۰۷/۹	۰/۰	۲,۷۹۶,۳۸۵/۹	۲,۹۳۹,۹۴۷/۴	۲,۴۳۴,۸۸۰/۰	۲,۵۳۸,۱۹۳/۰

ب- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

پرداختی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸، معادل ۴۵۹/۷ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به سال ۱۳۹۷ کاهش ۹/۱ درصد را نشان می‌دهد و در مقایسه با رقم مصوب حاکی از عدم تحقق ۳۱/۲ درصد است.

از کل عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۳۷۹/۷ هزار میلیارد ریال (۸۲/۶ درصد) مربوط به اعتبارات طرح‌ها (ملی و استانی) و ۸۰ هزار میلیارد ریال (۱۷/۴ درصد) مربوط به اعتبارات متفرقه (عادی، تبصره‌ها و درآمد-هزینه‌ای) است که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۶ از کاهشی معادل به ترتیب ۳/۴ و ۲۸/۹ درصد برخوردار بوده‌اند.

اعتبارات طرح‌های ملی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای معادل ۳۴۴/۷ هزار میلیارد ریال بوده که ۹۰/۸ درصد از اعتبارات طرح‌ها را تشکیل داده و از رشد ۷/۵ درصد نسبت به سال ماقبل برخوردار بوده است. ضمن این‌که تحقق حدود ۹۷/۱ درصد رقم مصوب داشته است. از طرف دیگر، اعتبارات استانی (شامل طرح‌های استانی ویژه) کاهشی معادل ۵۱/۶ درصد نسبت به سال ماقبل داشته و تحقق آن نیز نسبت به رقم مصوب ۲۹ درصد بوده است. تحقق طرح‌های ملی و استانی سال ۱۳۹۷ به ترتیب ۱۰/۱ و ۴۶/۳ درصد بود.

جدول ۸: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت (۱۳۹۶-۱۳۹۸) (میلیارد ریال)

	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		
	رشد (%)	عملکرد	مصوب	عملکرد	مصوب	عملکرد	
اعتبارات طرح های تملک دارایی های سرمایه ای	۷۱/۸	۳۷۹,۷۱۵/۲	۵۲۹,۰۹۱/۳	۳۹۳,۱۸۲/۴	۴۷۲,۰۱۶/۹	۳۹۳,۱۸۲/۴	۴۶۲,۷۴۹/۰
طرح های ملی	۹۷/۱	۳۴۴,۶۷۰/۷	۳۵۴,۹۱۵/۳	۳۲۰,۷۱۱/۳	۳۱۵,۶۳۲/۶	۲۵۵,۳۸۰/۰	۲۸۵,۳۹۶/۰
طرح های استانی ویژه	۰/۰	۰/۰	۵۳,۳۲۰/۰	۳۴۴/۳	۴۰,۰۹۵/۰	۰/۰	۲۹,۸۳۳/۰
طرح های استانی - شامل ۳ درصد صادرات نفت	۲۹/۰	۲۵,۰۴۴/۵	۱۲۰,۸۵۶/۰	۷۲,۱۲۶/۸	۱۱۶,۲۸۹/۴	۷۶,۸۴۶/۰	۱۴۷,۵۲۰/۰
اعتبارات ردیف های متفرقه	۵۷/۴	۷۹,۹۹۷/۸	۱۳۹,۴۸۱/۷	۱۱۲,۵۸۸/۶	۱۴۸,۰۰۳/۸	۱۱۲,۵۸۸/۶	۲۵۰,۹۳۹/۰
ردیف های متفرقه عادی و تبصره ها	۸۴/۱	۶۲,۱۳۵/۲	۷۳,۹۱۳/۱	۷۷,۶۹۴/۸	۷۶,۲۷۳/۸	۱۹,۱۶۹/۰	۷۷,۲۷۲/۰
ردیف های متفرقه درآمد - هزینه ای	۲۷/۲	۱۷,۸۶۲/۶	۶۵,۵۶۸/۶	۳۴,۸۹۳/۸	۷۱,۷۳۰/۰	۶۵,۲۸۴/۰	۱۷۳,۶۵۷/۰
کل اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای	۶۸/۸	۴۵۹,۷۱۳/۰	۶۶۸,۵۷۳/۰	۵۰۵,۷۷۱/۰	۶۲۰,۰۲۰/۷	۵۰۵,۷۷۱/۰	۷۱۳,۶۷۸/۰

ج- اعتبارات تملک دارایی‌های مالی

اعتبارات تملک دارایی‌های مالی در سال ۱۳۹۸ به ۴۷۱/۷ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده که نسبت به عملکرد سال ماقبل (۲۳۱/۶ هزار میلیارد ریال) از رشدی معادل ۱۰۳/۷ درصد برخوردار است. اعتبارات مزبور نسبت به رقم مصوب (۲۹۳/۵ هزار میلیارد ریال) نیز ۶۰/۷ درصد بیشتر محقق شده است.

از عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های مالی سال ۱۳۹۸، مبلغ ۱۱۳/۵ هزار میلیارد ریال (حدود ۲۴ درصد) مربوط به مصارف موضوع تسویه بدهی‌های دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها (حکم بند و-۱ تبصره ۵ قانون بودجه ۱۳۹۷) می‌شود که به صورت جمعی - خرجی بوده و معادل آن در منابع مربوط به واگذاری دارایی‌های مالی منظور شده است. این منبع در سال ۱۳۹۷ وجود نداشت و یکی از دلایل افزایش شایان توجه اعتبارات تملک دارایی‌های مالی در سال ۱۳۹۷ همین مورد بوده است.

۱۵۹/۴ هزار میلیارد ریال از این اعتبارات نیز مربوط به بازپرداخت اسناد خزانه اسلامی سررسید شده می‌باشد که نسبت به رقم مصوب، تحقق حدود ۷۳ درصد را نشان می‌دهد.

۲۹/۱ هزار میلیارد ریال از عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به اوراق تسویه خزانه می‌شود که ۹/۱ هزار میلیارد ریال بیشتر از رقم مصوب است.

از بقیه اعتبارات تملک دارایی‌های مالی، ۳۱/۷ میلیارد ریال مربوط به تملک دارایی‌های مالی سرمایه‌ای، ۵۲۹ میلیارد ریال مربوط به سایر اسناد خزانه اسلامی و ۲۴ هزار میلیارد ریال مربوط به بازپرداخت سررسید اسناد خزانه اسلامی از سرجمع بودجه می‌شود.

۴- تحلیل عملکرد بودجه ۱۳۹۸ در مقایسه با هدف‌های برنامه ششم توسعه

منابع و مصارف عمومی دولت در سال ۱۳۹۸ به ۴۳۴۶ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده که نسبت به هدف برنامه ششم توسعه (۳۸۵۴/۶ هزار میلیارد ریال)، حدود ۱۲/۷ درصد بیشتر است.

در طرف منابع، مهم‌ترین عامل مازاد تحقق مربوط به در واگذاری دارایی‌های مالی می‌شود که در مقابل هدف تعیین شده ۴۶۷/۷ هزار میلیارد ریال، عملکرد معادل ۱۶۹۸/۵ هزار میلیارد ریال بوده که حاکی از مازاد تحقق حدود ۲۶۳ درصد است. درآمدها حدود ۹۶ درصد هدف برنامه محقق شده است. اجزاء اصلی درآمدها؛ یعنی درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها با تحقق به ترتیب ۱۶۰۸/۴ و ۵۶۳/۴ هزار میلیارد ریال نسبت به هدف‌های تعیین شده به ترتیب ۰/۷ درصد مازاد تحقق و ۱۴/۶ درصد عدم تحقق را نشان می‌دهند. بر اساس جدول شماره (۴) قانون برنامه ششم توسعه نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۸، قرار بوده است به ۸/۵ درصد ارتقاء یابد که عملکرد آن تنها ۶/۶ درصد بوده که حاکی از ۱/۹ واحد درصد عدم تحقق است. عملکرد نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی در مقایسه با عملکرد سال‌های ۱۳۹۷ (۶/۵ درصد) و ۱۳۹۶ (۷/۸ درصد) نیز، نشان‌دهنده این موضوع است.

عملکرد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز در سال ۱۳۹۸ (۴۷۰/۷ هزار میلیارد ریال) حدود ۵۶ درصد کمتر از هدف تعیین شده در برنامه ششم توسعه بوده است. از طرفی، نسبت منابع نفتی به کل منابع عمومی معادل ۱۰/۸ درصد بوده که نسبت به هدف برنامه، ۱۷ واحد درصد کمتر است.

واگذاری دارایی‌های مالی، عملکردی معادل ۱۶۹۸/۵ هزار میلیارد ریال داشته که حدود ۴ برابر هدف تعیین شده در برنامه ششم توسعه است. در این خصوص، اگرچه منابع حاصل شرکت‌های دولتی (۵۳/۴ هزار میلیارد ریال) نسبت به هدف برنامه به ترتیب ۱۳/۲ درصد کمتر حاصل شده است، وصول ۱۱۳/۴ هزار میلیارد ریال از محل

منابع حاصل از تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی (جدید) و ۶۵۳/۶ هزار میلیارد ریال استفاده از صندوق توسعه ملی (در مقایسه هدف ۶/۸ هزار میلیارد ریال برنامه) موجب افزایش شایان توجه واگذاری دارایی‌های مالی شده است.

در طرف مصارف، اعتبارات هزینه‌ای (۳۴۱۴/۵ هزار میلیارد ریال) و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (۴۵۹/۷ هزار میلیارد ریال) نسبت به ارقام متناظر برنامه ششم توسعه به ترتیب ۱۸ درصد مازاد تحقق و ۴۱/۲ درصد عدم تحقق داشته‌اند و از طرف دیگر، اعتبارات تملک دارایی‌های مالی (۷۴۱/۷ هزار میلیارد ریال) ۲/۶ برابر هدف تعیین شده برنامه محقق شده است. دلیل اصلی این افزایش، رقم جمعی - خرجی جدید معادل ۱۱۳/۵ هزار میلیارد ریال مصارف مربوط به تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی بوده است.

نتیجه عملیات مالی دولت در سال ۱۳۹۸، کسری ۱۲۴۲/۷ هزار میلیارد ریالی تراز عملیاتی بوده که نسبت به هدف تعیین شده در برنامه (۶۳۴/۴- هزار میلیارد ریال)، حدود ۹۶ درصد بیشتر است.

جدول ۹: مقایسه چارچوب کلی منابع و مصارف عمومی دولت (میلیارد ریال)

۱۳۹۸			
درصد تحقق	عملکرد	برنامه ششم توسعه	
۱۱۲/۷	۴,۳۴۵,۹۷۰/۱	۳,۸۵۴,۵۵۲/۰	منابع
۹۶/۲	۲,۱۷۱,۸۲۹/۵	۲,۲۵۸,۰۲۲/۰	۱- درآمدها
۱۰۰/۷	۱,۶۰۸,۴۳۶/۵	۱,۵۹۷,۹۸۵/۰	۱-۱- درآمدهای مالیاتی
۸۵/۴	۵۶۳,۳۹۳/۰	۶۶۰,۰۳۷/۰	۱-۲- سایر درآمدها
۴۲/۱	۴۷۵,۶۴۸/۸	۱,۱۲۸,۷۸۶/۰	۲- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۳۲/۵	۲۹۹,۸۹۱/۳	۱,۰۲۰,۸۱۷/۶	۱-۲- صادرات نفت و میعانات گازی
۳۱/۱	۱۵,۷۷۶/۷	۵۲,۴۶۸/۴	۲-۲- سه درصد صادرات نغخام برای مناطق محروم
۴۳۴/۴	۱۵۵,۰۹۱/۰	۰/۰	۲-۲- خالص صادرات گاز
۱۹/۰	۴,۸۳۳/۰	۱۵,۵۰۰/۰	۲-۵- واگذاری اموال منقول و غیر منقول
۰/۱	۵۶/۸	۴۰,۰۰۰/۰	۲-۶- منابع حاصل از واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۳۶۳/۱	۱,۶۹۸,۴۹۱/۷	۴۶۷,۷۴۴/۰	۳- واگذاری دارایی‌های مالی
۱۰۳/۸	۲۷۰,۰۰۰/۰	۳۸۵,۰۰۰/۰	۳-۱- انتشار اوراق مالی اسلامی
۱۳۶/۸	۱۳۰,۰۰۰/۰		۳-۲- منابع حاصل از فروش اسناد خزانه اسلامی
-	۵۰,۰۰۰/۰		۳-۳- فروش اوراق بهادار برای بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده
۴۵/۷	۹,۱۴۶/۲		۳-۴- دریافت مطالبات قطعی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی - اوراق تسویه خزانه
۱۰۰/۰	۱۰,۰۰۰/۰		۳-۵- انتشار اوراق مالی اسلامی جهت تکمیل فضاهای آموزشی آموزش و پرورش
۷۴/۷	۳۶,۴۴۴/۷	۶۱,۵۰۰/۰	۳-۶- واگذاری شرکت‌های دولتی
۹۱/۱	۱۷,۰۴۰/۲	۰/۰	۳-۷- واگذاری سهام، سهم‌الشرکه، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکتهای دولتی وابسته و تابعه
۴۵۴/۷	۶۵۳,۵۹۱/۷	۶,۸۳۱/۰	۳-۸- استفاده از صندوق توسعه ملی
-	۱۱۳,۴۹۲/۴	۰/۰	۳-۹- منابع حاصل از تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی
-	۳۸۰,۰۰۰/۰	۰/۰	۳-۱۰- فوش اوراق مالی مصوبه شورای هماهنگی سران سه قوه
۸۴/۳	۲۸,۷۷۶/۵	۱۴,۴۱۳/۰	۳-۱۱- سایر منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی
۱۱۲/۷	۴,۳۴۵,۹۷۰/۱	۳,۸۵۴,۵۵۲/۰	مصارف
۱۱۸/۰	۳,۴۱۴,۵۰۸/۰	۲,۸۹۲,۴۳۱/۰	۱- اعتبارات هزینه‌ای
۵۸/۸	۴۵۹,۷۱۳/۰	۷۸۱,۷۹۸/۰	۲- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (شامل مواد ۱۰ و ۱۲)
۲۶۱/۶	۴۷۱,۷۴۹/۱	۱۸۰,۳۲۳/۰	۳- اعتبارات تملک دارایی‌های مالی
۱۹۵/۹	-۱,۲۴۲,۶۷۸/۵	-۶۳۴,۴۰۹/۰	تراز عملیاتی
۴/۶	۱۵,۹۳۵/۸	۳۴۶,۹۸۸/۰	تراز دارایی‌های سرمایه‌ای
-	۱,۲۲۶,۷۴۲/۶	۲۸۷,۴۲۱/۰	تراز دارایی‌های مالی
-	۰/۰	۰/۰	تراز کل بودجه

۵- بررسی عملکرد منابع و مصارف عمومی دولت در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹

بر اساس گزارش خزانه‌داری کل کشور، منابع عمومی دولت در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹ به ۲۸۹۸/۹ هزار میلیارد ریال بالغ گردیده که نسبت به رقم مشابه سال قبل، از رشد ۴۲/۴ درصد برخوردار بوده است و در مقایسه با رقم ۷ ماهه مصوب، ۸۷ درصد تحقق داشته است. مصارف عمومی دولت در همین مدت با تحقق ۹۰/۸ درصد نسبت به رقم مصوب معادل ۳۰۲۴/۶ هزار میلیارد ریال بوده که نسبت به رقم ۸ ماهه سال ۱۳۹۸ رشدی معادل ۳۱ درصد داشته است. بدین ترتیب طی دوره مورد بررسی بودجه عمومی دولت با ۱۲۵/۷ هزار میلیارد ریال ناترازی مواجه بوده که با استفاده از تنخواه‌گردان بانک مرکزی تأمین شده است.

از منابع عمومی دولت در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹، ۵۰/۳ درصد را درآمدها، ۲/۲ درصد را واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۴۷/۵ درصد را واگذاری دارایی‌های مالی تشکیل داده است که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۸، درآمدها و واگذاری دارایی‌های مالی به ترتیب ۲۰/۸ و ۲۴۲/۱ درصد افزایش و واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای ۳۲/۲ درصد کاهش داشته‌اند. در مقایسه با سال ۱۳۹۸، سهم درآمدها از ۵۶/۶ درصد به ۵۰/۲ درصد کاهش، سهم واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای از ۱۲/۹ به ۲/۲ درصد کاهش و سهم واگذاری دارایی‌های مالی از ۳۰/۵ به ۴۷/۵ درصد افزایش یافته است.

از ۱۴۵۴/۶ هزار میلیارد ریال درآمدهای وصول شده طی دوره مورد بررسی، ۷۷/۵ درصد را درآمدهای مالیاتی و ۲۲/۵ درصد را سایر درآمدها تشکیل داده است که نسبت به ارقام متناظر سال ۱۳۹۸، به ترتیب ۳۱/۳ و در صد ۱۲/۵ درصد افزایش داشته‌اند. ۶/۵ درصد از درآمدهای مالیاتی را مالیات بر واردات و ۹۳/۵ درصد را سایر درآمدهای مالیاتی تشکیل داده است که به ترتیب نسبت به ارقام متناظر سال ۱۳۹۸، ۸ درصد کاهش و ۳۵/۳ درصد افزایش داشته‌اند.

از منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، ۹۲/۴ درصد مربوط به صادرات نفت خام و میعانات گازی و بقیه مربوط به واگذاری اموال منقول و غیرمنقول بوده است و در مورد واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مشابه سال‌های قبل مبلغ ناچیزی (۴ میلیارد ریال) وصول شده است. این نکته به‌رغم این است که زمینه‌های لازم

(شامل آیین‌نامه و دستورالعمل تعیین طرح‌های موضوع واگذاری) برای این کار فراهم شده و از اولویت‌های مهم به شمار می‌رود.

در خصوص منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی، منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی اسلامی، ۷۵/۸ درصد بیشتر از پیش‌بینی ۷ ماهه مصوب محقق شده، تحقق واگذاری شرکت‌های دولتی نیز ۴۸۵ درصد؛ یعنی حدود ۵ برابر رقم مصوب بوده است. همچنین ۱۲۶۳۵۱ میلیارد ریال استفاده از منابع صندوق توسعه ملی به عمل آمده است.

از ۲۳۰۹/۲ هزار میلیارد ریال عملکرد مصارف عمومی در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹، معادل ۷۹/۳ درصد را اعتبارات هزینه‌ای، ۱۳/۲ درصد را اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۷/۵ درصد را اعتبارات تملک دارایی‌های مالی تشکیل داده است که نسبت به ارقام متناظر سال ۱۳۹۷، اعتبارات هزینه‌ای ۲۳/۷ درصد، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۳۱/۶ درصد و اعتبارات تملک دارایی‌های مالی ۶۰/۱ درصد افزایش داشته‌اند.

از اعتبارات هزینه‌ای پرداخت شده، ۸۲/۱ درصد مربوط به اعتبارات هزینه‌ای ملی بوده که نسبت به رقم مشابه سال ۱۳۹۸ معادل ۳۶/۸ درصد افزایش داشته است. ۳/۴ درصد مربوط به اعتبارات هزینه‌ای استانی بوده که با رشد حدود یک درصد نسبت به سال قبل، ۱۰ درصد مربوط به اعتبارات متفرقه هزینه‌ای بوده است که با ۲۹/۷ درصد افزایش نسبت به رقم مشابه سال ۱۳۹۸ و همچنین ۴/۵ درصد مربوط به سایر اعتبارات هزینه‌ای با ۱/۶ درصد کاهش نسبت به ۷ ماهه اول سال ۱۳۹۸ بوده است. از سایر اعتبارات هزینه‌ای، ۹۹/۹ هزار میلیارد ریال مربوط به تنخواه‌گردان این اعتبارات و ۱۱/۷ هزار میلیارد ریال مربوط به پرداختی موضوع مواد (۱۶) و (۱۷) قانون مدیریت بحران بوده است.

پرداخت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در دوره مورد بررسی معادل ۳۹۸/۹ هزار میلیارد ریال بوده است که ۷۷/۷ درصد مصوب هفت ماهه می‌باشد و نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۸، معادل ۲۹ درصد افزایش دارد. از مبلغ پرداخت شده ۲۸۳ هزار میلیارد ریال مربوط به طرح‌های ملی، ۴۷ هزار میلیارد ریال مربوط به

طرح‌های استانی، ۶۱/۳ هزار میلیارد ریال مربوط به ردیف‌های متفرقه و ۷/۶ هزار میلیارد ریال مربوط به سایر پرداخت‌های سرمایه‌ای بوده است.

از ۲۲۸ هزار میلیارد ریال پرداخت تملک دارایی‌های مالی نیز، ۲۰۶ هزار میلیارد ریال برای بازپرداخت سررسید اسناد خزانه اسلامی و ۲۲ هزار میلیارد ریال برای سایر اقلام اختصاص یافته است، در حالی که در خصوص اعتبارات مصوب موضوع واگذاری سهام موضوع ماده (۲۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و اوراق تسویه، مبلغی پرداخت نشده است.

بررسی ترازهای اساسی بودجه در هفت ماهه اول سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که کسری تراز عملیاتی به حدود ۹۴۱/۱- هزار میلیارد ریال بالغ گردیده است که ۹/۶ درصد بیشتر از هفت ماهه مصوب بوده و ۴۱/۸ درصد نسبت به دوره مشابه سال گذشته افزایش نشان می‌دهد. تراز دارایی‌های سرمایه‌ای معادل ۳۳۴/۷- میلیارد ریال بوده و به مفهوم این است که میزان واگذاری دارایی‌های موجود، ۳۳۴/۷ هزار میلیارد ریال کمتر از تولید دارایی‌های جدید بوده که این کسری بر کسری تراز عملیاتی افزوده است. تراز دارایی‌های سرمایه‌ای در ۷ ماهه سال ۱۳۹۸ با ۴۶/۲ هزار میلیارد ریال کسری روبه‌رو بود. تراز دارایی‌های مالی نیز با مبلغ ۱۱۵۰/۱ هزار میلیارد ریال، حدود ۱۵۰ درصد نسبت به رقم مشابه سال گذشته افزایش داشته است. بدین ترتیب، مازاد دارایی‌های مالی معادل ۱۲۵/۷ هزار میلیارد ریال کمتر از کسری تراز عملیاتی و تراز دارایی‌های سرمایه‌ای بوده که از محل تنخواه‌گردان بانک مرکزی تأمین شده است.

۶- منابع و مصارف عمومی دولت در ۱۴۰۰

الف- منابع عمومی دولت

منابع عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، بالغ بر ۸۴۱۳/۴ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که نسبت به رقم مصوب و پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۹ به ترتیب از افزایش معادل ۴۷/۳ و ۷۵ درصد برخوردار است. درآمدها با سهم ۳۸ درصد میلیارد ریال برآورد شده است که حدود ۱۰ درصد نسبت به مصوب ۱۳۹۹ افزایش نشان می‌دهد. واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی به ترتیب با مبالغ ۲۲۵۲/۸ و ۲۹۸۴/۸ هزار میلیارد ریال و سهم ۲۶/۸ و

۳۵/۵ درصد در رده‌های بعد قرار دارند. واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای نسبت به رقم مشابه ۱۳۹۹ معادل ۱۱۰ درصد افزایش و واگذاری دارایی‌های مالی حدود ۷۱ درصد ۷۱ افزایش دارد. ملاحظات مهم مربوط به برآورد منابع عمومی دولت در سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است:

- منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی و خالص صادرات گاز در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۹۹۲/۷ هزار میلیارد ریال برآورد شده است. جمع درآمدهای ارزی صادرات نفت و خالص صادرات گاز نیز معادل ۳۶/۵ میلیارد دلار است که از این مبلغ، ۲/۹ میلیارد دلار مربوط به خالص صادرات گاز می‌شود. همچنین از کل صادرات نفت، میعانات و خالص صادرات گاز، ۱۳/۹ میلیارد دلار سهم صندوق توسعه ملی و ۴/۹ میلیارد دلار سهم شرکت ملی نفت ایران است.

در بند (ب) تبصره (۱) به دولت اجازه داده شده است تا نسبت به پیش‌فروش نفت (ریالی-ارزی) با اولویت پیش‌فروش داخلی و یا انتشار اوراق مالی اسلامی اقدام و منابع حاصل را به منابع عمومی واریز کند. سهم شرکت ملی نفت ایران مطابق این قانون از محل پیش‌فروش نفت به حساب آن شرکت واریز می‌گردد. در صورت عدم تحقق پیش‌فروش یاد شده به همان میزان به سقف مزبور اضافه می‌شود.

در صورت افزایش عواید حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی نسبت به ردیف‌های مصوب، بانک مرکزی مکلف است منابع حاصله را در سقف اعتبارات بودجه عمومی، صرف افزایش تخصیص برای تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این قانون؛ به‌ویژه طرح‌های حمل و نقل عمومی، تولیدی دولت الکترونیک، آموزش، سلامت، محیط‌زیست و تحقیقات با اولویت حوزه دانش‌بنیان نماید.

سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی معادل ۳۸ درصد است که به موجب بند (الف) تبصره (۱) لایحه بودجه مابه‌التفاوت این سهم تا ۲۰ درصد در منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی به عنوان بدهی دولت و وام در منابع عمومی دولت منظور شده است و بازپرداخت آن به صندوق ساز و کاری است که هیئت امنای صندوق توسعه ملی مشخص می‌کند.

- درآمدهای مالیاتی معادل ۲۴۷۹ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به رقم مصوب و پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۹ به ترتیب از رشد ۲۱ و ۲۷ درصد برخوردار است. از درآمدهای مالیاتی سال آینده ۲۲۶ هزار میلیارد ریال (۹ درصد) مربوط به درآمد مالیات بر واردات، ۸۰۹ هزار میلیارد ریال (۳۳ درصد) مربوط به مالیات بر ارزش افزوده و بقیه مربوط به سایر درآمدهای مالیاتی می‌گردد. بدین ترتیب، نسبت

مالیات به تولید ناخالص داخلی از ۶/۴ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۵/۹ درصد در سال ۱۴۰۰ کاهش خواهد یافت.

برآورد درآمدهای مالیات بر واردات بر مبنای واردات ۴۲ میلیارد دلار صورت گرفته است که از این مبلغ، ۸ میلیارد دلار مربوط به کالاهای اساسی و بقیه مربوط به سایر کالاها می‌شود. نرخ تعرفه کالاهای اساسی ۵ درصد و سایر کالاها ۹ درصد در نظر گرفته شده است. نرخ تسعیر ارز همه کالاها نیز مانند سال ۱۳۹۹ معادل هر دلار معادل ۴۲ هزار ریال می‌باشد. از درآمد برآورد شده حدود ۲۰ هزار میلیارد ریال مربوط به واردات خودرو و ۶۱۰۰۰ میلیارد ریال هم مربوط به ثبت معافیت‌ها و تخفیفات گمرکی است.

جدول ۱۰: مقایسه منابع عمومی به تفکیک بخش و بند

میلیارد ریال					شماره طبقه بندی	عنوان	قانون ۱۳۹۹	عملکرد نه ماهه	لایحه ۱۴۰۰	لایحه ۱۴۰۰ نظر مجلس	رشد لایحه به ۱۴۰۰ قانون ۱۳۹۹
۱۰/۰	۴,۳۴۱,۸۵۸	۳,۱۷۵,۹۵۸	۱,۹۱۰,۳۷۵	۲,۸۸۷,۹۹۱	۱۰۰۰۰۰	قسمت اول: درآمدها					
۲۱/۲	۲,۳۰۴,۱۰۶	۲,۴۷۹,۴۵۰	۱,۴۶۷,۳۳۲	۲,۰۴۵,۱۸۵	۱۱۰۰۰۰	بخش اول - درآمدهای مالیاتی					
۳۲/۸	۵۹۴,۱۰۶	۵۸۹,۱۰۶	۳۹۹,۵۰۶	۴۴۳,۷۰۴	۱۱۰۱۰۰	بند اول - مالیات اشخاص حقوقی					
۴۰/۱	۵۰۷,۴۶۹	۴۸۶,۴۶۹	۲۷۸,۶۷۱	۳۴۷,۱۸۶	۱۱۰۲۰۰	بند دوم: مالیات بر درآمد					
۱۷۵/۹	۳۰۸,۸۷۰	۳۳۳,۸۷۰	۱۷۴,۶۲۰	۸۴,۷۶۵	۱۱۰۳۰۰	بند سوم: مالیات بر ثروت					
-۷/۳	۶۴۲,۲۶۳	۲۲۹,۴۵۰	۱۰۷,۳۴۱	۲۴۷,۶۰۰	۱۱۰۴۰۰	بند چهارم: مالیات بر واردات					
۲/۰	۱,۲۵۱,۳۹۹	۹۴۰,۵۵۵	۵۰۷,۱۹۴	۹۲۱,۹۳۰	۱۱۰۵۰۰	بند پنجم: مالیات بر کالاها و خدمات					
-	۰	۰	۰	۰	۱۲۰۰۰۰	بخش دوم - درآمدهای ناشی از کمک‌های اجتماعی					
-	۰	۰	۰	۰	۱۲۰۱۰۰	بند اول: حق بیمه					
-۲۴/۵	۳۹۱,۰۷۸	۳۱۱,۰۷۸	۲۳۳,۵۸۲	۴۱۲,۲۱۳	۱۳۰۰۰۰	بخش سوم - درآمدهای حاصل از مالکیت دولت					
۱۲/۷	۱۵۳,۰۵۴	۱۵۳,۰۵۴	۸۲,۷۵۷	۱۳۵,۸۴۵	۱۳۰۱۰۰	بند اول: سود سهام شرکت‌های دولتی					
-	۰	۰	۰	۰	۱۳۰۲۰۰	بند دوم: درآمد حاصل از بهره وام‌های دولت					
۲۵/۰	۱,۵۰۰	۱,۵۰۰	۳۸۷	۱,۲۰۰	۱۳۰۳۰۰	بند سوم: درآمدهای حاصل از اجاره					
-۴۳/۱	۲۳۶,۵۲۴	۱۵۶,۵۲۴	۱۵۰,۴۳۸	۲۷۵,۱۶۸	۱۳۰۴۰۰	بند چهارم: سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت					
۱۳/۳	۱۴۶,۴۰۹	۱۴۵,۵۷۹	۷۸,۵۱۲	۱۲۸,۵۳۲	۱۴۰۰۰۰	بخش چهارم - درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات					
۱۱/۱	۱۴۳,۱۲۶	۱۴۲,۲۹۶	۷۸,۰۹۳	۱۲۸,۰۳۹	۱۴۰۱۰۰	بند اول: درآمدهای حاصل از خدمات					
۵۶۷/۳	۳,۲۸۳	۳,۲۸۳	۴۱۹	۴۹۲	۱۴۰۲۰۰	بند دوم: درآمدهای حاصل از فروش کالاها					
-۶/۴	۸۸,۲۲۰	۸۳,۲۲۰	۳۹,۶۰۶	۸۸,۹۵۶	۱۵۰۰۰۰	بخش پنجم - درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات					
-۶/۴	۸۸,۲۲۰	۸۳,۲۲۰	۳۹,۶۰۶	۸۸,۹۵۶	۱۵۰۱۰۰	بند اول: درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات					
-۲۶/۵	۴۱۲,۰۴۵	۱۵۶,۶۳۱	۹۱,۳۴۴	۲۱۳,۱۰۶	۱۶۰۰۰۰	بخش ششم - درآمدهای متفرقه					
-۲۶/۵	۴۱۲,۰۴۵	۱۵۶,۶۳۱	۹۱,۳۴۴	۲۱۳,۱۰۶	۱۶۰۱۰۰	بند اول: درآمدهای متفرقه					
۱۰۹/۶	۳,۴۹۲,۷۵۰	۲,۲۵۲,۷۲۰	۷۵,۲۱۲	۱,۰۷۴,۸۹۵	۲۰۰۰۰۰	قسمت دوم: واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای					
۱۰۹/۶	۳,۴۹۲,۷۵۰	۲,۲۵۲,۷۲۰	۷۵,۲۱۲	۱,۰۷۴,۸۹۵	۲۱۰۰۰۰	بخش اول: واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای					
۲۴۹/۹	۲,۳۱۲,۷۵۰	۱,۹۹۲,۷۲۰	۶۷,۵۲۱	۵۶۹,۴۳۶	۲۱۰۱۰۰	بند اول: صادرات نفت و میعانات گازی و خالص صادرات گاز					
-۴۹/۵	۱,۱۷۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۷,۶۸۱	۴۹۵,۴۵۹	۲۱۰۲۰۰	بند دوم: فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول					
۰/۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۱۰۳۰۰	بند سوم: واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای					
۷۰/۸	۲,۵۲۹,۷۵۰	۲,۹۸۴,۷۵۰	۱,۷۲۷,۴۷۸	۱,۷۴۷,۲۵۰	۳۰۰۰۰۰	قسمت سوم: واگذاری دارایی‌های مالی					
۷۰/۸	۲,۵۲۹,۷۵۰	۲,۹۸۴,۷۵۰	۱,۷۲۷,۴۷۸	۱,۷۴۷,۲۵۰	۳۱۰۰۰۰	بخش اول: واگذاری دارایی‌های مالی					
۴۲/۰	۱,۸۰۰,۰۰۰	۱,۳۵۰,۰۰۰	۱,۲۱۹,۴۵۵	۸۸۰,۰۰۰	۳۱۰۱۰۰	بند اول: منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی اسلامی					
-	۵۰۰	۵۰۰	۰	۵۰۰	۳۱۰۲۰۰	بند دوم: استفاده از تسهیلات خارجی					
-۶/۳	۱۲,۲۴۳	۱۲,۲۴۳	۲۱,۹۶۶	۱۳,۰۷۳	۳۱۰۴۰۰	بند چهارم: دریافت اصل وام‌ها					
۷۱۹/۹	۹۵۰,۰۰۰	۹۵۰,۰۰۰	۲۵۳,۷۲۳	۱۱۵,۸۷۱	۳۱۰۵۰۰	بند پنجم: واگذاری شرکت‌های دولتی					
-	۱۶,۰۰۷	۱۶,۰۰۷	۸,۹۲۸	۱۲,۵۰۰	۳۱۰۶۰۰	بند ششم: برگشتی از پرداخت‌های سال‌های قبل					
-	۳۰۰,۰۰۰	۷۵۵,۰۰۰	۱۳۶,۴۳۸	۷۲۱,۳۰۶	۳۱۰۷۰۰	بند هفتم: استفاده از صندوق توسعه ملی					
-۷۵/۰	۴۵۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۸۶,۹۶۸	۴۰,۰۰۰	۳۱۰۸۰۰	بند هشتم: سایر واگذاری‌های مالی					
۴۷/۳	۱۱,۳۶۴,۳۵۷	۸,۴۱۳,۴۲۸	۳,۷۱۳,۰۶۵	۵,۷۱۰,۱۳۶		جمع					

ب- مصارف عمومی دولت

مصارف عمومی دولت در سال ۱۴۰۰، معادل ۸۴۱۳ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به رقم مصوب و پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۹ به ترتیب از ۱۴/۷ و ۴۹ درصد افزایش برخوردار است. از رقم یاد شده ۶۳۷۰ هزار میلیارد ریال (۷۶ درصد) مربوط به اعتبارات هزینه‌ای، ۱۰۴۰ هزار میلیارد ریال (۱۲ درصد) مربوط به اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۱۰۰۳ هزار میلیارد ریال (۱۲ درصد) مربوط به اعتبارات تملک دارایی‌های مالی می‌شود که نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۹۹، اعتبارات هزینه‌ای ۴۶/۱ درصد رشد، اعتبارات تملک دارایی‌های ۱۸/۲ درصد و اعتبارات تملک دارایی‌های مالی ۱۱۳ درصد افزایش دارند نسبت به پیش‌بینی ارقام عملکرد سال ۱۳۹۹ تغییرات به ترتیب ۴۴، ۴۱ و ۱۲۰ درصد است.

ب-۱- اعتبارات هزینه‌ای

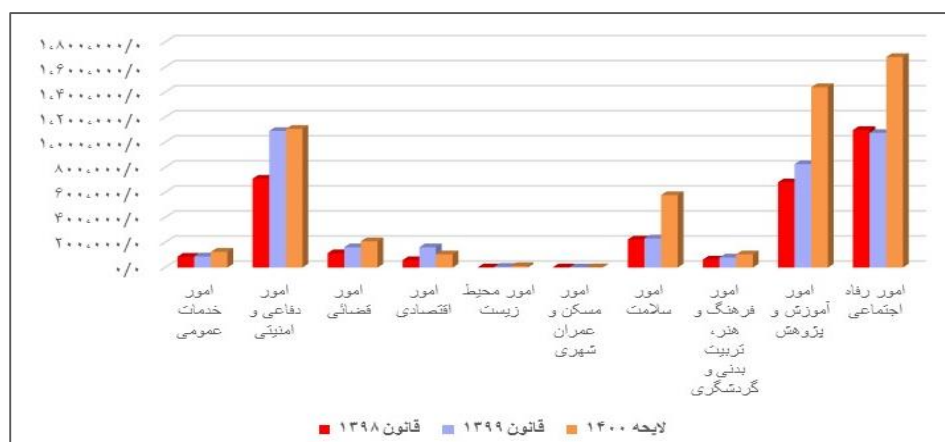
در ترکیب اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۴۰۰، امور رفاه اجتماعی با ۲۶/۴ درصد از بالاترین سهم برخوردار است که پس از آن امور آموزش و پژوهش با ۲۲/۶ درصد و امور دفاعی با ۱۷/۴ درصد قرار دارند. از اعتبارات هزینه‌ای پیش‌بینی شده ۳۳ درصد مربوط به فصل جبران خدمت کارکنان با افزایش ۷۶ درصد نسبت به سال ۱۳۹۹، ۳۰ درصد مربوط به فصل رفاه اجتماعی با رشد ۳۹ درصد نسبت به سال ۱۳۹۹، ۷/۶ درصد مربوط به فصل استفاده از کالاها و خدمات با رشد ۵۲ درصد نسبت به سال گذشته، ۱ درصد مربوط به فصل یارانه، با افزایش ۴۴ درصد نسبت به سال ۱۳۹۹ و بقیه مربوط به سایر فصول هزینه می‌شود اعتبارات هزینه‌ای برحسب امور و فصل به شرح زیر است:

جدول ۱۱: اعتبارات هزینه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰

عنوان امور و فصل	قانون ۱۳۹۸	سهم (%)	قانون ۱۳۹۹	سهم (%)	لايحه ۱۴۰۰	سهم (%)	رشد (%)
امور خدمات عمومی	۸۶,۳۵۸/۹	۲/۴۵۰۸	۸۸,۴۳۳/۶	۲/۰۲۸۱	۱۲۵,۸۸۸/۸	۱/۹۷۶۲	۴۲/۴
فصل قانونگذاری	۶,۴۶۵/۴	۰/۱۸۳۵	۸,۳۷۰/۱	-/۱۸۹۷	۹,۴۶۱/۳	-/۱۴۸۵	۱۴/۴
فصل اداره امور عمومی	۴۱,۴۱۴/۴	۱/۱۷۵۳	۴۰,۸۳۵/۴	-/۹۳۶۵	۶۱,۴۷۳/۲	-/۹۶۵۰	۵۰/۵
فصل خدمات مالی و مالیاتی	۳۷,۲۳۸/۸	۱/۰۵۶۸	۳۷,۱۲۲/۹	-/۸۵۱۴	۵۲,۲۵۶/۶	-/۸۲۰۳	۴۰/۸
فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۱,۲۴۰/۳	-/۰۳۵۲	۲,۲۰۵/۲	-/۰۵۰۶	۲,۶۹۷/۶	-/۰۴۲۳	۲۲/۳
امور دفاعی و امنیتی	۷۰۹,۶۴۲/۹	۲۰/۱۳۸۸	۱,۰۹۰,۴۳۷/۷	۲۵/۰۰۸۰	۱,۱۰۷,۱۶۹/۸	۱۷/۳۸۰۷	۱/۵
فصل دفاع	۴۷۴,۵۲۲/۴	۱۳/۴۶۶۴	۷۷۴,۳۰۴/۷	۱۷/۷۵۸۰	۷۲۷,۵۰۲/۳	۱۱/۴۲۰۵	-۶/۰
فصل حفظ نظم و امنیت عمومی	۲۲۹,۸۰۰/۱	۶/۵۲۱۴	۳۰۹,۴۸۱/۴	۷/۰۹۷۷	۳۷۶,۰۳۷/۲	۵/۹۰۳۰	۲۱/۵
فصل تحقیق و توسعه در امور دفاعی و امنیتی	۵,۳۲۰/۴	-/۱۵۱۰	۶,۶۴۲/۶	-/۱۵۲۳	۳,۶۴۰/۳	-/۰۵۷۱	-۴۵/۲
امور قضایی	۱۱۴,۴۴۷/۹	۳/۲۴۷۹	۱۶۲,۲۹۰/۰	۳/۷۲۲۰	۲۰۹,۵۷۷/۱	۳/۲۹۰۰	۲۹/۱
فصل اداره امور قضائی	۱۱۴,۳۵۲/۸	۳/۲۴۵۲	۱۶۲,۰۱۶/۲	۳/۷۱۵۷	۲۰۹,۲۵۲/۶	۳/۲۸۴۹	۲۹/۲
فصل تحقیق و توسعه در امور قضائی	۹۵/۰	-/۰۰۲۷	۲۷۳/۹	-/۰۰۶۳	۳۳۴/۵	-/۰۰۵۱	۱۸/۵
امور اقتصادی	۵۹,۹۸۰/۵	۱/۷۰۲۲	۷۴,۰۹۴/۰	۱/۶۹۹۳	۱۰۵,۸۱۹/۲	۱/۶۶۱۲	۴۲/۸
فصل انرژی	۳,۹۰۲/۳	-/۱۱۰۷	۴,۴۸۳/۸	-/۱۰۲۸	۷,۳۵۸/۷	-/۱۱۴۰	۶۱/۹
فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	۶,۱۲۶/۷	-/۱۷۳۹	۸,۰۳۵/۹	-/۱۸۴۳	۹,۸۴۱/۴	-/۱۵۴۵	۲۲/۵
فصل حمل و نقل	۴,۹۵۹/۲	-/۱۴۰۷	۴,۹۴۶/۹	-/۱۱۳۵	۷,۱۲۱/۶	-/۱۱۱۸	۴۴/۰
فصل صنعت و معدن	۵,۳۸۱/۰	-/۱۵۲۷	۶,۸۴۳/۱	-/۱۵۶۹	۱۰,۳۱۵/۲	-/۱۶۱۹	۵۰/۷
فصل بازرگانی	۱۲,۱۴۳/۴	-/۳۴۴۶	۱۹,۷۳۵/۹	-/۴۵۲۶	۳۷,۷۷۸/۰	-/۴۳۶۱	۴۰/۷
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۱۲,۲۴۶/۳	-/۳۴۷۵	۱۴,۸۱۹/۱	-/۳۴۱۲	۲۲,۵۹۷/۸	-/۳۵۴۷	۵۱/۹
فصل منابع آب	۴,۴۷۷/۹	-/۱۲۷۱	-/۰	-/۰۰۰۰	-/۰	-/۰۰۰۰	-
فصل روابط کار	۱,۵۵۵/۰	-/۰۴۴۱	۲,۱۵۸/۰	-/۰۴۹۵	۲,۹۲۹/۶	-/۰۴۶۰	۳۵/۸
فصل تعاون	۱,۱۷۹/۱	-/۰۳۳۵	۱,۶۶۲/۷	-/۰۳۸۱	۱,۹۹۸/۸	-/۰۳۱۴	۲۰/۲
فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۸,۰۰۹/۶	-/۲۲۷۳	۱۱,۳۴۸/۶	-/۲۶۰۳	۱۵,۹۷۸/۰	-/۲۵۰۸	۴۰/۸

جدول ۱۲: اعتبارات هزینه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰

میلیارد ریال	رشد (%)	سهم (%)	لایحه ۱۴۰۰	سهم (%)	قانون ۱۳۹۹	سهم (%)	قانون ۱۳۹۸	عنوان امور و فصل
۹۱/۹	-/۱۹۳۷	۱۲,۳۳۷/۲	-/۱۴۷۴	۶,۴۲۹/۰	-/۰۰۴۰	۱,۴۴۳/۱	۱,۴۴۳/۱	امور محیط زیست
-	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۱۲۲/۴	۱۲۲/۴	فصل مدیریت پسماند
-	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	۰/۰	فصل مدیریت پساب های شهری، روستایی و صنعتی
۹۷/۱	-/۰۰۵۰۹	۳,۲۴۲/۹	-/۰۳۷۸	۱,۶۴۶/۱	-/۰۰۷۷	۲۷۰/۳	۲۷۰/۳	فصل کاهش آلودگی
۸۵/۱	-/۱۱۹۴	۷۶۰۴/۳	-/۰۹۴۲	۴,۱۰۸/۸	-/۰۲۴۰	۸۴۶/۸	۸۴۶/۸	فصل حفاظت از گونه های زیستی
۱۲۰/۹	-/۰۲۳۴	۱,۴۸۹/۰	-/۰۱۵۵	۶۷۴/۱	-/۰۰۵۸	۲۰۳/۷	۲۰۳/۷	فصل تحقیق و توسعه در امور محیط زیست
۳۹/۴	-/۰۲۸۹	۲,۴۷۹/۴	-/۰۴۰۸	۱,۷۷۹/۱	-/۰۴۸۳	۱,۷۰۲/۷	۱,۷۰۲/۷	امور مسکن، عمران شهری و روستایی
۶۲/۲	-/۰۰۸۰	۵۱۲/۸	-/۰۰۷۲	۳۱۴/۳	-/۰۰۷۵	۲۶۴/۸	۲۶۴/۸	فصل مسکن
۳۷/۸	-/۰۲۵۲	۱,۶۰۴/۸	-/۰۲۶۷	۱,۱۶۴/۶	-/۰۳۴۱	۱,۲۰۲/۸	۱,۲۰۲/۸	فصل توسعه خدمات شهری، روستایی و عشایری
۲۰/۵	-/۰۰۵۷	۳۶۱/۸	-/۰۰۶۹	۳۰۰/۲	-/۰۰۶۷	۳۳۵/۰	۳۳۵/۰	فصل تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی
۱۴۹/۲	۹/۰۸۶۴	۵۷۸,۱۱۵/۹	۵/۳۳۷۷	۳۳۲,۳۰۵/۳	۶/۳۴۸۴	۲۳۳,۷۰۳/۶	۲۳۳,۷۰۳/۶	امور سلامت
۱۲۷/۶	۳/۰۲۱۴	۱۹۲,۴۶۳/۹	۱/۹۳۹۳	۸۴,۵۵۹/۹	۲/۳۲۰۲	۸۱,۷۵۸/۹	۸۱,۷۵۸/۹	فصل بهداشت
۱۶۵/۷	۵/۹۸۰۱	۳۸۰,۹۳۸/۰	۳/۲۸۸۲	۱۴۳,۳۷۴/۸	۳/۱۸۶۵۹	۱۳۶,۳۳۵/۶	۱۳۶,۳۳۵/۶	فصل درمان
۲۳/۹	-/۰۰۸۵۰	۵,۴۱۴/۱	-/۰۱۰۰۲	۴,۳۷۰/۶	-/۱۶۲۳	۵,۷۱۹/۱	۵,۷۱۹/۱	فصل تحقیق و توسعه در امور سلامت
۳۱/۵	۱/۶۶۲۲	۱۰۵,۸۸۳/۵	۱/۸۴۶۰	۸۰,۴۹۲/۷	۱/۸۱۶۷	۶۴,۰۱۷/۴	۶۴,۰۱۷/۴	امور فرهنگ و هنر، تربیت بدنی و گردشگری
۲۷/۹	-/۴۵۷	۲۷,۱۱۹/۷	-/۰۴۸۶۱	۲۱,۱۹۷/۰	-/۲۵۹۰	۱۲,۶۴۹/۹	۱۲,۶۴۹/۹	فصل دین و مذهب
۳۵/۷	-/۲۴۲۶	۱۵,۴۵۳/۷	-/۰۲۶۱۱	۱۱,۳۸۶/۰	-/۱۷۱۸	۶,۰۵۵/۵	۶,۰۵۵/۵	فصل ورزش و تفریحات
۳۴/۴	-/۳۶۹۸	۳۳,۵۵۶/۵	-/۰۴۰۱۹	۱۷,۵۲۵/۸	-/۴۸۲۴	۱۶,۹۹۷/۴	۱۶,۹۹۷/۴	فصل فرهنگ و هنر
۱۲/۶	-/۰۴۰۴	۲,۵۷۵/۳	-/۰۰۵۲۰	۲,۲۶۷/۸	-/۰۵۲۸	۱,۸۹۵/۲	۱,۸۹۵/۲	فصل میراث فرهنگی
۳۴/۷	-/۴۶۷۱	۲۹,۷۵۶/۰	-/۰۵۰۶۸	۲۲,۰۹۷/۴	-/۶۲۳۹	۲۱,۹۸۵/۴	۲۱,۹۸۵/۴	فصل رسانه
۱۲/۴	-/۰۳۲۷	۲,۰۸۰/۰	-/۰۴۲۵	۱,۸۵۱/۰	-/۰۳۳۹	۱,۳۳۷/۰	۱,۳۳۷/۰	فصل گردشگری
۱۶/۲	-/۰۲۰۸	۱,۳۲۵/۰	-/۰۲۶۲	۱,۱۴۰/۶	-/۰۳۴۴	۸۶۰/۵	۸۶۰/۵	فصل صنایع دستی
۳۲/۷	-/۰۶۳۱	۴,۰۱۷/۲	-/۰۶۹۴	۳,۰۳۷/۲	-/۰۶۳۵	۲,۳۳۶/۶	۲,۳۳۶/۶	فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری
۷۴/۳	۳۲/۶۰۹۷	۱,۴۴۰,۲۶۳/۶	۱۸/۹۴۸۱	۸۲۶,۱۹۶/۸	۱۹/۳۱۶۷	۶۸۰,۶۷۵/۲	۶۸۰,۶۷۵/۲	امور آموزش و پژوهش
۷۹/۹	۱۴/۸۳۶۲	۹۴۵,۰۸۱/۲	۱۲/۰۴۶۵	۵۲۵,۲۶۶/۷	۱۲/۰۱۳۵	۴۲۳,۳۲۶/۲	۴۲۳,۳۲۶/۲	فصل آموزش و پرورش عمومی
۵۲/۳	۱/۸۶۶۹	۱۱۸,۹۲۳/۸	۱/۷۹۷۷	۷۷۶۰۰/۸	۱/۶۱۶۸	۵۶,۹۷۳/۷	۵۶,۹۷۳/۷	فصل آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی
۷۶/۳	۴/۹۶۳۶	۳۱۶,۱۸۵/۷	۴/۱۱۳۷	۱۷۹,۳۷۰/۷	۴/۴۸۳۸	۱۵۷,۹۹۷/۹	۱۵۷,۹۹۷/۹	فصل آموزش عالی
۳۸/۳	-/۳۹۰۸	۲۴,۸۹۱/۹	-/۰۴۱۲۷	۱۷,۹۹۷/۰	-/۰۵۰۱۱	۱۷,۶۵۹/۲	۱۷,۶۵۹/۲	فصل پژوهش های پایه
۳۵/۵	-/۵۴۱۱	۳۴,۴۶۸/۸	-/۰۵۸۳۳	۲۵,۴۳۴/۸	-/۰۶۴۵۴	۲۲,۷۴۱/۶	۲۲,۷۴۱/۶	فصل پژوهش های توسعه ای
۳۴/۷	-/۰۱۱۲	۷۱۲/۱	-/۰۱۲۱	۵۲۸/۸	-/۰۵۶۱	۱,۹۷۶/۷	۱,۹۷۶/۷	فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش
۵۶/۴	۲۶/۳۹۳۷	۱,۶۸۱,۳۰۷/۲	۲۴/۶۵۳۰	۱,۰۷۴,۹۴۸/۹	۳۱/۱۷۶۱	۱,۰۹۸,۵۷۰/۷	۱,۰۹۸,۵۷۰/۷	امور رفاه اجتماعی
۲۶/۱	-/۰۳۴۵	۲,۱۹۵/۶	-/۰۳۹۹	۱,۷۴۰/۸	-/۰۵۹۰	۲,۰۷۸/۵	۲,۰۷۸/۵	فصل امداد و نجات
-۱۶/۵	۲/۳۲۸۳	۱۴۸,۹۴۹/۸	۴/۰۹۲۴	۱۷۸,۴۴۲/۲	۹/۲۷۹۰	۳۲۶,۹۷۱/۱	۳۲۶,۹۷۱/۱	فصل بیمه های اجتماعی
۷۱/۸	۳۳/۹۴۶۲	۱,۵۲۵,۳۹۹/۸	۲۰/۲۶۸۵	۸۸۸,۱۲۹/۲	۲۱/۲۹۳۳	۷۵۳,۸۱۲/۶	۷۵۳,۸۱۲/۶	فصل حمایتی
-۲۷/۴	-/۰۷۳۲	۴,۶۶۳/۳	-/۰۱۴۷۳	۶,۴۲۳/۸	-/۰۴۴۲۸	۱۵,۶۳۹/۳	۱۵,۶۳۹/۳	فصل توانبخشی
-۵۳/۶	-/۰۰۱۶	۹۸/۸	-/۰۰۴۹	۲۱۳/۰	-/۰۰۲۰	۶۹/۱	۶۹/۱	فصل تحقیق و توسعه در امور رفاه اجتماعی
۴۷/۶	۸۴/۲۹۲۷	۵,۳۶۹,۵۴۱/۶	۸۳/۴۲۰۵	۳,۶۳۷,۳۹۸/۲	۸۶/۲۸۶۹	۳,۰۴۰,۵۴۲/۹	۳,۰۴۰,۵۴۲/۹	جمع اعتبارات ۱۰ امور
۳۴/۱	۱۲/۲۵۳۲	۷۸۰,۵۴۲/۰	۱۳/۳۴۴۴	۵۸۱,۸۵۶/۵	۱۰/۰۳۰۶	۳۵۳,۴۵۵/۹	۳۵۳,۴۵۵/۹	متفرقه
۵۶/۰	۳/۴۵۴۱	۲۲۰,۰۳۳/۰	۳/۲۳۵۱	۱۴۱,۰۶۰/۹	۲/۶۸۲۴	۱۲۹,۷۶۰/۳	۱۲۹,۷۶۰/۳	منابع و مصارف دستگاه های اجرایی محلی در استانها
۴۶/۱	۱۰۰/۰۰۰۰	۶,۳۷۰,۱۱۶/۶	۱۰۰/۰۰۰۰	۴,۳۶۰,۳۱۵/۶	۱۰۰/۰۰۰۰	۳,۵۲۳,۷۵۹/۱	۳,۵۲۳,۷۵۹/۱	جمع کل

نمودار ۴: اعتبارات هزینه‌ای برحسب امور

مهم‌ترین اقدامات پیش‌بینی شده در مورد اعتبارات هزینه‌ای در سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است:

- پیش‌بینی اعتبار معادل ۱۶ هزار میلیارد تومان بابت کاهش فقر مطلق از طریق پرداخت مستمری به مددجویان تحت پوشش نهادهای حمایتی به تعداد ۳،۲۴۰،۰۰۰ خانوار (۷،۵۰۰،۰۰۰ نفر).
- پیش‌بینی اعتبار معادل ۳۱ هزار میلیارد تومان بابت پرداخت کمک معیشتی به ۶۰ میلیون نفر.
- استمرار پرداخت‌های نقدی هدفمندی یارانه‌ها.
- بیمه درمان رایگان ۳۰ میلیون نفر از جمعیت کشور از طریق سازمان بیمه سلامت ایران و پرداخت حق بیمه آن توسط دولت.
- پیش‌بینی اعتباری معادل ۴۰۰۰ میلیارد تومان بابت بیمه درمان تکمیلی افراد تحت پوشش بنیاد شهید و امور ایثارگران به تعداد ۱،۷۰۰،۰۰۰ هزار نفر.
- پیش‌بینی اعتبار بابت پیش‌پرداخت بخشی از حق بیمه بازنشستگی اقشار خاص از جمله زنان سرپرست خانوار، رانندگان، قالببافان و خدام مساجد به تعداد ۲ میلیون نفر.
- پیش‌بینی اعتباری معادل ۱۷۰۰ میلیارد تومان بابت اجرای قانون حمایت از معلولان.
- پیش‌بینی اعتباری معادل ۱۴۲۰ میلیارد تومان بابت پرداخت مستمری به ۱۰۰ هزار رزمنده معسر.
- افزایش سرانه‌های حمایتی دانش‌آموزی از ۸۶۶ میلیارد تومان به ۱۱۲۸ میلیارد تومان با رشد ۶۲ درصدی به میزان ۵۱۰۰ میلیارد تومان.
- افزایش ۱۹۸ درصدی اعتبار طرح جامع حمایت و ارتقاء پوشش تحصیلی مناطق محروم به ۱۷۰۰ میلیارد تومان.

- افزایش هزینه عمومی بخش بهداشت و درمان از ۲۹ هزار میلیارد تومان به ۷۱ هزار میلیارد تومان.
- تأمین اعتبار برای استخدام ۵۳۰۰۰ نفر نیروی جدید در کادر درمان.
- تأمین اعتبار لازم برای راه‌اندازی ۴۴۶۲ تخت بیمارستانی جدید.

ب-۲- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مهم‌ترین مشکلات پیش روی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به شرح زیر است:

- تعداد طرح‌های مندرج در پیوست شماره (۱) در ۱۳ سال گذشته از ۱۲۴۱ به ۲۵۸۵ طرح رسیده است.
- تعداد طرح‌های مستمر از ۱۴۵ طرح در سال ۱۳۸۵ به ۷۸۴ طرح در سال ۱۳۹۸ رسیده است.
- طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۹۸، ۲۹۱۷ طرح و به‌طور میانگین سالانه ۲۲۴ طرح به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اضافه شده است. از این تعداد، ۲۳۱۵ طرح تنها مربوط به ۶ سال (۱۳۸۶-۱۳۹۱) است.
- مجموع طرح‌های خاتمه یافته طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۷، ۱۴۴۸ طرح با میانگین سالانه ۱۱۱ طرح بوده است.
- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به قیمت ثابت ۱۳۹۵ از ۷۶۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۵ به ۴۱۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته است.
- میانگین رشد سالانه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۹۸ به قیمت اسمی معادل ۱۷ درصد بوده است.
- طول زمان اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از ۱۰ سال در سال ۱۳۸۵ به بیش از ۱۵ سال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.
- میزان تعهدات طرح‌های نیمه‌تمام مندرج در پیوست شماره (۱) معادل دو میلیون میلیارد ریال است. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۴۰۰ معادل ۷۰۳ هزار میلیارد ریال برآورد شده است که نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. در توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال آینده فصول حمل و نقل با سهم ۱۶ درصد، منابع آب با سهم ۷ درصد، ارتباطات و فناوری اطلاعات با ۴/۶ درصد، کشاورزی با ۳/۲/۴ درصد و آموزش و پرورش با ۴/۲ درصد از اولویت برخوردار هستند. این پنج فصل در مجموع حدود ۳۴ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. با اعتبارات پیش‌بینی شده اقدامات زیر صورت خواهد گرفت:

- توسعه حمل و نقل ریلی و اتصال به شبکه ریلی بین‌المللی از طریق: برقی کردن راه‌آهن گرمسار- گرگان- اینچه برون برای اتصال به آسیای مرکزی و روسیه، احداث راه‌آهن خواف- هرات برای ارتباط به افغانستان، احداث راه‌آهن رشت- آستارا به منظور اتصال به جمهوری آذربایجان و متعاقباً روسیه و امکان اتصال به گرجستان و دسترسی به بنادر دریای سیاه، احداث راه‌آهن غرب کشور با هدف اتصال به عراق، راه‌آهن شلمچه- بصره برای اتصال به راه‌آهن عراق.

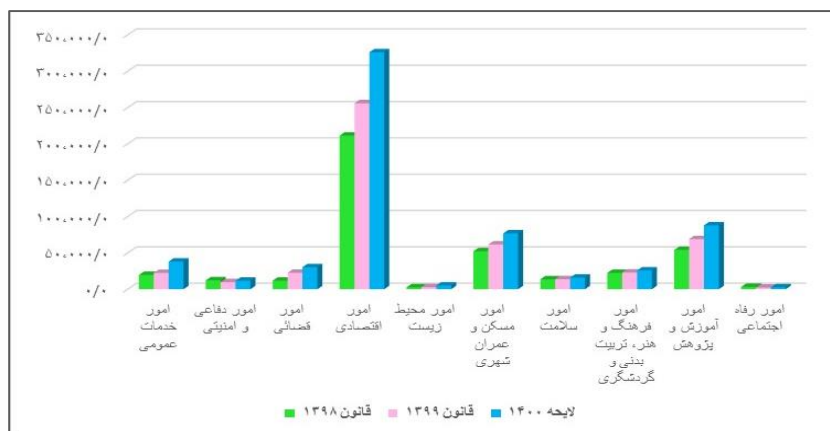
- پیش‌بینی اتمام مترو حومه پرند با مشارکت شهرداری تهران.
- احداث مترو شهر جدید بهارستان اصفهان و احداث مترو مشهد- گلبهار.
- پیش‌بینی و تأمین اعتبار ۱۰۰۰ میلیارد تومان برای احداث زیرساخت‌های مسکن محرومین و ایثارگران.
- تکمیل ۳۰ تصفیه‌خانه فاضلاب کشور.
- تأمین اعتبار برای تکمیل ۳ سد و آبگیری ۱۲ سد با حجم مخزن ۱۳۳۷ میلیون متر مکعب.
- تأمین آب برای ۲۸ هزار هکتار شبکه اصلی آبیاری و زهکشی.
- اجرای کاداستر اراضی کشاورزی ۱۲۰ هزار هکتار.
- بازسازی و احیاء قنوات ۸۵۰ کیلومتر.

جدول ۱۳: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰

عنوان امور و فصل	قانون ۱۳۹۸	سهم (%)	قانون ۱۳۹۹	سهم (%)	لایحه ۱۴۰۰	سهم (%)	رشد (%)
امور خدمات عمومی	۱۹,۶۴۲/۷	۲/۹۲۸۲	۲۲,۲۶۳/۳	۲/۵۴۲۹	۳۷,۹۶۳/۷	۳/۶۶۹۳	۶۹/۷
فصل قانونگذاری	۱,۵۵۱/۰	-/۲۳۲۰	۱,۳۳۵/۲	-/۱۵۰۶	۱,۴۰۵/۲	-/۱۳۵۱	۶/۰
فصل اداره امور عمومی	۵,۸۴۲/۶	-/۸۷۳۹	۱۰,۵۶۴/۹	۱/۲۰۰۸	۲۱,۸۲۷/۱	۲/۰۹۸۱	۱۰۶/۶
فصل خدمات مالی و مالیاتی	۱۰,۷۴۷/۶	۱/۶۰۷۵	۹,۲۶۰/۶	۱/۰۵۲۶	۱۳,۵۰۳/۶	۱/۲۹۸۰	۴۵/۸
فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۱,۵۰۲/۵	-/۲۲۲۷	۱,۲۲۲/۶	-/۱۳۹۰	۱,۲۲۷/۷	-/۱۱۸۰	۰/۴
امور دفاعی و امنیتی	۱۲,۲۰۶/۰	۱/۸۲۵۷	۹,۷۶۲/۷	۱/۰۵۲۳	۱۱,۶۹۴/۵	۱/۱۲۴۱	۱۹/۸
فصل دفاع	۴,۸۱۸/۱	-/۷۲۰۶	۲,۶۴۸/۳	-/۳۰۱۰	۳,۶۸۹/۰	-/۳۳۵۴	۳۱/۷
فصل حفظ نظم و امنیت عمومی	۷,۳۸۷/۹	۱/۱۰۵۰	۶,۶۵۴/۴	-/۷۵۶۳	۷,۶۷۵/۵	-/۷۳۷۸	۱۵/۳
فصل تحقیق و توسعه در امور دفاعی و امنیتی	۰/۰	-/۰۰۰۰	۴۶۰/۰	-/۰۵۲۳	۵۳۰/۰	-/۰۵۰۹	-
امور قضایی	۱۱,۷۷۷/۱	۱/۷۶۱۵	۲۲,۵۲۶/۸	۲/۵۶۰۴	۳۰,۲۹۳/۴	۲/۹۱۲۰	۳۴/۵
فصل اداره امور قضائی	۱۱,۷۱۹/۱	۱/۷۵۲۹	۲۲,۴۶۷/۵	۲/۵۵۳۶	۳۰,۲۲۳/۹	۲/۹۰۵۳	۳۴/۵
فصل تحقیق و توسعه در امور قضائی	۵۸/۱	-/۰۰۸۷	۵۹/۳	-/۰۰۶۷	۶۹/۵	-/۰۰۶۷	۱۷/۲
امور اقتصادی	۳۱۱,۳۸۷/۹	۳۱/۶۱۴۸	۲۵۵,۹۱۹/۷	۲۹/۰۸۷۷	۳۲۶,۰۲۶/۵	۳۱/۳۹۳۳	۳۷/۴
فصل انرژی	۱۱,۹۱۹/۸	۱/۷۸۲۹	۱۳,۸۷۸/۳	۱/۵۷۷۴	۱۵,۸۳۵/۰	۱/۵۲۲۱	۱۴/۱
فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	۳۰,۴۰۵/۶	۴/۵۴۷۸	۳۲,۰۹۱/۵	۳/۶۴۷۵	۳۳,۵۸۳/۶	۳/۱۳۲۱	۱/۵
فصل حمل و نقل	۸۳,۵۷۹/۰	۱۲/۵۰۱۱	۱۱۴,۱۰۲/۴	۱۲/۹۶۸۸	۱۳۴,۷۷۱/۴	۱۲/۹۵۲۹	۱۸/۱
فصل صنعت و معدن	۱۱,۸۱۵/۹	۱/۷۶۳۳	۱۵,۴۶۸/۴	۱/۷۵۸۱	۲۲,۳۸۹/۰	۲/۱۵۲۱	۴۴/۷
فصل بازرگانی	۴,۹۴۱/۵	-/۷۳۹۱	۱۰,۲۶۹/۹	-/۱۱۶۷	۵,۳۴۹/۰	-/۵۰۴۶	۴۱۱/۲
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۲۰,۸۳۷/۵	۳/۱۱۶۷	۲۴,۷۳۱/۸	۲/۸۰۹۹	۳۶,۳۱۲/۴	۳/۴۹۰۵	۴۶/۹
فصل منابع آب	۴۶,۵۴۷/۱	۶/۹۶۲۲	۵۲,۹۵۱/۱	۶/۰۱۸۴	۷۶,۶۵۴/۰	۷/۳۶۸۴	۴۴/۸
فصل روابط کار	۲۰/۰	-/۰۰۰۰	۱۳/۴	-/۰۰۱۵	۰/۰	-/۰۰۰۰	-۱۰۰/۰
فصل تعاون	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	-
فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۱,۳۲۱/۵	-/۱۹۷۷	۱,۶۶۵/۹	-/۱۸۹۳	۲,۲۳۲/۱	-/۲۱۴۶	۳۴/۰
امور محیط زیست	۲,۶۱۵/۶	-/۳۹۱۲	۲,۸۱۲/۸	-/۳۱۹۷	۵,۰۵۰/۸	-/۴۸۵۵	۷۹/۶
فصل مدیریت پسماند	۲۰/۰	-/۰۰۲۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	-
فصل مدیریت پساب های شهری، روستایی و صنعتی	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	۰/۰	-/۰۰۰۰	-
فصل کاهش آلودگی	۵۷۵/۰	-/۰۰۸۶	۳۷۸/۱	-/۰۰۴۲	۴۹۶/۹	-/۰۰۴۷۸	۳۱/۴
فصل حفاظت از گونه های زیستی	۱,۸۲۹/۶	-/۲۷۲۷	۱,۹۵۵/۲	-/۲۲۲۲	۳,۷۴۸/۹	-/۳۶۰۴	۹۱/۷
فصل تحقیق و توسعه در امور محیط زیست	۱۹۱/۰	-/۰۲۸۶	۴۷۹/۶	-/۰۵۴۵	۸۰۵/۰	-/۰۷۷۴	۶۷/۸
امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۵۲,۲۷۰/۵	۷/۸۱۸۲	۶۱,۵۵۵/۸	۶/۹۹۶۴	۷۶,۸۶۸/۹	۷/۲۸۹۰	۲۴/۹
فصل مسکن	۱,۰۸۹/۴	-/۱۶۴۹	۱۹۶/۰	-/۰۲۲۳	۱,۱۵۷/۰	-/۱۱۱۲	۴۹۰/۳
فصل توسعه خدمات شهری، روستایی و عشایری	۲۷,۷۷۱/۴	۴/۱۵۲۸	۳۷,۳۸۴/۸	۴/۲۴۹۱	۴۴,۳۸۰/۲	۴/۲۶۶۰	۱۸/۷
فصل آب و فاضلاب	۲۲,۵۴۰/۶	۳/۳۷۱۵	۲۳,۱۰۵/۰	۲/۶۲۶۱	۳۰,۴۱۱/۷	۲/۹۲۳۳	۳۱/۶
فصل تحقیق و توسعه در امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۸۶۹/۱	-/۱۳۰۰	۸۷۰/۰	-/۰۹۸۹	۹۲۰/۰	-/۰۸۸۴	۵/۷

جدول ۱۴: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت برحسب امور و فصل ۱۳۹۸-۱۴۰۰

میلیارد ریال							
عنوان امور و فصل	قانون ۱۳۹۸	سهم (%)	قانون ۱۳۹۹	سهم (%)	لایحه ۱۴۰۰	سهم (%)	رشد (%)
امور سلامت	۱۳,۵۵۸/۴	۲/۰۲۸۰	۱۳,۷۱۷/۱	۱/۵۵۹۱	۱۶,۰۴۳/۰	۱/۵۴۲۱	۱۷/۰
فصل بهداشت	۸۳/۵	-/۰۱۲۵	۱۴۸/۲	-/۰۱۶۸	۴۲۳/۹	-/۰۴۰۸	۱۸۶/۰
فصل درمان	۱۳,۳۶۹/۹	۱/۹۹۹۸	۱۳,۴۶۹/۱	۱/۵۳۰۹	۱۵,۵۱۹/۳	۱/۴۹۱۸	۱۵/۲
فصل تحقیق و توسعه در امور سلامت	۱۰۵/۰	-/۰۱۵۷	۹۹/۸	-/۰۱۱۳	۹۹/۸	-/۰۰۹۶	-/۱
امور فرهنگ و هنر، تربیت بدنی و گردشگری	۲۲,۴۸۳/۱	۳/۲۶۲۸	۲۲,۹۳۴/۵	۲/۶۰۶۷	۲۵,۸۸۴/۳	۲/۴۸۸۱	۱۲/۹
فصل دین و مذهب	۳,۹۳۴/۴	-/۵۸۸۵	۲,۲۰۳/۷	-/۲۵۰۵	۱,۸۹۶/۷	-/۱۸۲۳	-۱۳/۹
فصل ورزش و تفریحات	۶,۵۶۳/۵	-/۹۸۱۷	۵,۸۳۴/۸	-/۶۶۳۲	۷,۱۴۷/۶	-/۷۴۴۷	۳۲/۸
فصل فرهنگ و هنر	۳,۳۳۳/۵	-/۴۹۷۱	۴,۵۸۹/۲	-/۵۲۱۶	۵,۷۶۸/۹	-/۵۵۴۵	۲۵/۷
فصل میراث فرهنگی	۳,۹۹۴/۱	-/۵۹۷۴	۵,۲۲۹/۱	-/۵۹۴۳	۶,۴۰۵/۳	-/۶۱۵۷	۲۲/۵
فصل رسانه	۱,۵۱۱/۳	-/۲۲۶۰	۱,۳۸۸/۴	-/۱۵۷۸	۲,۲۰۷/۵	-/۲۱۲۲	۵۹/۰
فصل گردشگری	۳,۰۲۲/۲	-/۴۵۲۰	۳,۵۴۵/۰	-/۴۰۲۹	۱,۵۸۲/۳	-/۱۵۲۱	-۵۵/۴
فصل صنایع دستی	۱۱۰/۰	-/۰۱۶۵	۱۰۰/۰	-/۰۱۱۴	۲۲۵/۰	-/۰۲۱۶	۱۲۵/۰
فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۲۴/۱	-/۰۰۳۶	۴۴/۴	-/۰۰۵۰	۵۱/۱	-/۰۰۴۹	۱۵/۰
امور آموزش و پژوهش	۵۴,۰۷۳/۲	۸/۰۸۷۹	۶۸,۹۵۷/۴	۷/۸۳۷۷	۸۷,۸۴۹/۹	۸/۴۴۴۶	۲۷/۴
فصل آموزش و پرورش عمومی	۳۰,۰۰۷/۹	۴/۴۸۸۴	۳۹,۹۴۳/۸	۴/۵۴۰۰	۴۸,۵۱۱/۸	۴/۶۶۳۲	۲۱/۴
فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۳,۰۸۴/۸	-/۴۶۱۴	۳,۳۸۵/۷	-/۳۸۴۸	۷,۶۴۷/۲	-/۷۳۵۱	۱۲۵/۹
فصل آموزش عالی	۱۷,۴۰۰/۲	۲/۶۰۲۶	۲۱,۶۰۹/۵	۲/۴۵۶۱	۲۵,۶۹۱/۲	۲/۴۶۹۶	۱۸/۹
فصل پژوهش‌های پایه‌ای	۵۳۳/۰	-/۰۷۹۷	۱,۰۶۹/۸	-/۱۳۱۶	۱,۰۸۷/۰	-/۱۰۴۵	۱/۶
فصل پژوهش‌های توسعه‌ای	۲,۷۱۲/۲	-/۴۰۵۷	۲,۹۴۸/۶	-/۳۳۵۱	۴,۹۱۲/۷	-/۴۲۲۲	۶۶/۶
فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش	۳۳۵/۰	-/۰۵۰۱	-/۰	-/۰۰۰۰	-/۰	-/۰۰۰۰	-
امور رفاه اجتماعی	۳,۱۹۴/۳	-/۱۷۸۶	۲,۳۰۲/۵	-/۲۶۱۷	۲,۵۶۶/۱	-/۲۴۶۷	۱۱/۴
فصل امداد و نجات	۶۷/۰	-/۰۱۰۰	۴۵/۰	-/۰۰۵۱	۵۴/۰	-/۰۰۵۲	۲۰/۰
فصل بیمه‌های اجتماعی	۲,۰۰۰/۰	-/۰۰۰۰	۱,۱۴۰/۰	-/۱۳۹۶	۱,۰۸۷/۵	-/۱۰۴۶	-۴/۵
فصل حمایتی	۱,۰۱۴/۳	-/۱۵۱۷	۹۶۹/۱	-/۱۱۰۱	۱,۲۴۵/۳	-/۱۱۹۷	۲۸/۵
فصل توانبخشی	۱۱۳/۰	-/۰۱۶۹	۱۴۶/۰	-/۰۱۶۶	۱۷۵/۲	-/۰۱۶۸	۲۰/۰
فصل تحقیق و توسعه در امور رفاه اجتماعی	-/۰	-/۰۰۰۰	۲/۴	-/۰۰۰۳	۳/۱	-/۰۰۰۳	-
جمع اعتبارات ۱۰ امور	۴۰۳,۲۰۹/۸	۶۰/۳۰۹۰	۴۸۲,۸۶۲/۸	۵۴/۸۸۱۹	۶۲۰,۲۴۱/۲	۵۹/۶۲۰۸	۲۸/۵
متفرقه	۱۳۹,۴۸۱/۷	۲۰/۸۶۲۶	۲۶۸,۳۱۷/۰	۳۰/۴۹۶۸	۳۳۹,۶۶۶/۵	۲۳/۰۴۸۰	-۱۰/۷
منابع و مصارف دستگاه‌های اجرایی محلی در استانها	۱۲۵,۸۸۱/۲	۱۸/۸۲۸۴	۱۲۸,۶۴۱/۱	۱۴/۶۲۱۳	۱۸۰,۴۰۳/۲	۱۷/۳۴۱۳	۴۰/۲
جمع کل	۶۶۸,۵۷۲/۷	۱۰۰/۰۰۰۰	۸۷۹,۸۲۰/۹	۱۰۰/۰۰۰۰	۱,۰۴۰,۳۱۰/۹	۱۰۰/۰۰۰۰	۱۸/۲

نمودار ۵: اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور

ب-۳- اعتبارات تملک دارایی‌های مالی

ملاحظات اصلی در تنظیم اعتبارات تملک دارایی‌های مالی، تأمین تعهدات بین‌المللی و داخلی و همچنین اجرای مفاد ماده (۲۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی بوده است. اعتبارات تملک دارایی‌های مالی در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۰۰۳ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۹۹، حدود ۱۱۳ درصد افزایش یافته است. از اعتبارات یاد شده ۳۶/۸ هزار میلیارد ریال مربوط به اعتبارات موضوع واگذاری سهام شرکت‌های دولتی، ۸۰۱ هزار میلیارد ریال مربوط به بازپرداخت اصل اوراق مالی، ۳۵۴۷ میلیارد ریال مربوط به بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی، ۵۰۶۰ میلیارد ریال مربوط به تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل و ۱۵۱،۵۴۳ میلیارد ریال مربوط به بازپرداخت اصل وام‌های خارجی و تعهدات می‌شود.

جدول ۱۵: مقایسه ردیف‌های اصلی تملک دارایی‌های مالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ (ارقام به میلیارد ریال)

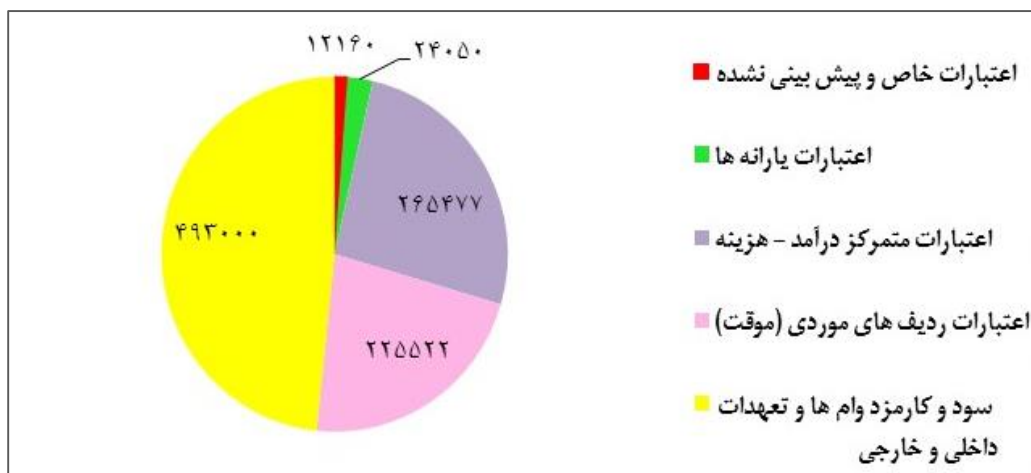
شماره طبقه‌بندی	عنوان	قانون ۱۳۹۹	لایحه ۱۴۰۰	رشد ۱۴۰۰ به ۱۳۹۹ (%)
۱۰۱۰۰۰	اعتبارات موضوع واگذاری سهام	۲۷،۷۵۰	۳۶،۷۵۰	۳۲/۴
۱۰۲۰۰۰	بازپرداخت اصل اوراق مالی	۴۰۰،۱۰۰	۸۰۱،۱۰۰	۱۰۰/۲
۱۰۳۰۰۰	بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی	۱۵۸۰	۳،۵۴۷	۱۲۴/۵
۱۰۴۰۰۰	تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل	۱۰۶۰	۵،۰۶۰	۳۷۷/۴
۱۰۵۰۰۰	بازپرداخت اصل وام‌های خارجی و تعهدات	۳۹،۵۱۰	۱۵۱،۵۴۳	۲۸۳/۶
	جمع	۴۷۰،۰۰۰	۱،۰۰۳،۰۰۰	۱۱۳/۴

ب-۴- اعتبارات متفرقه

- ملاحظات مربوط به تهیه و تنظیم ردیف‌های متفرقه بودجه سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است:
- بازنگری در ردیف‌های متفرقه باقیمانده در جدول شماره (۹) و به حداقل رساندن آن‌ها.
 - حذف ردیف‌های بهره‌مند از جرائم نقدی و ادغام به ردیف‌های اصلی در اجرای ماده (۱۱۸) قانون برنامه ششم توسعه.
 - عدم اتکای اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به منابع عمومی بودجه ۱۴۰۰.
 - تأمین اصل و سود اوراق مالی در سررسید.
- اعتبارات متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ سهمی برابر ۱۲ درصد از مصارف بودجه را به خود اختصاص داده و معادل ۱۰۲۰ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، به میزان ۱۷/۶ درصد افزایش یافته است. از کل اعتبارات متفرقه، مبلغ ۷۸۰ هزار میلیارد ریال اعتبارات هزینه‌ای و مبلغ ۲۴۰ هزار میلیارد ریال اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است.

جدول ۱۶: مقایسه اعتبارات متفرقه

شماره ردیف	عنوان	۱۳۹۹ (قانون)			۱۴۰۰ (لایحه)			میانگ به میلیارد ریال		
		هزینه	تملك داراییهای سرمایه ای	جمع	هزینه	تملك داراییهای سرمایه ای	جمع	نرخ رشد ۱۴۰۰ (درصد)	تملك داراییهای سرمایه ای	جمع
۵۱۰۰۰۰	اعتبارات خاص و پیش بینی نشده	۹۶۰	۱۱,۲۰۰	۱۲,۱۶۰	۹۶۰	۱۱,۲۰۰	۱۲,۱۶۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰
۵۲۰۰۰۰	اعتبارات یارانه ها	۲۲,۳۱۰	۵,۰۰۰	۲۷,۳۱۰	۱۴,۰۵۰	۱۰,۰۰۰	۲۴,۰۵۰	-۱۱/۹	۱۰۰/۰	-۳۷/۰
۵۳۰۰۰۰	اعتبارات متمرکز درآمد - هزینه	۱۹۷,۷۲۸	۱۶۱,۰۳۵	۳۵۸,۷۶۲	۱۷۹,۴۳۹	۸۶,۰۳۷	۲۶۵,۴۷۷	-۲۶/۰	-۴۶/۶	-۹/۲
۵۵۰۰۰۰	اعتبارات ردیف های موردی (موقت)	۲۴۷,۶۲۵	۹۱,۰۸۲	۳۳۸,۷۰۸	۹۳,۰۹۳	۱۳۲,۴۲۹	۲۲۵,۵۲۲	-۳۳/۴	۴۵/۴	-۶۲/۴
۶۰۰۰۰۰	سود و کارمزد وام ها و تعهدات داخلی و خارجی	۱۳۰,۰۹۴	۰	۱۳۰,۰۹۴	۴۹۳,۰۰۰	۰	۴۹۳,۰۰۰	۲۷۹/۰	-	۲۷۹/۰
	جمع کل	۵۹۸,۷۱۶	۲۶۸,۳۱۷	۸۶۷,۰۳۳	۷۸۰,۵۴۲	۲۳۹,۶۶۷	۱,۰۲۰,۲۰۸	۱۷/۷	-۱۰/۷	۳۰/۴

نمودار ۶: ترکیب اعتبارات متفرقه

ب-۵- اعتبارات استان ها

یکی از محورهای اصلاح ساختار بودجه، تغییر رویکرد تنظیم و تدوین بودجه از دستگاه محوری به برنامه محوری است. در این راستا دستگاهها به دو گروه سیاست گذار و مجری تقسیم می شوند و هر برنامه- برنامه های اجرایی فقط به یک سیاست گذار انتساب می یابد. وظیفه دستگاه سیاست گذار، اولویت بندی برنامه ها، هدف گذاری برنامه ها، تعیین دستگاه مجری و نظارت بر اجرای برنامه در چارچوب توافقات انجام شده- در قالب سند اجرایی- با سازمان برنامه و بودجه کشور است. در این رویکرد، سنجه عملکردی هر برنامه مشخص و اعتبارات هزینه ای و تملک دارائی های سرمایه ای مورد نیاز آن منظور می شود. لذا دستگاه سیاست گذار مسئول تحقق مقادیر سنجه عملکرد بر اساس اعتبار تخصیص یافته است. دامنه شمول این برنامه مجموعه مسئولیت های دستگاه سیاست گذار بوده که در قانون تشکیل آن دستگاه و یا اسناد بالادستی برای آن دستگاه مشخص شده است. در این سازوکار شورای برنامه ریزی و توسعه استان ها به عنوان سیاست گذار منطقه ای فرایند تنظیم و تصویب بودجه استان شامل توزیع دستگاهی اعتبارات هزینه ای و فصل- برنامه اعتبارات تملک دارائی های سرمایه ای را در زمان تدوین لایحه به انجام رسانده و ارقام اعتبارات هر برنامه را در یک فرآیند رفت- برگشت با سیاست گذار بخشی ذی ربط نهائی می کند. پس از حصول توافق بین سیاست گذار بخشی و منطقه ای ارقام بودجه هر استان در قالبی مشابه سیاست گذار بخشی- در جدول ۷ سند اصلی بودجه- ذیل شورای برنامه ریزی و توسعه استان به عنوان سیاست گذاری منطقه ای درج می گردد.

همچنین به منظور ارائه تصویر روشنی از برش استانی بودجه عمومی کشور گزارش استانی قانون بودجه برای اولین بار در لایحه بودجه ۱۳۹۹ درج و در قانون آن سال به تصویب رسید. با توجه به اثربخش بودن این

اطلاعات در تصمیم‌گیری‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نیز برش استانی بودجه عمومی با پوشش بالاتر (حدود ۴۹ درصد) در لایحه بودجه ۱۴۰۰ به تصویر کشیده شد. در بودجه‌های سنواتی سال‌های گذشته، برش استانی حدود ۵۰ درصد از درآمدهای عمومی کشور در جداول نشان داده می‌شد، در صورتی که در حوزه مصارف، صرفاً ۴ درصد اعتبارات هزینه‌ای و ۳۹ درصد اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای و به‌صورت سرجمع حدود ۱۰ درصد از کل مصارف بودجه عمومی کشور در قوانین بودجه سنواتی دارای برش استانی هستند. احصاء منابع و مصارف دولت در هر استان به شناسایی اندازه دولت، استقرار نظام درآمد- هزینه جامع و رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای کمک بسزایی می‌نماید. اهم خروجی‌هایی که در قالب جداول پیوست استانی لایحه ارائه خواهد شد عبارتند از:

- برش استانی بودجه هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی به تفکیک دستگاه‌های خارج از نظام بودجه استانی و دستگاه‌های استانی.
- تعیین سهم هر استان- یا استان‌ها- از کلیه طرح‌های تملک دارائی‌های سرمایه‌ای پیوست شماره (۱) اعم از دارای ویژگی استانی و ملی.
- ارائه استان- فصل- برنامه اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در لایحه بودجه ۱۳۹۹.
- تعیین برش استانی کلیه ردیف‌های درآمد عمومی و اختصاصی استان‌ها.
- تعیین طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی استان‌ها به تفکیک استان.

همان‌طور که اشاره شد ردیف‌های استانی و بالطبع ستاد درآمدها و تجهیز منابع استان، نقش مؤثری در تحقق درآمدهای عمومی ایفا می‌نمایند. درصد تحقق درآمدهای استانی در طول سال‌های برنامه ششم تاکنون حدود ۹۰ درصد بوده که لحاظ نمودن همین درصد عملکرد نیز حاکی از عدم تحقق ۱۳۰ هزار میلیارد ریالی درآمدهای عمومی کشور است. در این راستا و به استناد ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه ردیفی تحت عنوان مزاد درآمدهای استانی پیش‌بینی شده است تا منابع آن به استان‌های دارای مزاد درآمد در قالب دستورالعملی که توسط سازمان ابلاغ می‌شود- علاوه بر سقف اعتبارات مصوب استان‌ها دارای مزاد درآمد اختصاص می‌یابد.

۷- اقدامات انجام گرفته در راستای استقرار نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد

در قوانین مختلف و همچنین سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه، از جمله بند (۱۶) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه نسبت به کاهش و صرفه‌جویی در اعتبارات هزینه‌ای تأکید شده است. از طرف دیگر، با توجه به این که به لحاظ طبقه‌بندی اقتصادی این اعتبارات بیش از ۷۵ درصد از آن را پرداخت جبران خدمت کارکنان و رفاه اجتماعی و مستمری‌ها تشکیل می‌دهد و به لحاظ طبقه‌بندی عملیاتی حدود ۷۵ درصد از اعتبارات هزینه‌ای مربوط به فصول دفاع، آموزش، بهداشت و رفاه اجتماعی می‌شود که در حد فعلی نیز با کاستی‌هایی روبه‌رو هستند، امکان صرفه‌جویی بسیار محدود است. لذا تنها راه صرفه‌جویی در اعتبارات هزینه‌ای از طریق افزایش بهره‌وری است که هدف اصلی بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد است.

استقرار بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد موجبات اصلاح فرایند اجرا و نظارت بر بودجه را از طرق زیر فراهم می‌آورد:

- امکان نظارت بهتر به دلیل کمی بودن فعالیت‌ها.
 - برقراری ارتباط نظام‌مند بین عملکرد و تخصیص اعتبارات.
 - شفافیت گزارشگری عملکرد با استقرار نظام حسابداری تعهدی.
 - ایجاد انگیزه در مدیران برای افزایش بهره‌وری و صرفه‌جویی در هزینه‌ها همراه با افزایش اختیارات آنان.
- به موجب حکم بند (پ) ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه، دولت مکلف به تهیه و تنظیم سالانه ۲۰ درصد از اعتبارات دستگاه‌های اجرایی مندرج در قوانین بودجه سنواتی به صورت بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد شده است، به نحوی که در سال پایانی اجرای قانون برنامه، ۱۰۰ درصد دستگاه‌ها دارای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد باشند، در این راستا اقدامات زیر در سال‌های اخیر انجام گرفت:

- (۱) حذف ستون حقوق و مزایای مستمر در جدول شماره (۷) و ردیف ۵-۵۵۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) به منظور دادن اختیارات بیشتر به مدیران واحدهای مجری در مصرف اعتبارات هزینه‌ای.
- (۲) انتقال بعضی از اعتبارات درآمد-هزینه‌ای ذیل ردیف ۵۳۰۰۰۰۰ و اعتبارات موردی ردیف ۵۵۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) که مربوط به دستگاه‌های خاص می‌شدند (معادل ۲۱۴ ردیف با اعتبار ۲۵۵ هزار میلیارد ریال) به جدول شماره (۷) برای شفاف‌سازی و لحاظ کل اعتبارات هزینه‌ای مبنای بهای تمام شده هر دستگاه.

(۳) اضافه شدن یک جدول جدید (جدول ۱-۷) به سند اصلی بودجه مربوط به اعتبارات هزینه‌ای برحسب فصول هفت‌گانه برای نظارت و کنترل بهتر اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در اعتبارات هزینه‌ای.

(۴) تصویب و اجرای بند (ج) تبصره (۲۰) قانون بودجه ۱۳۹۷ و منظور کردن مجدد این تبصره در بودجه سال ۱۳۹۸-۱۴۰۰ با ویژگی‌های زیر:

- اعطای اختیارات بیشتر به مدیران واحد مجری که اعتبارات هزینه‌ای خود را بر مبنای بهای تمام شده ارائه می‌کنند. از جمله اختیار جابه‌جایی بین اعتبارات هفت فصل هزینه.
 - نگهداری اعتبارات واحد مجری به صورت جداگانه در سامانه حسابداری دستگاه اجرایی.
 - اختیار جا به جایی تا ۱۰ درصد از کارکنان غیرکارآمد و مازاد به واحد دیگر در همان دستگاه، به دستگاه‌های اجرایی دیگر در همان شهر بدون رضایت مستخدم و به سایر شهرها با رضایت مستخدم و موافقت سازمان اداری و استخدامی کشور و در صورت عدم موافقت مستخدم، بازنشستگی، بازخریدی و فسخ قرارداد برحسب نوع استخدام مستخدم ذی‌ربط.
 - مبادله تفاهم‌نامه عملکردی بین مدیران واحدهای مجری و مسئولان دستگاه‌های اجرایی برای تحکیم اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد.
 - ایجاد انگیزه در دستگاه‌های اجرایی برای استقرار بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، از جمله: از صرفه‌جویی احتمالی در بهای تمام شده فعالیت‌ها، ۴۰ درصد در اختیار مدیران واحد مجری قرار می‌گیرد و ۶۰ درصد صرف اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای می‌شود.
 - نظارت کاراتر خزانه بر مصرف اعتبارات هزینه‌ای.
 - هدفمند کردن تخصیص اعتبارات هزینه‌ای (مرتبط کردن تخصیص با عملکرد مدیران).
 - فراهم کردن زمینه‌های لازم برای استقرار نظام حسابداری تعهدی.
- (۵) روند عملکرد اجرای نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد:

- کل دستگاه‌ها و ردیف‌های ملی دارای اعتبارات هزینه‌ای در سال ۱۳۹۸ = ۱۰۲۵.
- دستگاه‌ها و ردیف‌های اجرا شده در سال ۱۳۹۷ = ۲۸۸ (۲۸٪).
- دستگاه‌ها و ردیف‌های پیش‌بینی شده در سال ۱۳۹۸ = ۵۹۲ (۵۸٪).
- دستگاه‌ها و ردیف‌هایی که قرار است برای سال ۱۳۹۹ انجام گیرد = ۹۲ (۹٪).

- در خصوص استان‌ها با اقدامات انجام شده، نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در ۲۵ اداره کل ۳۱ استان (در مجموع ۷۷۵ اداره کل) مستقر شده است و فقط در سازمان بازرسی کل کشور انجام نشده است.

- هزینه شرکت‌های دولتی در بودجه سال‌های: ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر مبنای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد برآورد شده است.

البته باید توجه داشت استقرار کامل نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در کوتاه‌مدت میسر نبوده و ممکن است به زمانی بیش از ۳ سال نیاز باشد. در کشورهای پیشرفته از نظر بودجه‌ریزی مانند استرالیا، نیوزیلند و کانادا اگرچه از دهه ۱۹۹۰ این نظام مستقر شده است، اما آنها معتقدند هنوز به تکامل نرسیده است. نکته مهم در تعهد مسئولین نظام در تداوم اجرای آن است.

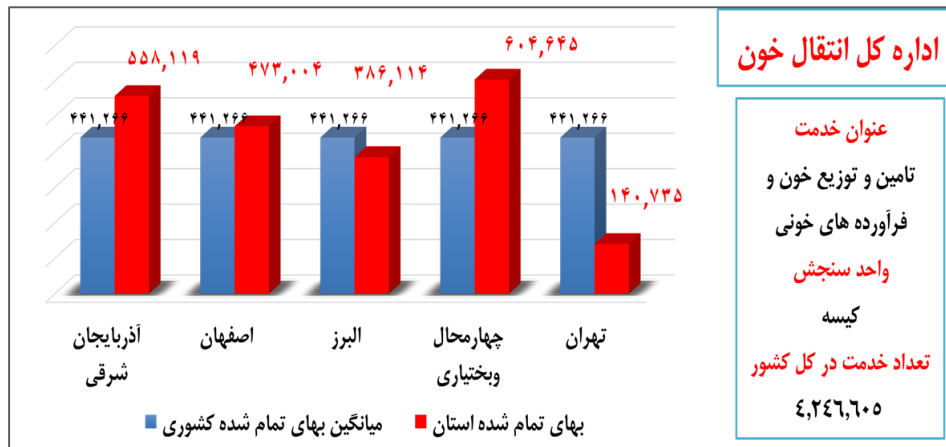
همان‌طور که توضیح داده شد هدف اصلی نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، افزایش بهره‌وری فعالیت‌های دستگاه اجرایی و یا به عبارت دیگر، کاهش بهای تمام شده کالاها و خدمات ارائه شده از سوی دستگاه‌های اجرایی است. در نمودارهای زیر مثال‌هایی از وضعیت بهای تمام شده خدمات ارائه شده توسط دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی نشان داده شده است:

نمودار ۷: کنترل اپیدمی‌ها و واکسیناسیون

نمودار ۸: آموزش گروه پزشکی دکترای حرفه‌ای

نمودار ۹: مقایسه بهای تمام شده انتقال خون در چند استان

۸- جلب مشارکت مردم در توسعه کشور با روش مشارکت عمومی - خصوصی

در سال‌های اخیر با توجه به حجم وسیع تعهدات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و همچنین محدودیت منابع مالی دولت، اقداماتی به منظور مشارکت دولت و بخش خصوصی در اجرای طرح‌ها و یا واگذاری طرح‌ها به بخش خصوصی به عمل آمده است که سازوکار آن در تبصره (۱۹) قوانین بودجه سنواتی آورده شده است. مهم‌ترین سرفصل‌های اقدامات انجام شده در حوزه سیاست‌گذاری شامل تدوین دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی، راه‌اندازی سامانه جمع‌آوری اطلاعات طرح‌ها و پروژه‌ها و پیش‌بینی منابع و مشوق‌ها می‌شود.

همچنین، بر اساس مصوبه شورای عالی هماهنگی اقتصادی در مردادماه ۱۳۹۷، به منظور سودآور کردن طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ایجاد جذابیت برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، با حفظ کاربری اصلی، ایجاد کاربری‌های چندگانه با ایجاد سایر تأسیسات جانبی اقتصادی در پروژه‌ها و عرصه‌های مربوطه توسط کارگروه‌های واگذاری با پیشنهاد متقاضی و یا دستگاه اجرایی، قبل از واگذاری مجاز شمرده شده است. همچنین کارگروه‌های واگذاری مجاز شده‌اند قیمتی را به عنوان مبنای فروش اعلام کنند که پروژه واجد توجیه مالی شود. درآمدهای ناشی از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در قراردادهای مشارکت و واگذاری نیز تا ۱۰ سال از زمان واگذاری یا بهره‌برداری از معافیت مالیاتی برخوردار شده است.

با توجه به بررسی‌های انجام گرفته بر روی ظرفیت‌های موجود کشور، اگرچه فرصت‌های مناسبی در راستای توسعه مشارکت بخش خصوصی در ارائه کالا و خدمات در طرح‌های زیرساختی وجود دارد، اما با این حال هنوز برخی موانع و مشکلات مهم از بهبود فضای کسب و کار برای بخش خصوصی، از قبیل منابع مالی پایدار برای تأمین مابه‌التفاوت خدمات، سازوکار ارائه تضامین بانک‌پذیر از طرف بخش عمومی، مشکلات در تأمین مالی پروژه و سایر موارد وجود دارد که نیاز به ایجاد و تحکیم راهکارهای سیاستی و قانونی دارد. از طرف دیگر، به‌رغم اتخاذ تصمیمات و قوانین مختلف برای تسهیل امر واگذاری پروژه به بخش خصوصی، مشکل اصلی در نبود تقاضا برای پروژه‌های عمرانی است و به منظور نیل به این هدف، تغییر در رویه‌ها شاید تنها راهگشا نباشد، چراکه ممکن است درنهایت انبوهی از مجموعه قوانین و مقررات با عدم مراجعه سرمایه‌گذار بی‌اثر بماند. در فضای فعلی اقتصاد کشور و با در نظر گرفتن نرخ سود بانکی و سایر شاخص‌های اقتصادی، سرمایه‌گذار برای انتخاب یک پروژه برای سرمایه‌گذاری و سایر جایگزین‌های موجود در اقتصاد کشور را مقایسه نموده و بهینه‌ترین را انتخاب می‌کند. به بیان دیگر، واگذاری پروژه‌ها یک متغیر مستقل نبوده و وابسته به همه عوامل اقتصادی موجود در فضای کسب‌وکار کشور است.

۸-۱- اهم اقدامات انجام شده در راستای توسعه مشارکت عمومی- خصوصی در سال ۱۳۹۸

با توجه به رویکرد دولت برای واگذاری تصدی‌گری‌ها به بخش خصوصی و افول منابع مالی دولت و ضرورت مدیریت بر آن، سازمان برنامه و بودجه کشور، طی چهار سال گذشته به بهره‌گیری از تجارب جهانی، سه گام زیر را از طریق توسعه قراردادهای مشارکت عمومی- خصوصی با همکاری دستگاه‌های اجرایی و استان‌ها با هدف ایجاد انسجام، هدایت و راهبری، یکپارچه در کشور دنبال کرده که نتایج حاصله، مؤید ضرورت ادامه سیاست‌ها است.

الف- حوزه سیاست‌گذاری و تنظیم مقررات

- تهیه کاربرگ‌های همسان دستورالعمل ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) به منظور شفاف‌سازی و مستندسازی فرایند کارگروه واگذاری، ارجاع پروژه و قرارداد مشارکت.
- تدوین پیش‌نویس آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱۹) قانون بودجه و تصویب آن در هیئت دولت.
- همکاری با کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی در بررسی لایحه مشارکت عمومی- خصوصی.
- ابلاغ ساختار اجرایی مشارکت عمومی- خصوصی در سازمان برنامه و بودجه کشور با هدف تسریع در واگذاری طرح‌های جدید، نیمه‌تمام و در حال بهره‌برداری به بخش خصوصی و درگیر شدن امور بخشی سازمان با ساختار ماتریسی و دستگاه‌های اجرایی.

ب- تأمین مالی

- کسر ۱۰ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی و ابلاغ اعتبار از محل اعتبارات تبصره (۱۹) قانون بودجه با هدف اهرم کردن منابع مالی مختلف شامل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی و ابلاغ آن مطابق جدول زیر در بخش‌ها و استان‌ها:

ردیف	عنوان بخش	تعداد پروژه‌های ابلاغی	اعتبار ابلاغی (میلیارد ریال)
۱	آب و فاضلاب	۷	۲۲۵۰
۲	انرژی	۱	۱۱۹۰
۳	زیرساخت حمل و نقل	۲	۸۴۶۰
۴	حمل و نقل شهری	۱	۲۷۷۷
۵	بناهای تاریخی و میراث فرهنگی	۲۰	۳۹۹
۶	زیرساخت‌های گردشگری	۱۰	۳۰۲
۷	مجتمع‌های فرهنگی و هنری	۲	۳۳۰
۸	زیرساخت‌های ورزشی و کارگران	۳۹	۷۲۰
۹	مجتمع‌های بیمارستانی	۳	۱۳۰۰
۱۰	آموزش و پرورش عمومی	۶	۱۱۵
۱۱	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۲	۳۰۴۰
۱۲	زیرساخت‌های صنعتی و بازرگانی	۰	۰
۱۳	کشاورزی	۳	۱۴۵۰
۱۴	توسعه منابع آب	۶	۴۶۵۰
	جمع	۱۰۲	۲۶۸۸۳

نام استان	اعتبارات استانی ابلاغی	نام استان	اعتبارات استانی ابلاغی
استان مرکزی	۱۸۷۹،۴۳۴	استان ایلام	۲۶۷،۲۹۹
استان گیلان	۳۰۱،۰۹۱	استان زنجان	۱۹۵،۹۸۳
استان مازندران	۳۵۵،۶۷۰	استان چهارمحال و بختیاری	۱۷۰،۲۴۰
استان آذربایجان شرقی	۳۷۸،۰۱۹	استان کهگیلویه و بویراحمد	۳۸۵،۷۲۶
استان آذربایجان غربی	۶۰۰،۲۱۹	استان سمنان	۱۳۸،۳۴۰
استان کرمانشاه	۳۰۳،۴۰۰	استان یزد	۱۸۹،۶۱۴
استان خوزستان	۱،۹۰۹،۹۳۷	استان بوشهر	۶۸۲،۹۸۳
استان فارس	۷۰۸،۷۱۲	استان تهران	۵۷۵،۱۰۶
استان کرمان	۶۲۸،۴۴۳	استان اردبیل	۲۰۵،۰۸۳
خراسان رضوی	۶۷۲،۳۲۹	استان قم	۱۳۹،۲۶۸
استان اصفهان	۳۸۸،۰۳۱	استان قزوین	۱۵۹،۸۸۶
استان هرمزگان	۴۲۵،۸۴۳	استان گلستان	۲۵۴،۳۹۵
استان سیستان و بلوچستان	۸۲۱،۰۸۸	استان خراسان شمالی	۲۱۶،۴۲۱
استان کردستان	۳۶۷،۷۳۰	استان خراسان جنوبی	۲۵۳،۹۰۰
استان همدان	۲۰۳،۴۵۷	استان البرز	۱۵۱،۵۱۸
استان لرستان	۳۵۶،۹۵۸	کل کشور	۱۲،۵۸۸،۱۲۳

- هماهنگی با شورای عالی هماهنگی بانک‌های دولتی برای تسهیل فرایند اخذ تسهیلات با منابع تبصره (۱۹) به سرمایه‌گذار پروژه‌های مشارکتی.

- مذاکره با صندوق توسعه ملی به منظور کمک به تأمین مالی پروژه‌های مشارکتی.

ج- ترویج و ظرفیت‌سازی

- برگزاری نشست‌ها، سمینارها و دوره‌های آموزشی در مرکز، دستگاه‌های مرکزی و استانی و تشریح فرایند واگذاری و مشارکت در طرح‌ها و ارائه تجربیات دستگاه‌های اجرایی.

- بارگذاری اطلاعات برخی از پروژه‌های ملی بخش دوم پیوست شماره (۱) قانون بودجه ۱۳۹۸ و پروژه‌های استانی در سامانه بازار الکترونیک طرح‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری زیرساختی در آدرس mosharekat.mporg.ir

- پیگیری برای ایجاد دوره میان‌مدت مشارکت عمومی - خصوصی در یکی از دانشگاه‌های برتر و بسترسازی برای ایجاد گرایش تخصصی در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری.

۸-۲- رویکردها و پروژه‌های ملی و استانی قابل مشارکت موضوع تبصره (۱۹) لایحه بودجه ۱۴۰۰

- شمول تمام طرح‌ها و پروژه‌ها اعم از اجرا و بهره‌برداری طرح‌های جدید، نیمه‌تمام، در حال بهره‌برداری و آماده بهره‌برداری اعم از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل منابع عمومی و اختصاصی و طرح‌های شرکت‌های دولتی با منابع داخلی.
- اختصاص معادل ۱۰ درصد از سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی برای توزیع پروژه‌های قابل مشارکت به صورت شناور در قالب سود، وجوه اداره شده و یا کمک.
- امکان تأمین مالی از طریق روش‌هایی چون تأمین مالی خارجی، منابع بانکی، بازار سرمایه و تسهیلات ریالی و ارزی صندوق توسعه ملی برای بخش‌های خصوصی، تعاونی و شهرداری‌ها.
- امکان استفاده از ظرفیت تبصره (۱۹) در احداث، توسعه و بهره‌برداری از طرح‌های حوزه سلامت، آموزش، تحقیقات و فرهنگ موضوع تبصره (۲) بند (ج) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی در قالب ماده (۲۷) قانون الحاق (۲).
- مستثنا بودن بهای محصول طرح (پروژه) در قرارداد مشارکت از شمول تعرفه گذاری مندرج در قوانین و مقررات عام و خاص.
- استثنای بهای محصول پروژه در قرارداد مشارکت از شمول تعرفه گذاری مندرج در قوانین و مقررات عام و خاص.
- اخذ عوارض از پروژه‌های بزرگراهی در احداث، نگهداری، بهسازی، بازسازی و بهره‌برداری.
- تغییر کاربری اصلی پروژه با موافقت سازمان.
- استفاده از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و سایر منابع دستگاه‌های اجرایی برای هزینه مطالعات و تهیه گزارش‌های مورد نیاز برای فراخوان و ظرفیت‌سازی توسعه مشارکت و همچنین دریافت بخشی از هزینه‌های مذکور از سرمایه‌گذار با اعلام در اسناد فراخوان.

- تفویض اختیار وظایف و اختیارات فرایند اجرایی مشارکت عمومی - خصوصی پروژه‌های ملی یا ملی استانی شده اعم از فرایند ارجاع کار و انعقاد قرارداد به دستگاه اجرایی تابع استانی با راهبری آن‌ها توسط استاندار.

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده بر روی پروژه‌های عمرانی ملی از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و یا منابع داخلی دستگاه‌های اجرایی، تعداد ۳۰۲ پروژه قابل مشارکت شناسایی شده که اعتبارات مورد نیاز آن‌ها به شرح جدول زیر است:

ردیف	عناوین بخش	تعداد پروژه	اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های قابل مشارکت (میلیون ریال)	برآورد اعتبارات تبصره (۱۹) (میلیون ریال)
۱	انرژی	۲۴	۴۸۸.۷۶۷.۲۸۴	۲.۵۰۰.۰۰۰
۲	توسعه منابع آب	۱۸	۱۰۱.۴۱۷.۳۳۰	۶.۶۸۰.۰۰۰
۳	آب و فاضلاب	۲۹	۸۴.۴۱۳.۹۰۰	۳.۳۸۱.۰۰۰
۴	عمران شهری	۶	۸۹.۵۲۷.۰۰۰	۵.۳۲۱.۰۰۰
۵	مجتمع‌های بیمارستانی	۲۲	۳۰.۳۴۴.۲۵۵	۳.۳۵۰.۰۰۰
۶	حمل و نقل	۳۲	۱۷۷.۶۹۲.۲۶۰	۱۲.۵۳۷.۰۰۰
۷	کشاورزی	۷	۸.۶۴۱.۲۵۰	۴۱۵.۰۰۰
۸	مجتمع‌های فرهنگی و هنری	۹	۵.۴۹۲.۲۳۰	۸۴۷.۶۶۹
۹	زیرساخت صنعت	۲	۲۵.۷۹۳.۰۰۰	۱.۱۸۲.۰۰۰
۱۰	آموزش و پرور و فنی و حرفه‌ای	۲۸	۱.۳۵۷.۴۳۱	۴۷۴.۵۹۷
۱۱	زیرساخت ورزشی	۵۸	۴.۴۱۶.۳۳۰	۵۷۳.۵۴۳
۱۲	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۲	۱۸۰.۴۰.۵۵۹	۳.۰۵۰.۰۰۰
۱۳	میراث فرهنگی و گردشگری	۶۵	۴.۲۹۷.۰۰۰	۹۰۳.۰۰۰
	جمع کل	۳۰۲	۱.۰۴۰.۱۹۹.۸۲۹	۴۱.۲۱۴.۸۰۹

در سال ۱۳۹۸ تعداد ۵۲۹۰۱ پروژه در قالب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی مبادله موافقت‌نامه صورت گرفت. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته تعداد ۱۴۳۲ پروژه برای مشارکت عمومی - خصوصی سال ۱۳۹۹ با برآورد میزان سرمایه‌گذاری مورد نیاز ۱۱۳،۴۳۹ میلیارد ریال توسط دستگاه‌های اجرایی استان و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها شناسایی و در اولویت قرار گرفته است.

۹- توجه ویژه به تولید و اشتغال

در راستای اجرایی نمودن بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و سال ۱۳۹۸ کل کشور، برنامه‌های تولید و اشتغال گسترده و مولد در ۱۴ حوزه با همکاری دستگاه‌های اجرایی تدوین و جهت اجرا به دستگاه‌های اجرایی و استانداری‌های کشور ابلاغ شده است.

در مجموع طی دو سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در هشت برنامه مذکور برای ایجاد بیش از یک میلیون فرصت شغلی برنامه‌ریزی شده است. بیشترین میزان فرصت شغلی به ترتیب از طریق اجرای برنامه سیاست‌های فعال بازار کار (۳۳۸ هزار نفر)، صنعت و معدن (۲۷۰ هزار نفر) و میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (بیش از ۱۲۰ هزار نفر) ایجاد خواهد شد. تفاهم شده است از محل منابع بانکی و منابع صندوق توسعه ملی حدود ۴۸۴ هزار میلیارد ریال تسهیلات پرداخت شود. برای کاهش نرخ سود تسهیلات تلفیقی مذکور از محل منابع بانکی و منابع صندوق توسعه ملی، حدود ۲۰ هزار میلیارد ریال یارانه نرخ سود تسهیلات در نظر گرفته شده است. افزون بر این، حدود ۲۶ هزار میلیارد ریال کمک بلاعوض به برنامه‌های مذکور اختصاص خواهد یافت. همچنین، حدود ۳۰ هزار میلیارد ریال نیز به شکل وجوه اداره شده به منظور اجرای برنامه‌های مصوب مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

جدول ۱۷: خلاصه اطلاعات مربوط به برنامه‌های تولید و اشتغال مورد ذیل بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه (ارقام مالی به میلیارد ریال)

ردیف	عنوان	اشتغال (نفر)	تسهیلات از محل منابع داخلی مؤسسه عامل	سپرده‌گذاری صندوق توسعه ملی	تأمین منابع از محل تبصره ۱۸		
					کمک بلاعوض	یارانه سود تسهیلات	وجوه اداره شده
۱	سیاست‌های فعال بازار کار	۳۳۷۵۸۲	۸۷۵۰	-	۷۵۲۳	-	۷۵۲۳
۲	باقت فرسوده شهری	۱۲۰۰۰۰	۲۲۷۰۰	-	۱۵۰۰۰	-	۲۲۷۰۰
۳	بخش کشاورزی	۳۴۵۴۰	۶۸۱۷۰	۳۸۱۷۰	-	۸۸۶۹	۸۸۶۹
۴	میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۱۲۲۴۰۵	۳۴۴۶۲	۳۴۴۶۲	۶۵۷	-	۶۵۷
۵	شرکت‌های دانش‌بنیان	۶۴۲۰۰	۹۰۰۰	۹۰۰۰	۲۲۰۰	-	۲۲۰۰
۶	صنعت و معدن	۲۷۰۰۰۱	۱۰۰۶۴۹,۵	۱۰۰۶۴۹,۵	۴۶۶	۱۰۲۱۱	۱۰۶۷۷
۷	فرهنگ و هنر	۱۲۶۵۶	۱۶۴۵۶	-	۴۰	۸۱۷	۸۵۷
۸	حمل و نقل ریلی برون‌شهری	۴۸۴۱	۱۰۸۰۲	-	-	-	۴۷۳۰
۹	جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری تهران	-	۲۲۶۷	-	-	-	۱۱۳۳,۳

ردیف	عنوان	اشتغال (نفر)	تسهیلات از محل منابع داخلی مؤسسه عامل	سپرده گذاری صندوق توسعه ملی	تأمین منابع از محل تبصره ۱۸		
					کمک بلاعوض	یارانه سود تسهیلات	وجه اداره شده
۱۰	بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری تهران	-	۱۶۶۷	-	-	۸۳۳	۸۳۳
۱۱	جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری اصفهان	-	۵۳۳	-	-	۲۶۶,۷	۲۶۶,۷
۱۲	بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری اصفهان	-	۱۰۴۵	-	-	۵۲۲,۷	۵۲۲,۷
۱۳	وزارت نیرو	۲۳۵۸۷	۹۵۰۰	۹۵۰۰	-	-	-
۱۴	بخش تعاون	۱۷۵۳۶	۳۰۷۲	۳۰۷۲	-	-	-
	جمع	۱۰۰۷۳۴۸	۲۸۹۰۷۴	۱۹۴۸۵۴	۲۵۸۸۸۶	۱۹۸۹۷	۳۰۱۸۶
							۷۵۹۶۹

در جدول زیر خلاصه اطلاعات مربوط به میزان تخصیص منابع از محل تبصره ۱۸ آورده شده است. در مجموع، مبلغ ۷۵۹۶۹ میلیارد ریال برای اجرای ۱۲ برنامه از محل منابع عمومی بودجه کشور در نظر گرفته شده است که تاکنون از این میزان، مبلغ ۳۱۸۸۹ میلیارد ریال معادل ۴۲ درصد برای اجرای برنامه‌ها تخصیص داده شده است.

جدول ۱۸: خلاصه اطلاعات مربوط به میزان تخصیص منابع به برنامه‌های مورد تفاهم (ارقام مالی به میلیارد ریال)

عنوان	مبلغ اختصاص یافته از منابع تبصره ۱۸	مجموع	درصد تخصیص
سیاست‌های فعال بازار کار	۷۵۲۳	۳۷۵۶	۵۰
بافت فرسوده شهری	۳۷۷۰۰	۱۵۰۷۸	۴۰
بخش کشاورزی	۸۸۶۹	۵۳۲۲	۶۰
میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۶۵۷	۲۶۲	۴۰
شرکت‌های دانش‌بنیان	۲۲۰۰	۱۵۴۰	۷۰
صنعت و معدن	۱۰۶۷۷	۴۱۷۷	۳۹
فرهنگ و هنر	۸۵۷	۲۵۷	۳۰
حمل و نقل ریلی برون‌شهری	۴۷۳۰	۹۴۶	۲۰
جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری تهران	۱۱۳۳,۳	۲۲۶	۲۰
بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری تهران	۸۳۳	۱۶۷	۲۰
جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری اصفهان	۲۶۶,۷	۵۳	۲۰
بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری اصفهان	۵۲۲,۷	۱۰۵	۲۰
جمع	۷۵۹۶۹	۳۱۸۸۹	۴۲

بر اساس مفاد تبصره ۱۸ قانون بودجه کل کشور در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سپرده‌گذاری ریالی صندوق توسعه ملی (موضوع بند الف و ب ماده ۵۲ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) و تفاهمات انجام شده، صندوق توسعه ملی برای اجرای ۶ برنامه به شرح جدول زیر، مکلف به سپرده‌گذاری ریالی نزد مؤسسات عامل جمعاً به مبلغ ۱۹۶۸۵۵ میلیارد ریال شد. تاکنون از این میزان مبلغ ۱۱۰۶۵۰ میلیارد ریال توسط صندوق توسعه ملی سپرده‌گذاری شده است.

سایر منابع مالی مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های مورد تفاهم به صورت تسهیلات بانکی از محل منابع داخلی مؤسسات عامل برنامه‌های مزبور تأمین می‌شود.

جدول ۱۹: منابع تجهیز شده از محل سپرده‌گذاری ریالی صندوق توسعه ملی (میلیارد ریال)

ردیف	عنوان برنامه	میزان سپرده‌گذاری برنامه‌ریزی شده	میزان سپرده‌گذاری انجام شده ۱۳۹۷	میزان سپرده‌گذاری انجام شده ۱۳۹۸	مجموع سپرده‌گذاری
۱	برنامه‌های بخش کشاورزی	۳۸۱۷۰	۲۱۸۰۰	۱۸۸۰۰	۴۰۶۰۰
۲	میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۳۴۴۶۲	۳۵۰۰	۵۰۰۰	۸۵۰۰
۳	حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان	۹۰۰۰	۱۳۵۰	۵۰۰۰	۶۳۵۰
۴	برنامه‌های حوزه صنعت و معدن	۱۰۰۶۵۰	۹۰۰۰	۴۶۲۰۰	۵۵۲۰۰
۵	وزارت نیرو (بخش آب و فاضلاب)	۹۵۰۰	-	-	-
۶	بخش تعاون	۳۰۷۲	-	-	-
	جمع	۱۹۶۸۵۴	۳۵۶۵۰	۷۵۰۰۰	۱۱۰۶۵۰

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ذیل، در مجموع ۱۰۷۳۵۶ میلیارد ریال تسهیلات بانکی به متقاضیان این تسهیلات برای ایجاد تولید و اشتغال پرداخت شده است که به‌منظور کاهش نرخ سود تسهیلات مورد اشاره مبلغ ۳۹۱۹ میلیارد ریال وجوه اداره شده و مبلغ ۷۹۳۸ میلیارد ریال یارانه نرخ سود اختصاص یافته است. بعلاوه مبلغ ۸۴۲۵ میلیارد ریال کمک بلاعوض دولتی از منابع بودجه عمومی برای اجرای برنامه‌های مزبور صرف شده است. برنامه‌های بخش صنعت و معدن و بخش کشاورزی به ترتیب با پرداخت ۶۳۷۳۴ میلیارد ریال و ۲۱۵۲۱ میلیارد ریال تسهیلات به متقاضیان بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲۰: خلاصه عملکرد برنامه‌های تولید و اشتغال مورد تفاهم از نظر جذب منابع (میلیارد ریال)

عنوان	فرصت شغلی ایجاد شده	تسهیلات پرداخت شده	منابع جذب شده از محل بند الف تبصره ۱۸		
			کمک بلاعوض	وجوه اداره شده	یارانه نرخ سود تسهیلات
سیاست‌های فعال بازار کار	۱۲۹۷۳۸	۱۱،۴	۲۷۲۶	-	-
بافت فرسوده شهری	۱۱۵۳۹	۵۸۵۴	۳۸۹۹	۲۹۲۷	-
بخش کشاورزی	۱۸۲۷۰	۲۱۵۲۱	-	۵۳۲۲	۵۳۲۲
میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری		۷۳۹۲	۱۳۱،۴	-	-
شرکت‌های دانش‌بنیان	۳۴۰۵۱	۵۵۳۲	۱۵۳۷	-	-
جمع					

منابع جذب شده از محل بند الف تبصره ۱۸				تسهیلات پرداخت شده	فرصت شغلی ایجاد شده	عنوان
جمع	یارانه نرخ سود تسهیلات	وجوه اداره شده	کمک بلاعوض			
۲۷۴۷	۲۶۱۵	-	۱۲۲	۶۳۷۳۴	۱۵۳۸۳۷	صنعت و معدن
۱	۱	-	-	۲۰	-	فرهنگ و هنر
۹۹۲	-	۹۹۲	-	۳۲۹۲	۲۳۰۸	حمل و نقل ریلی برون شهری
۰	-	-	-	-	-	جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری تهران
۰	-	-	-	-	-	بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری تهران
۰	-	-	-	-	-	جایگزینی موتورسیکلت فرسوده شهرداری اصفهان
۰	-	-	-	-	-	بازسازی ناوگان اتوبوسرانی فرسوده شهرداری اصفهان
۰	-	-	-	-	-	وزارت نیرو
۰	-	-	-	-	-	بخش تعاون
۲۰۲۸۲.۴	۷۹۳۸	۳۹۱۹	۸۴۲۵.۴	۱۰۷۳۵۶	۳۴۹۷۴۳	جمع

۱۰- هدفمند کردن یارانه‌ها و کاهش فقر مطلق

در اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ و با هدف تحقق عدالت، کاهش فقر مطلق و توسعه بهداشت و سلامت مردم و همچنین معطوف نمودن پرداخت یارانه‌های نقدی به خانوارهای نیازمند (به تشخیص وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی) و در اجرای ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، تمامی دریافتی‌های مندرج در جدول زیر به حساب سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و پس از تخصیص سازمان برنامه و بودجه کشور، مطابق جدول زیر هزینه می‌شود. استانداران سراسر کشور نیز مجاز شده‌اند با هماهنگی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و بر اساس پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان نسبت به حذف یارانه نقدی سه دهک بالای درآمدی اقدام نمایند. منابع حاصله از حذف یارانه نقدی خانوارهای پردرآمد با تصویب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان صرف حذف تدریجی فقر مطلق و همچنین تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام اولویت‌دار استانی همان استان خواهد شد.

در سال ۱۳۹۸ در ادامه سال ۱۳۹۷ یکی از اقدامات مهمی که در زمینه اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در قانون بودجه انجام گرفت، درج جدول مربوط به دریافتی‌ها و پرداختی‌های هدفمند کردن یارانه‌ها مطابق با ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه بود. منابع و مصارف یارانه‌ها در این جدول معادل ۱۴۰۷/۴ هزار میلیارد ریال برآورد شده بود.

بر اساس گزارش مقدماتی سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها، عملکرد دریافتی‌های سازمان از محل منابع پیش‌بینی شده در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۲۶۵ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به رقم مصوب تحقق حدود ۹۰ درصد را نشان می‌دهد. عملکرد مصارف نیز به شرح زیر بوده است:

پرداختی به شرکت‌ها	۴۸۶ هزار میلیارد ریال
یارانه نقدی و غیرنقدی	۴۵۴ هزار میلیارد ریال
معیشت بنزین	۱۰۵ میلیارد ریال
سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام (ره)	۸۷ هزار میلیارد ریال
کمک به هزینه‌های سلامت	۶۲ میلیارد ریال
یارانه نان و خرید تضمینی گندم	۳۴ هزار میلیارد ریال
پرداختی بابت ردیف ۲۲ جدول تبصره ۱۴	۳۷ هزار میلیارد ریال
جمع	۱۲۶۵ هزار میلیارد ریال

بر اساس برآورد انجام شده در سازمان برنامه و بودجه کشور، بر اساس ارقام مصوب بودجه ۱۳۹۸ مجموع هزینه‌های ریالی و غیرریالی که دولت برای پرداخت یارانه آشکار (شامل بودجه‌ای و فرابودجه‌ای) و پنهان متحمل می‌شود برابر ۸۹۰۰ هزار میلیارد ریال است. این رقم در حدود ۱/۶ برابر بودجه عمومی دولت است. همچنین پیش‌بینی شده است تسهیلات تکلیفی و تحت تضمین دولت که توسط شبکه بانکی پرداخت می‌شود برابر ۷۲۰ هزار میلیارد ریال باشد. به‌رغم توجه زیادی که برای تخصیص بودجه صورت می‌گیرد، نحوه فعلی توزیع این یارانه‌ها با نظارت و کارایی اندک همراه است. بر اساس همین گزارش، سرانه اعطایی به هر فرد معادل ۱۰۹ میلیون ریال در سال است. این رقم حدود ۲۰ برابر یارانه نقدی دریافتی افراد تخمین زده می‌شود. ابعاد ارقام برآورد شده نشان می‌دهد افزایش کارایی نحوه توزیع این منابع می‌تواند معیشت بخش بزرگی از جامعه را بهبود بخشد.

در تبصره (۱۴) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ منابع و مصارف یارانه‌ها معادل ۲۵۰۷ هزار میلیارد ریال تعیین شده است که نسبت به رقم سال ۱۳۹۸ از افزایش معادل ۹۸ درصد برخوردار است. پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها با کاهش ۵/۷ درصد نسبت به رقم عملکرد ۱۳۹۷ معادل ۴۲۸ هزار میلیارد ریال برآورد شده است.

بر اساس گزارش سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها در شش ماهه اول سال ۱۳۹۹ جهت تأمین مصارف تعیین شده در جدول تبصره (۱۴) قانون بودجه، معادل ۲۲۶،۲۶۶ میلیارد ریال یارانه نقدی و غیرنقدی پرداخت کرده است.

یکی از موارد مذکور در جدول (۱۴) ماده واحده و تبصره‌های بودجه، کاهش فقر مطلق است. مبلغ پرداخت شده در این خصوص معادل ۶۳،۳۴۸ میلیارد ریال بوده است. همچنین در خصوص طرح تحول سلامت معادل ۴۰/۷ هزار میلیارد ریال هزینه شده است.

در مورد پرداختی به کشاورزان برای خرید گندم از کشاورزان بالغ بر ۸۴،۸۵۰ میلیارد ریال هزینه شده است. علاوه بر مبالغ فوق‌الذکر ۲۰۰ میلیارد ریال برای سایر اهداف مندرج در قانون برنامه ششم توسعه تخصیص یافته است.

در زمینه کمک‌های حمایتی ۱۶۰/۶ هزار میلیارد ریال، بابت تولید و اشتغال ۵۲۰۰ میلیارد ریال و مالیات گاز و توانیر ۸۴۸۷ میلیارد ریال پرداخت شده است.

در مورد دیگر هزینه‌های انجام شده، مبلغ ۱۴۶،۱۳۴ میلیارد ریال واریزی به شرکت‌های مرتبط با قانون پرداخت شده است.

(میلیارد ریال)

ردیف	عنوان	عملکرد سازمان
۱	یارانه نقدی و غیرنقدی	۲۲۶،۲۶۶
۲	کاهش فقر مطلق	۶۳،۳۴۸
۳	طرح تحول سلامت	۴۰،۷۰۰
۴	خرید تضمینی گندم از کشاورزان	۸۴،۸۵۰
۵	سایر اهداف قانون برنامه ششم توسعه	۲۰۰
۶	واریزی به شرکت‌های مرتبط با قانون	۱۴۶،۱۳۴
۷	تولید و اشتغال	۵،۲۰۰
۸	مالیات گاز و توانیر	۸،۴۷۸
۹	اجرای طرح معیشتی خانوارها	۱۶۰،۵۷۱
۱۰	سایر مصارف هدفمندی	۶۱،۴۰۴
	جمع	۷۹۷،۱۵۱

اعطای یارانه با هدف حمایت مؤثر از اقشار کم برخوردار و حتی رونق تولید لازم است با رویکرد حمایت مستقیم از خانوار بوده تا نظام‌های انگیزشی در سطوح مختلف زنجیره تولید اصلاح شوند برای تحقق این اهداف، اصلاح سیاست‌های حمایت یارانه‌ای باید در سه بخش انجام گیرد:

حوزه اول، اصلاح سیاست حمایتی کالاهای اساسی است. با هدف استقلال سیاست ارزی از سیاست حمایتی، به‌ویژه در شرایطی که تحریم؛ جریان ارزی کشور را با محدودیت‌هایی مواجه کرده، لازم است نرخ ترجیحی برای کالاهای اساسی برداشته شود و منابع حاصل صرف حمایت از معیشت خانوار (به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر) و کمک به تأمین سرمایه در گردش تولید کالاهای اساسی شود.

بخش دوم، اصلاح سیاست‌های یارانه‌ای در بخش تولید و کشاورزی است. به منظور بهبود ضریب اصابت یارانه‌های تولید و کشاورزی و تقویت امنیت غذایی و با رویکرد جایگزینی یارانه قیمتی در بخش تولید با یارانه نقدی در بخش مصرف، فهرست این اقلام بازنگری می‌شود و مطابق با برنامه‌های توسعه و از طریق بهبود ساز و کارهای قیمت‌گذاری، هزینه‌هایی که صرف خرید تضمینی و کالاهای کشاورزی می‌شوند بهبود یابند. منابع حاصل نیز به منابع سیاست‌های حمایتی افزوده می‌شود. با تغییر رویکرد اعطای یارانه از سمت تولید به مصرف، می‌توان پروژه‌هایی نظیر اعطای یارانه نقدی به خانوارها و وام مناسب به خریداران مسکن را تأمین مالی کرد.

در نهایت، بخش سوم که سیاست‌های حمایتی یارانه‌ای باید اصلاح شوند، طرح تحول سلامت است. به‌منظور کارآمدتر کردن یارانه‌های بخش سلامت، طرح تحول سلامت به طور مشخص بازبینی و اصلاح می‌شود تا هزینه حوزه سلامت کاراتر و با کاهش کژمنشی و کژگزینی آحاد درگیر عادلانه تقسیم شود. برنامه بازنگری در شمول مشمولین، پوشش خدمات درمانی و همچنین نحوه تأمین مالی طرح تحول سلامت با هدف افزایش کارایی و تأمین توازن مالی در این طرح تهیه و اجرا می‌شود.

در چارچوب اصلاحات ساختار بودجه‌ریزی و در جهت شفاف‌سازی نظام یارانه‌های بودجه، در سال ۱۳۹۹ برخی از منابع و مصارف بودجه دولت که ماهیت یارانه دارند از جداول اصلی بودجه حذف و در جدول (۱۴)، علاوه بر منابع و مصارف فعلی منظور شده‌اند و حجم منابع و مصارف جدول به ۲،۵۰۷،۲۱۰ میلیارد ریال بالغ شده است که نسبت به رقم مشابه سال ۱۳۹۸ معادل ۷۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. منابع و مصارف جدول (۱۴) به شرح جداول زیر می‌باشد.

جدول ۲۱: منابع حاصل از هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

ردیف	عنوان منابع	مبالغ (میلیارد ریال)
۱	دریافتی حاصل از فروش داخلی فرآورده‌های نفتی	۶۶۲،۵۹۹

۱,۲۰۰,۳۷۰	دریافتی حاصل از فروش صادراتی فراورده‌های نفتی	۲
۳۳۱,۱۷۱	دریافتی حاصل از فروش داخلی گاز طبیعی با احتساب عوارض گازرسانی و عوارض و مالیات ارزش افزوده	۳
۳۲۳,۰۲۲	خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها - سهم دولت	۴
۱۶۳,۵۰۰	طلب دولت از پتروشیمی‌ها بابت خوراک میعانات گازی سنوات گذشته	۵
۲,۶۷۰,۶۷۲	جمع کل دریافتی‌ها	

جدول ۲۲: مصارف کلان هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه ۱۴۰۰

عنوان	مبلغ (میلیارد ریال)
بخش پالایش و فرآورده‌های نفتی	۱۶۰۴۳۴
بخش نفت	۲۴۶۸۱۲
بخش گاز	۱۵۹۳۴۰
جمع	۵۶۶۵۸۶
بخش خزانه‌داری کل کشور، صندوق توسعه ملی و سایر بخش‌ها	۲۲۳۹۰۹
سایر مصارف هدفمندی	۱۸۸۰۱۷۷
جمع کل	۲۶۷۰۶۷۲

جدول ۲۳: مصارف هدفمندی یارانه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

بخش مربوطه	ردیف	عنوان	مبلغ (میلیارد ریال)
بخش پالایش و فرآورده‌های نفتی	۱	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فرآورده‌های نفتی فروش داخلی	۹۱۶۰۷
	۲	هزینه های انتقال، حمل و توزیع فرآورده های نفتی	۱۴۰,۴۳۴
	۳	عوارض توسعه، نگهداشت و نوسازی شبکه خطوط لوله انتقال نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی، تاسیسات و انبارهای فرآورده‌های نفتی و پالایشگاه‌های دولتی (بانرخ محاسباتی مالیات صفر)	۲۰,۰۰۰
بخش نفت	۴	باز پرداخت تهیلات طرح‌های بهینه سازی مصرف انرژی، گازرسانی، جمع آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۱۰۰,۰۰۰
	۵	سهم چهارده و نیم درصد شرکت ملی نفت ایران از خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها	۴۶,۸۴۰
	۶	سهم چهارده و نیم درصد شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات فرآورده‌های نفتی	۱۹۹,۹۷۲
بخش گاز	۷	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده گاز طبیعی	۲۷,۹۹۷
	۸	اجرای طرح ایمن سازی و هوشمندسازی جایگاه‌های سی ان جی	۳,۷۰۵
	۹	هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی	۱۵۹,۴۶۰
	۱۰	اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه های گاز مصرفی	۶۰۰
		جمع مصارف مشخص هدفمندی	۷۹۰,۶۱۴
		سایر مصارف هدفمندی	۱,۸۸۰,۰۵۸
		جمع کل	۲,۶۷۰,۶۷۲

جدول ۲۴: مصارف هدفمندی در لایحه بودجه ۱۴۰۰ کل کشور

«ارقام به میلیارد ریال»

ردیف	عنوان	جمع
	جمع کل مصارف تبصره (۱۴)	۲,۶۷۰,۶۷۲
	مصارف شرکتهای نفت، گاز	۷۹۰,۶۱۴
	سایر مصارف هدفمندی (به شرح ذیل)	۱,۳۹۹,۶۵۷
۱	یارانه نقدی	۴۲۸,۰۰۰
۲	اجرای طرح حمایت معیشتی خانوارها	۳۱۰,۰۰۰
۳	کاهش فقرمطلق خانوارهای تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی	۱۵۱,۵۰۰
۴	عاده (۲۶) قانون الحاق (۲) موضوع کاهش هزینه های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی درمانی و کمک به هزینه های تحمل ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماری های خاص و صعب العلاج	۵۲,۰۰۰
۵	اجرای سایر اهداف مندرج در قانون برنامه ششم توسعه، قانون هدفمند کردن یارانه ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص، کمک به رزمندگان معسر	۵۵,۰۰۰
۶	یارانه نان و خرید تضمینی گندم	۲۲۰,۰۰۰
۷	مسکن محرومین	۵۰,۰۰۰
۸	تولید و اشتغال (تبصره ۱۸) حمایت از کسب و کارهای آسیب دیده از بحران کرونا و حمل و نقل ریلی	۷۰,۰۰۰
۹	سازمان دامپزشکی - بابت خرید واکسن و واکسیناسیون دام و یارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آرین	۵,۱۸۰
۱۰	بازپرداخت اصل و سود اوراق منتشره سال ۱۳۹۹	۵۷,۹۷۷
۱۱	سایر مصارف هدفمندی به شرح مندرج در جداول ۷ و ۹ لایحه	۴۸۰,۴۰۰

۱۱- واگذاری شرکت‌های دولتی

بر اساس گزارش سازمان خصوصی‌سازی، ارزش واگذاری سهام و دارایی بنگاه‌های مشمول واگذاری توسط این سازمان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳۲،۲۲۰ میلیارد ریال بوده است که تمام آن از طریق عرضه و فروش سهام به عموم متقاضیان حاصل شده و نسبت به عملکرد سال ۱۳۹۷ (۳۸،۸۸۱ میلیارد ریال) از کاهشی معادل ۱۷/۱ درصد برخوردار بوده است.

در سال ۱۳۹۹ عرضه و فروش سهام یا دارایی و همچنین واگذاری سهام یا دارایی به شیوه انتقال مستقیم به عموم متقاضیان و ذی‌نفعان نسبت به گذشته افزایش قابل ملاحظه و بی‌سابقه‌ای داشته است، به طوری که در پایان هفت ماهه، عملکرد ذی‌ربط به ۳۸۸،۴۶۷ میلیارد ریال بالغ شده است، ضمن اینکه حدود ۱۲ برابر کل سال ۱۳۹۸ بوده و حدود ۲۰ درصد از کل واگذاری‌ها از سال ۱۳۸۰ تا ۷ ماهه سال ۱۳۹۷ را به خود اختصاص داده است.

از نظر نوع بازار عرضه، ۳۸۷،۳۹۳ میلیارد ریال از سهام از طریق بورس و ۱،۰۷۴ میلیارد ریال از طریق فرابورس واگذار شده است.

به لحاظ حجم واگذاری، ۲۴۳،۳۸۱ میلیارد ریال به صورت بلوکی و ۱۴۵،۰۸۶ میلیارد ریال به صورت تدریجی انجام گرفته است.

از نظر شمول طبقه‌بندی قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی نیز، ۴،۸۳۵ میلیارد ریال مربوط به گروه (۱) ماده (۲) قانون و ۳۸۳،۶۳۲ میلیارد ریال مربوط به گروه (۲) ماده (۲) قانون بوده است.

بر اساس همین گزارش، ارزش کل واگذاری‌ها از سال شروع (۱۳۸۰) تا ۷ ماهه سال ۱۳۹۹ معادل ۱،۹۰۶،۲۱۹ میلیارد ریال بوده است که ۵۳۱،۹۸۲ میلیارد ریال (۲۷/۹ درصد) مربوط به گروه (۱) و ۱،۳۷۴،۰۳۶ میلیارد ریال (۷۲/۱ درصد) مربوط به گروه (۲) قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی بوده است. به رغم واگذاری بیش از ۱۹۰۶ هزار میلیارد ریال سهام بنگاه‌های دولتی، ساختار کلان بودجه دولت همچنان شاهد سهم بالای بودجه شرکت‌های دولتی در بودجه کل کشور است و بودجه شرکت‌های دولتی بیش از دو سوم بودجه کل کشور را شامل می‌شود. در حالی که انتظار می‌رفت با واگذاری سهام بنگاه‌های دولتی سهم بودجه شرکت‌های دولتی از بودجه کل کشور کاهش یابد. بنابراین، انتظار سامان‌بخشی ساختار بودجه شرکت‌های دولتی در پی اجرای برنامه خصوصی‌سازی محقق نشده است.

بخش عمده واگذاری‌های رد دیون مجدداً به بخش عمومی (بانک‌ها، سازمان تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی کشوری و لشکری، سامان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح وزارت دفاع و صندوق ذخیره فرهنگیان) انتقال یافته که موجب می‌شود این نوع واگذاری‌ها به کاهش بار مالی و مدیریت دولتی، افزایش رقابت‌پذیری و ارتقای کارایی منجر نشود.

در برخی واگذاری‌ها به نهادهای نظامی و انتظامی مانند واگذاری شرکت مخابرات به ارزش ۷۸ هزار میلیارد ریال، هلدینگ خلیج فارس به ارزش ۹۴ هزار میلیارد ریال، پتروشیمی تبریز با ارزش ۴۴ هزار میلیارد ریال، پالایشگاه نفت شیراز و اصفهان به ارزش به ترتیب ۲۳ و ۱۱ هزار میلیارد ریال و تولید نیروی برق آبادان به ارزش ۱۰ هزار میلیارد ریال، شاهد شکل‌گیری انحصار بوده‌ایم، که می‌تواند به منزله عدم تبعیت از قانون تلقی شود.

شبه دولتی‌ها، حدود ۳۴۰ هزار میلیارد ریال را به خود اختصاص داده‌اند که ۷۰ درصد آن به نهادهای نظامی، انتظامی و بنیادهای تعاون وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی و حدود ۱۸ درصد به صندوق بازنشستگی کارکنان صنعت نفت اختصاص یافته است. بدین ترتیب میزان واگذاری تعلق یافته به بخش خصوصی واقعی کمتر از ۳۵ درصد است.

بررسی حدود ۶۲ بنگاهی که در قالب سهام عدالت واگذار شده‌اند، حاکی از این است که بسیاری از این شرکت‌ها در زمره بنگاه‌های بزرگ و سودده دولتی قرار داشتند. بدین ترتیب با توجه به اشکالاتی که در روند معاملاتی شدن سهام عدالت پیش آمده، دولت نقش مدیریتی خود در این بنگاه‌ها را از دست داده و اجرای بدون مطالعه اولیه سهام عدالت در سال‌های اخیر موجب بروز آشفتگی در بنگاه‌های دولتی مذکور شده است.

منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۹ معادل ۱۱۶ هزار میلیارد ریال برآورد شده است که تا هفت ماهه اول سال ۳۳۹ هزار میلیارد آن به حیطة وصول درآمده و پیش‌بینی می‌شود تا پایان عملکرد آن به ۴ برابر رقم مصوب بالغ گردد.

مبلغ برآورد شده واگذاری شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۰ نیز معادل ۹۵۰ هزار میلیارد ریال است.

۱۲- تحلیل پایداری بدهی‌های دولت

۱۲-۱- تحلیل وضعیت موجود

تا پیش از سال ۱۳۹۲ تنها ابزار تأمین مالی در بازار بدهی، اوراق مشارکت بود که با تصویب قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور، اسناد خزانه، صکوک اجاره و اوراق تسویه خزانه نیز به آن اضافه شدند. توسعه بازار بدهی در سال‌های اخیر با وجود گشایش‌هایی که در تأمین مالی بودجه عمومی دولت ایجاد کرده است با چالش‌هایی نیز روبه‌رو بوده است. در شرایط کنونی اقتصاد ایران، راه‌اندازی و توسعه بازار بدهی راه‌حل مناسبی برای ساماندهی بدهی‌های دولت و رفع تنگناهای مالی به شمار می‌رود. در این خصوص اگرچه بهره‌مندی از امکانات بازار بدهی تا حدودی می‌تواند گره‌گشا و رافع مشکلات تأمین مالی بودجه دولت باشد، اما رصد و پایش وضعیت تعهدات دولت از محل اوراق مالی به منظور اجتناب از هرگونه نکول و تأخیر در بازپرداخت اصل و سود اوراق اجتناب‌ناپذیر است. اوراق بدهی دولتی هرچند در قالبی محدود طی سال‌های گذشته به موجب قوانین بودجه سالانه منتشر شده و بخشی از عدم تعادل بودجه دولت را تأمین کرده است، در سال ۱۳۹۵ هم از نظر تنوع اوراق و هم میزان اوراق منتشره دچار تحول شده و این سال نقطه عطفی در این زمینه به شمار می‌رود.

بر اساس اطلاعات وزارت امور اقتصادی، حجم مانده بدهی‌های دولت از ۵۹۵۰/۲ هزار میلیارد ریال در اسفند ماه سال ۱۳۹۸ به ۵۸۳۸/۳ هزار میلیارد ریال در خرداد ماه ۱۳۹۹ کاهش یافته است که نشان‌دهنده کاهش معادل ۱/۹ درصد است. بانک‌ها و مؤسسات پولی و اعتباری با ۲۳۰۶/۹ هزار میلیارد ریال (۴۰ درصد از کل) بالاترین سهم را در بدهی‌های دولت داشته‌اند که پس از آن به ترتیب مشاوران خصوصی، اشخاص حقوقی تعاونی، خارجی و سایر اشخاص حقوقی و خصوصی با ۲۲۲۸/۱ هزار میلیارد ریال (۳۸ درصد از کل بدهی) و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی با ۱۳۰۳/۲ هزار میلیارد ریال (۲۲ درصد از کل بدهی) قرار دارند.

جدول ۲۵: ترکیب بدهی‌های دولت

عنوان	اسفند ۱۳۹۴	اسفند ۱۳۹۵	اسفند ۱۳۹۶	اسفند ۱۳۹۷	اسفند ۱۳۹۸	خرداد ۱۳۹۹	رشد (%)
پیمانکاران و مشاوران خصوصی، اشخاص حقوقی تعاونی، خارجی و سایر اشخاص حقوقی خصوصی و نامشخص	۴۴۲,۶۲۵	۷۷۵,۰۶۷	۱,۱۰۷,۳۰۹	۱,۲۹۲,۹۱۳	۲,۰۷۴,۱۲۰	۲,۲۲۸,۰۹۶	۷/۴
سهام (درصد)	۲۲	۲۹	۳۵	۲۹	۳۵	۳۸	-
نهادهای و مؤسسات عمومی غیردولتی	۶۳۹,۳۱۱	۱,۱۱۳,۰۳۵	۷۴۳,۲۶۲	۱,۱۸۸,۵۶۱	۱,۳۲۵,۷۸۲	۱,۳۰۳,۲۴۴	-۱/۷
سهام (درصد)	۳۱	۴۱	۲۴	۲۷	۲۲	۲۲	-
بانک‌ها و مؤسسات اعتباری	۹۷۶,۲۶۴	۸۲۳,۶۶۴	۱,۳۱۱,۵۶۴	۱,۹۴۰,۳۳۲	۲,۵۵۰,۳۱۱	۲,۳۰۶,۹۲۸	-۹/۵
سهام (درصد)	۴۷	۳۰	۴۱	۴۴	۴۳	۴۰	-
جمع کل	۲,۰۵۸,۲۰۰	۲,۷۱۱,۷۶۶	۳,۱۶۲,۱۳۵	۴,۴۲۱,۸۰۶	۵,۹۵۰,۲۱۳	۵,۸۳۸,۲۷۸	-۱/۹

منبع: وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور، مرکز مدیریت بدهی‌های مالی عمومی

بر اساس همین اطلاعات، مانده مطالبات دولت در پایان خردادماه ۱۳۹۹ معادل ۲۳۱۴/۱ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به مانده پایان سال ۱۳۹۸، ۱/۶ درصد افزایش دارد. بدین ترتیب، مازاد بدهی‌ها بر مطالبات دولت در پایان خرداد ۱۳۹۹ معادل ۳۵۲۴/۲ هزار میلیارد ریال اعلام شده است که ۴ درصد کمتر از مبلغ مشابه پایان ۱۳۹۸ است. مانده بدهی‌ها و مطالبات شرکت‌های دولتی در پایان خرداد سال ۱۳۹۹ نیز به ترتیب معادل ۵۴۴۸/۵ و ۲۲۳۸ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به ارقام مشابه پایان ۱۳۹۸ به ترتیب ۲۸۶/۹ و ۳۵۸۹ هزار میلیارد ریال کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۲۶: بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی (میلیون ریال)

عنوان	۱۳۹۷/۱۲/۲۹	۱۳۹۸/۱۲/۲۹	۱۳۹۹/۳/۳۱	مبلغ تغییر
بدهی‌های دولت	۴,۴۲۱,۸۰۵,۶۱۵	۵,۹۵۰,۲۱۲,۹۳۴	۵,۸۳۸,۲۷۷,۹۸۷	-۱۱۱,۹۳۴,۹۴۷
مطالبات دولت	۱,۴۷۵,۳۱۷,۴۸۶	۲,۲۷۷,۸۲۶,۷۴۸	۲,۳۱۴,۱۱۳,۲۵۱	۳۶,۲۸۶,۵۰۳
مازاد بدهی‌ها بر مطالبات دولت	۲,۹۴۶,۴۸۸,۱۲۹	۳,۶۷۲,۳۸۶,۱۸۶	۳,۵۲۴,۱۶۴,۷۳۶	-۱۴۸,۲۲۱,۴۵۰
بدهی‌های شرکت‌های دولتی	۲,۹۳۷,۳۹۳,۷۶۳	۵,۷۳۵,۳۷۱,۰۶۲	۵,۴۴۸,۴۶۷,۰۵۵	-۲۸۶,۹۰۴,۰۰۷
مطالبات شرکت‌های دولتی	۳,۱۵۰,۳۵۴,۸۴۷	۵,۸۲۷,۰۱۶,۷۲۵	۲,۲۳۸,۰۳۵,۹۶۷	-۳,۵۸۸,۹۸۰,۷۵۸
مازاد بدهی‌ها بر مطالبات شرکت‌های دولتی	-۲۱۲,۹۶۱,۰۸۴	-۹۱,۶۴۵,۶۶۳	۳,۲۱۰,۴۳۱,۰۸۸	۳,۳۰۲,۰۷۶,۷۵۱

منبع: وزارت امور اقتصادی و دارایی، معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور، مرکز مدیریت بدهی‌های مالی عمومی

کل بدهی دولت و شرکت‌های دولتی نیز تا پایان خرداد سال ۱۳۹۹ معادل ۱۱۲۸۶/۷ هزار میلیارد ریال گزارش شده است که نسبت به رقم مشابه پایان ۱۳۹۸ (۱۱۶۸۵/۶ هزار میلیارد ریال)، ۳/۴ درصد (۳۹۸/۹ هزار میلیارد ریال) کاهش نشان می‌دهد. از رقم مزبور ۳۲۹۹/۱ هزار میلیارد ریال مربوط به پیمانکاران و مشاوران خصوصی،

اشخاص حقوقی تعاونی، اشخاص حقوقی خارجی، اشخاص نامشخص دارنده اوراق بهادار اسلامی و سایر اشخاص حقوقی خصوصی، ۲۴۱۶/۵ هزار میلیارد ریال مربوط به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و ۵۵۷۱/۱ هزار میلیارد ریال مربوط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی خصوصی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی دولتی می‌شود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۷ به ترتیب از رشدی معادل ۳/۹، ۲/۴- و ۷/۷- درصد برخوردار است.

بدهی شرکت ملی نفت ایران به بانک مرکزی و سایر بانک‌ها با ۱۴/۳ درصد بالاترین سهم را در بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی داشته است که پس از آن، به ترتیب بدهی به دارندگان انواع اوراق بدهی با سهم ۱۲/۴ درصد، بدهی شرکت ملی نفت ایران به صندوق توسعه ملی با سهم ۹/۳ درصد، بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی با سهم ۸/۳ درصد، بدهی دولت به بانک مرکزی با سهم ۷/۴ درصد، بدهی دولت به بانک‌های دولتی با سهم ۵/۸ درصد و بدهی دولت به بانک‌های خصوصی با سهم ۴/۴ درصد قرار داشته‌اند.

جدول ۲۷: صورت وضعیت بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی برحسب دوره زمانی و سه طبقه موضوع ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور در پایان اسفند ۱۳۹۸ و پایان خرداد ۱۳۹۹

رشد (%)	میلیون ریال		ریز طبقه اشخاص		طبقه اشخاص در قانون
	جمع کل خرداد ۱۳۹۹	جمع کل اسفند ۱۳۹۸	کد ریز طبقه اشخاص	عنوان	
۶/۹	۳۱۷,۹۴۱,۹۱۱	۲۹۷,۵۴۱,۵۵۶	۳۱۱	پیمانکاران و مشاوران خصوصی (بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل بودجه عمومی دولت)	طبقه اول
۹/۸	۸۵,۴۱۷,۵۷۹	۷۷,۷۹۱,۱۸۰	۳۴۱	اشخاص حقوقی تعاونی	
۶/۴	۵۲۱,۴۵۷,۱۶۶	۴۹۰,۰۹۳,۱۱۵	۳۵۱	اشخاص حقوقی خارجی	
۱۱/۶	۱,۳۹۸,۲۵۷,۴۰۰	۱,۲۵۳,۳۱۲,۷۲۳	۳۶۱	اشخاص نامشخص - دارندگان اوراق بهادار اسلامی	
-۷/۷	۹۷۶,۰۴۸,۷۳۴	۱,۰۵۷,۴۳۰,۴۶۶	۳۱۳	سایر اشخاص حقوقی خصوصی	
۳/۹	۳,۲۹۹,۱۳۲,۷۹۰	۳,۱۷۶,۱۶۹,۰۴۰		جمع طبقه اول	
-۲/۴	۲,۴۱۶,۴۷۲,۶۳۷	۲,۴۷۵,۰۶۷,۶۱۳	۳۳۱	مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی	طبقه دوم
-۲/۴	۲,۴۱۶,۴۷۲,۶۳۷	۲,۴۷۵,۰۶۷,۶۱۳		جمع طبقه دوم	
-۳/۲	۲,۰۲۰,۲۷۳,۹۸۹	۲,۰۸۶,۷۴۸,۶۴۳	۳۱۲	بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی خصوصی	طبقه سوم
-۱۵/۱	۲,۳۳۲,۹۳۰,۷۵۷	۲,۶۳۱,۱۹۸,۱۴۵	۳۲۲۱	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	
۰/۱	۱,۳۱۷,۹۵۴,۸۶۹	۱,۳۱۶,۴۰۰,۵۵۷	۳۲۲۲+	بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی دولتی	
-۷/۷	۵,۵۷۱,۱۴۹,۶۱۵	۶,۰۳۴,۳۴۷,۳۴۵	۳۲۲۳	جمع طبقه سوم	
-۳/۴	۱۱,۲۸۶,۷۴۵,۰۴۲	۱۱,۶۸۵,۵۸۳,۹۹۸		جمع کل	

جدول ۲۸: صورت خلاصه وضعیت بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی در پایان خردادماه ۱۳۹۹

ردیف	عنوان	خرداد ۱۳۹۹	درصد از کل
۱	بدهی شرکت ملی نفت ایران به بانک مرکزی و سایر بانک‌ها	۱,۶۱۵,۸۳۲,۴۸۶	۱۴/۳
۲	بدهی دولت به دارندگان انواع اوراق بدهی	۱,۳۹۸,۲۵۷,۴۰۰	۱۲/۴
۳	بدهی دولت به بانک مرکزی	۸۳۱,۲۶۸,۷۷۹	۷/۴
۴	بدهی شرکت ملی نفت ایران به صندوق توسعه ملی	۱,۰۴۶,۴۰۹,۳۴۸	۹/۳
۵	بدهی دولت به سازمان تامین اجتماعی	۹۳۸,۰۶۴,۳۶۶	۸/۳
۶	بدهی دولت به بانک‌های دولتی	۶۵۶,۳۸۱,۸۷۱	۵/۸
۷	بدهی دولت به بانک‌های خصوصی	۴۸۵,۰۷۷,۰۰۶	۴/۳
۹	بدهی شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران به بانک مرکزی و سایر بانک‌ها	۳۰۱,۱۷۲,۵۱۲	۲/۷
۱۰	بدهی شرکت نفت و گاز پارس به بانک‌ها	۲۶۴,۱۳۷,۹۷۱	۲/۳
۱۱	بدهی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران به بانک مرکزی و بانک ملت	۴۲۸,۱۳۰,۱۵۶	۳/۸
۱۲	بدهی شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران به شبکه بانکی	۲۴۰,۱۳۴,۴۳۹	۲/۱
۱۳	بدهی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران به اشخاص حقوقی خارجی	۳۶۹,۱۰۹,۷۳۷	۳/۳
۱۷	بدهی فرارگاه سازندگی خاتم الانبیا سپاه به شرکت‌های خصوصی	۱۴۲,۴۲۰,۵۹۳	۱/۳
۱۸	بدهی شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی به شرکت‌های تولید برق خصوصی	۱۵۹,۹۱۲,۷۶۰	۱/۴
۱۹	بدهی شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی به شبکه بانکی کشور	۱۴۵,۳۹۷,۸۲۷	۱/۳
۲۰	بدهی شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران به شبکه بانکی	۹۸,۸۴۵,۹۴۹	۰/۹
	بدهی شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران به بانک‌های دولتی و خصوصی	۷۹,۴۸۹,۲۱۹	۰/۷
	بدهی دولت جمهوری اسلامی ایران به صندوق توسعه ملی	۷۳,۶۲۴,۴۱۵	۰/۷
	بدهی سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۵۷,۰۰۰,۰۰۰	۰/۵
	بدهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به صندوق تعاون سرمایه گذاری مسکن بنیاد تعاون ناجا	۷۷,۶۴۶,۷۹۳	۰/۷
۲۱	سایر اقلام	۱,۸۷۸,۴۳۱,۴۱۵	۱۶/۶
	جمع	۱۱,۲۸۶,۷۴۵,۰۴۲	۱۰۰/۰

مأخذ: گزارش نهایی بدهی‌ها و مطالبات منتهی به اسفند ۱۳۹۷ مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی

در احکام تبصره‌های لایحه بودجه ۱۴۰۰، در مجموع ۴۳۰ هزار میلیارد ریال فروش و واگذاری اوراق مالی اسلامی پیش‌بینی شده است که از این مبلغ، ۲۹۰ هزار میلیارد ریال برای اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت، ۱۳۰ هزار میلیارد ریال مربوط به تأدیه مطالبات قطعی شده طلبکاران مورد تأیید ذی‌حسابان و یا مدیران دستگاه‌های اجرایی و ۱۰ هزار میلیارد ریال برای تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی آموزش و پرورش می‌شود که عملکرد ذی‌ربط معادل ۴۶۰ هزار میلیارد ریال به شرح جدول ذیل بوده است. همچنین ۹۱۴۶ میلیون ریال از محل حکم بند (و-۱) تبصره (۵) مربوط به تسویه بدهی‌های معوق دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی، ۱۳۳۴۹۲ میلیارد ریال از محل حکم بند (و-۲) تبصره (۵) مربوط به تسویه مطالبات قطعی

اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی تابعه وزارتخانه‌ها با بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی و بدهی این مؤسسات به بانک مرکزی و ۵۰ هزار میلیارد ریال از محل فروش اوراق به منظور بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده وصول شده است. مبلغ منظور شده در قانون بودجه در این سه مورد، معادل یک میلیون ریال بوده است.

در احکام تبصره‌های قانون بودجه ۱۳۹۹ در مجموع ۱۰،۰۱۰ هزار میلیارد ریال فروش و واگذاری اوراق مالی اسلامی پیش‌بینی شده بود که از این مبلغ ۵۵۰ هزار میلیارد ریال برای تأمین اعتبارات عمومی دولت، ۲۰۰ هزار میلیارد ریال برای تسویه بدهی‌های مسجل بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۲۰ هزار میلیارد ریال برای تسویه قطعی بدهی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی، ۱۰۰ هزار میلیارد ریال برای بازپرداخت اصل و سود سررسید شده، ۳۵ هزار میلیارد ریال برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفت و گاز، ۱۰ هزار میلیارد ریال برای تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی آموزش و پرورش، ۴۵ هزار میلیارد ریال برای اجرای طرح‌های شرکت‌های دولتی و دانشگاه‌ها و ۵۰ هزار میلیارد ریال برای اجرای طرح‌های شهری توسط شهرداری‌های سراسر کشور است. همچنین اجازه انتشار ۳ میلیارد دلار اوراق مالی اسلامی (ریالی یا ارزی) برای بازپرداخت اوراق ارزی-ریالی سررسید شده، تسهیلات بانکی و تضامین سررسید شده و بازپرداخت بدهی‌های سررسید شده به پیمانکاران قراردادهای بیع متقابل طرح‌های بالادستی نفت و گاز داده شده است.

جدول ۲۹: فروش اوراق مالی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ (میلیارد ریال)

تضمین کننده	هدف انتشار	حکم ذی ربط	نوع اوراق	سقف مبلغ اوراق	
				۱۳۹۹	۱۴۰۰
دولت	تامین مالی اعتبارات عمومی دولت	بند (ب) تبصره (۵)	اوراق مالی اسلامی	۵۵۰,۰۰۰	۵۵۰,۰۰۰/۰
	تسویه بدهی های مسجل بابت طرح های تملک دارایی های سرمایه ای و مابه التفاوت قیمت تمام شده برق و آب با قیمت فروش آنها	بند (هـ) تبصره (۵)	اوراق مالی اسلامی	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰/۰
	تسویه بدهی های قطعی معوق دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی	بند (و-۱) تبصره (۵)	اوراق تسویه خزانه	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰/۰
	پوشش های بیمه ای و همچنین بهادارسازی خطرپذیری های بیمه ای	بند (ز) تبصره (۵)	اسناد خزانه اسلامی	۱۰,۰۰۰	۰/۰
	بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده	بند (ح) تبصره (۵)	اسناد خزانه اسلامی	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰/۰
	سرمایه گذاری در طرح های نفت و گاز	بند (ط) تبصره (۵)	اوراق مالی اسلامی ریالی و ارزی	۳۵,۰۰۰	۳۵,۰۰۰/۰
	تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی آموزش و پرورش	بند (ع) تبصره (۵)	اوراق مالی اسلامی	۲۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰/۰
جمع				۹۶۵,۰۰۰	۹۶۵,۰۰۰
سایر	اجرای طرح های دارای توجیه فنی و اقتصادی توسط شرکت های تابعه وزارتخانه ها و سازمان های مندرج در قانون	بند (الف) تبصره (۵)	اوراق مالی و صکوک اسلامی	۶۵,۰۰۰	۶۵,۰۰۰/۰
	اجرای طرح های شهری توسط شهرداری های سراسر کشور	بند (د) تبصره (۵)	اوراق مالی و صکوک اسلامی	۸۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰/۰
	بازپرداخت اصل و سود اوراق مالی اسلامی، تسهیلات و تضامین سررسید شده و از طرف وزارت نفت	بند (ی) تبصره (۵)	اوراق مالی اسلامی ارزی و ریالی	۳ میلیارد دلار	۳ میلیارد دلار
کل	ریالی			۱,۰۹۰,۰۰۰	۱,۱۱۰,۰۰۰
	ارزی		۳ میلیارد دلار اوراق مالی اسلامی ریالی و ارزی وزارت نفت		

در خصوص بازپرداخت اصل و سود اوراق مالی منتشر شده، اعتبارات ردیف ۶۰۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹) در مورد سود و ردیف ۱۰۲۰۰۰ جدول شماره (۸) در مورد اصل در سند اصلی بودجه منظور شده است.

(میلیارد ریال)

۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	
۲۰,۰۰۰	۷۱,۷۰۰	۶۳,۸۵۲	۱۳۰,۰۹۴	۴۹۳,۰۰۰	سود
۹۵,۸۳۱	۲۳۰,۱۰۰	۲۱۸,۹۴۲	۴۰۰,۰۰۰	۸۰۶,۱۰۰	اصل
۱۱۵,۸۳۱	۳۱۵,۸۶۹	۲۸۲,۷۹۴	۵۳۰,۰۹۴	۱,۲۹۹,۱۰۰	جمع

روند هزینه‌های مربوط به اوراق نشان می‌دهد، سود اوراق در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ حدود ۱۰ برابر شده و مجدداً در سال ۱۳۹۷ افزایشی معادل ۳/۵ برابر داشته است. اعتبارات مربوط به اصل اوراق نیز در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ماقبل ۱۰ برابر شده که دلیل آن الزامات قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۵ بود. در سال

۱۳۹۶ اعتبار منظور شده در قانون بودجه برای بازپرداخت اصل اوراق به ۹۵/۸ هزار میلیارد ریال کاهش یافته که این رقم مجدداً در سال ۱۳۹۷ به حدود ۲۳۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. اعتبارات منظور شده برای بازپرداخت اصل و سود اوراق در سال ۱۳۹۸ معادل ۲۸۲،۷۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ معادل ۵۳۰ هزار میلیارد ریال است که حدود دو برابر رقم مشابه سال ۱۳۹۸ است. برای سال ۱۴۰۰، اعتبارات مربوط به بازپرداخت اصل و سود اوراق به ترتیب معادل ۴۹۳ و ۸۰۶ هزار میلیارد ریال است که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۹ به ترتیب رشدی معادل ۲۷۹ و ۱۰۲ درصد را نشان می‌دهد.

۱۲-۲- بررسی سنجه‌های پایداری بدهی

در خصوص بررسی پایداری بدهی‌ها، نکته شایان توجه این است که صرف ایجاد بدهی پدیده‌ای نامطلوب نیست و بستگی به نوع مصرف آن‌ها دارد. ایجاد بدهی به عنوان منبعی برای تأمین مالی دولت در راستای نیل به اهداف تعیین شده در برنامه‌های توسعه، امری اجتناب‌ناپذیر است. آنچه در این زمینه حائز اهمیت است، توانایی بازپرداخت بدهی‌ها در آینده بر اساس ظرفیت‌های آتی بودجه‌ای و با حفظ سیاست‌های مالی، بدون نیاز به تعویق بدهی‌ها است. به منظور تحلیل پایداری بدهی‌ها، شاخص‌های مختلفی توسط مراجع بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته که مهم‌ترین آن‌ها: شاخص موجودی یا انباشت بدهی^۱ و شاخص نیاز به تأمین مالی ناخالص^۲ هستند. شاخص‌های مزبور به صورت نسبتی از مبنای شاخص به تولید ناخالص داخلی بیان می‌شوند. بر اساس هنجارهای بین‌المللی، دامنه حساس برای شاخص نسبت بدهی عمومی به تولید ناخالص داخلی آستانه هشدار ۲۵ درصد و شرایط ناپایدار بیش از ۳۵ درصد است و برای شاخص نیاز به تأمین مالی ناخالص دامنه حساس بین ۵ تا ۷/۵ درصد و شرایط ناپایدار بیش از ۱۰ درصد است. در بند (ت) ماده (۸) قانون برنامه ششم توسعه نیز سقف شاخص نسبت بدهی دولت و شرکت‌های دولتی به تولید ناخالص داخلی در سطح ۴۰ درصد تعیین شده است. عملکرد شاخص‌های یاد شده در مورد ایران نشان می‌دهد که شاخص نسبت انباشت بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی از ۱۵ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳۸/۱ درصد در سال ۱۳۹۷ رسیده است و در سال ۱۳۹۸ به ۴۹ درصد افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود در سال ۱۳۹۹ به ۵۴ درصد برسد. در صورت ادامه روند موجود شاخص نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی در سال‌های ۱۴۰۰-۱۴۰۳ به بیش از ۶۰ درصد افزایش پیدا می‌کند. در خصوص شاخص تأمین مالی ناخالص (GFN)، نسبت تأمین مالی ناخالص از ۷ درصد در سال ۱۳۸۵ به ۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته

1. Debt Stock

2. Gross Financing Needs (GFN)

و سال ۱۳۹۸ به ۵ درصد رسیده و برای سال ۱۳۹۹ معادل ۱۰/۳ درصد پیش‌بینی می‌شود و با ادامه همین روند در پایان دوره ۱۴۰۰-۱۴۰۳ بیش از ۱۵ درصد پیش‌بینی می‌شود.^۳ البته تحلیل فوق بر مبنای اطلاعات تولید ناخالص داخلی بانک مرکزی انجام گرفته است. اگر اطلاعات مرکز آمار ایران در این زمینه مورد استفاده قرار گیرد، نسبت بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۷ معادل ۲۹ درصد و در سال ۱۳۹۸ معادل ۳۴/۹ درصد خواهد بود. در هر حال برای افزایش پایداری بدهی‌ها، رویکرد دولت باید تلاش در جهت ثبات و اجتناب از ایجاد تنش در تعاملات بین‌المللی، تحریک ظرفیت‌های اقتصادی و اتخاذ سیاست‌های اصلاحی مانند کاهش نرخ سود و ارتقای شفافیت از طریق یکسان‌سازی نرخ ارز باشد.

۱۲-۳- تأمین مالی اقتصاد ایران در بازارهای مالی^۴

- جمع کل تأمین مالی صورت گرفته در بازارهای اولیه، ثانویه و نهادهای مالی اقتصاد ایران در پنج ماهه اول سال ۱۳۹۹ معادل ۲,۷۱۴/۷ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به دوره مشابه سال ۱۳۹۸ از رشدی معادل ۷۳۲ درصد برخوردار است. در ۵ ماهه اول سال جاری، عمده تأمین مالی صورت گرفته از مسیر افزایش ارزش صندوق‌های سرمایه‌گذاری و انتشار اوراق تأمین مالی به ترتیب با ۱۴۵۱ هزار میلیارد ریال و ۷۲۷ هزار میلیارد ریال بوده است. در مرداد ۱۳۹۹ در مجموع ۸ مورد عرضه اولیه سهام شرکت‌ها در بورس و فرابورس انجام شد. با احتساب عرضه اولیه‌های ماه‌های قبل، مجموع عرضه اولیه‌های پنج ماهه سال ۱۳۹۹ به ۱۷۷ هزار میلیارد ریال رسید.

- با وجود رشد سالانه ۸۳ درصدی ارزش دارایی صندوق‌های سرمایه‌گذاری نسبت به دوره مشابه سال قبل، ارزش اوراق موجود در ترکیب دارایی صندوق‌ها ۶۰ درصد افزایش یافته است. این در حالی است که ارزش سهام در سبد دارایی صندوق‌ها در همین دوره، ۴۵۱ درصد افزایش یافته و از ۱۷۶ هزار میلیارد ریال در تیرماه ۱۳۹۸ به ۸۰۰ هزار میلیارد ریال در تیرماه سال جاری رسیده است.

- در ۵ ماه اول سال ۱۳۹۹، منابع حاصل از فروش اوراق بهادار و منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی و سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها به ترتیب با ۶۷۸ و ۲۱۲ هزار میلیارد ریال معادل به ترتیب ۶۸ و ۲۱ درصد از کل واگذاری‌های دارایی‌های مالی، در صدر قرار دارند. آمارها نشان می‌دهد، با وجودی که

۳. وزارت امور اقتصادی و دارایی، مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی، گزارش تحلیل پایداری بدهی‌ها.

۴. سازمان برنامه و بودجه کشور، امور اقتصاد کلان، بررسی بازار بدهی ایران، شهریور ۱۳۹۹.

در ۵ ماهه اول سال ۱۳۹۹ عملکرد انتشار اوراق و واگذاری سهام دولت به ترتیب حدود ۲ برابر و ۴ برابر مصوب پنج دوازدهم است، عملکرد استفاده از منابع صندوق توسعه ملی در همین دوره ۳۰ درصد مصوب می‌باشد.

- مقایسه رشد ارزش اسمی اوراق بازار بدهی نسبت رشد مانده حقیقی را نشان می‌دهد که با وجود رشد ۱۸۲ درصدی ارزش اسمی اوراق در مرداد ۱۳۹۹ نسبت به مرداد ۱۳۹۷، ارزش مانده حقیقی اوراق بازار بدهی در این دوره تنها ۵۰ درصد افزایش یافته است. این نکته نشان می‌دهد که حجم انتشار اوراق نسبت به افزایش سطح عمومی در دو سال اخیر رشد چندانی نیافته است.

- باوجودی که اوراق اسناد خزانه در چند سال گذشته بالاترین سهم را در ترکیب اوراق دولتی به خود اختصاص می‌داد؛ جهت‌گیری دولت در استفاده از مکانیسم حراج برای فروش اوراق نقدی موجب شده است که در ماه‌های اخیر سهم اوراق مباحه به تدریج افزایش یابد. این افزایش موجب شده میزان اوراق مباحه بازار در مرداد ۱۳۹۹ (۷۵۰ هزار میلیارد ریال) از میزان اوراق اسناد خزانه (۶۰۰ هزار میلیارد ریال) بیشتر شود. از سوی دیگر، حدود ۱۲۵ هزار میلیارد ریال اوراق مباحه در شهریور ۱۳۹۹ به فروش رسیده که به افزایش هرچه بیشتر سهم این اوراق منجر شده است.

- بررسی نرخ‌های سود اوراق مباحه نشان می‌دهد که نرخ سود مؤثر اوراق دو ساله، سه ساله و چهار ساله به ترتیب ۲۰، ۲۱ و ۲۱/۶ درصد است که افزایش محسوسی نسبت به نرخ‌های سود مؤثر مراحل اولیه سازوکار حراج (با نرخ سود ۱۵ درصدی برای اوراق سه ساله) دارد. دلیل این افزایش نرخ را باید در کاهش تقاضای اوراق دولتی در بازار بین‌بانکی جست که موجب شده وزارت امور اقتصادی و دارایی برای فروش اوراق به مذاکره روی آورد. این نکته موجب شده که شکاف نرخ سود پیشنهادی و نرخ سود نهایی (مؤثر) اوراق مباحه در سازوکار حراج به تدریج افزایش یابد.

- کاهش درآمدهای نفتی، رشد بالای نقدینگی و کاهش سودآوری بازار پول (سپرده‌ها) و سرمایه، موجب رشد بالای نرخ ارز و رسیدن قیمت دلار به بالای ۲۷۰ هزار ریال در ۳۱ شهریور ۱۳۹۹ شد. تداوم بی‌تحركی بانک مرکزی و عدم اتخاذ سیاست ارزی منسجم و هدف‌دار از یک طرف و نبود ابزارهای کافی در متعادل کردن بازار ارز، هیچ چشم‌انداز روشنی برای رفع تلاطمات ارزی را ترسیم نمی‌کند. مسلماً در چنین شرایطی انتظار استقبال از معاملات بازار بدهی با نرخ‌های سود پایین بسیار خوش‌بینانه است و دولت برای کاهش هزینه تأمین مالی از طریق انتشار اوراق باید در گام اول به کاهش نوسانات بازارهای موازی بیندیشد.

- ایفای نقش بازارگردانی توسط بانک مرکزی و فعال کردن عملیات بازار باز پیش نیاز اصلی تثبیت نرخ‌های بازار بدهی است که به احتمال زیاد به دنبال افزایش نرخ‌های بازارهای موازی همچون ارز و طلا، افزایش خواهند یافت. از سوی دیگر، در ماه‌های پیش رو ترغیب و الزام نهادهای مالی به منظور ورود فعال تر به بازار اوراق دولتی با ارائه مشوق‌هایی همچون تجمیع نسبت کفایت سرمایه کنسرسیوم شرکت‌های گروه مالی و سرمایه‌گذاری، بسیار ضروری است.

۱۲-۴- سیاست‌های پیشنهادی

- ۱- اصلاح و بازنگری چارچوب سیاست‌گذاری پولی از طریق بهره‌گیری از ظرفیت اجرای عملیات بازار باز بانک مرکزی بر روی اوراق دولتی به شکل استاندارد؛
- ۲- انجام اصلاحات جدی در رویه‌های موجود در بازار سرمایه با هدف جذب اوراق دولتی؛
- ۳- اعمال اصلاحات لازم در بازار اولیه اوراق و بهره‌گیری از نظام معامله گران اولیه؛
- ۴- اعمال اصلاحات کافی در خصوص نظام تسویه اوراق؛
- ۵- تسهیل در نهایی‌سازی لایحه مدیریت بدهی‌های دولت با هدف ارتقاء و آسیب‌شناسی بستر حقوقی؛
- ۶- بهبود در متغیرهای کلان اقتصادی؛
- ۷- استقرار نظام کنترل تعهدات و تضمین دولت؛
- ۸- استقرار نظام حاکمیت شرکتی بخش عمومی با هدف افزایش شفافیت و کسب اعتماد آحاد جامعه به اوراق بهادار دولتی

جدول ۳۰: شاخص‌های مهم بودجه دولت (میلیارد ریال)

سهم (درصد)	تغییر		۱۴۰۰ لایحه	قانون ۱۳۹۹		
	۱۴۰۰	۱۳۹۹				
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۲۰/۲	۲۴,۳۵۷,۰۷۹/۰	۲۰,۲۶۶,۵۳۴/۴	بودجه کل کشور	ترکیب بودجه کل کشور
۳۸/۲	۳۲/۱	۴۳/۱	۹,۲۹۸,۲۱۷/۲	۶,۴۹۸,۰۹۳/۹	بودجه عمومی دولت	
۶۱/۸	۶۷/۹	۸/۷	۱۵,۰۵۸,۸۶۰/۵	۱۴,۳۶۳,۲۶۴/۶	بودجه شرکت‌های دولتی	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۳/۱	۹,۲۹۸,۲۱۷/۲	۶,۴۹۸,۰۹۳/۹	بودجه عمومی دولت	ترکیب بودجه عمومی دولت
۹۰/۵	۸۷/۹	۴۷/۳	۸,۴۱۳,۴۲۷/۵	۵,۷۱۰,۱۳۶/۵	منابع عمومی دولت	
۹/۵	۱۲/۱	۱۲/۳	۸۸۴,۷۸۹/۶	۷۸۷,۹۵۷/۵	درآمدهای اختصاصی	
۲۳/۷	۱۰/۰	۲۴۹/۹	۱,۹۹۲,۷۲۰/۰	۵۶۹,۴۳۶/۰	عواید حاصل از نفت	نفت
۳۷/۷	۵۰/۶	۱۰/۰	۳,۱۷۵,۹۵۷/۹	۲,۸۸۷,۹۹۱/۵	درآمدها	ترکیب منابع عمومی
۲۹/۵	۳۵/۸	۲۱/۲	۲,۴۷۹,۴۵۰/۰	۲,۰۴۵,۱۸۵/۱	درآمدهای مالیاتی	
۲۶/۸	۱۸/۸	۱۰۹/۶	۲,۲۵۲,۷۲۰	۱,۰۷۴,۸۹۵	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	
۲۳/۷	۱۰/۰	۲۴۹/۹	۱,۹۹۲,۷۲۰	۵۶۹,۴۳۶	منابع حاصل از صادرات نفت	
۳۵/۵	۳۰/۶	۷۰/۸	۲,۹۸۴,۷۵۰	۱,۷۴۷,۲۵۰	واگذاری دارایی‌های مالی	
۷۵/۷	۷۶/۴	۴۶/۱	۶,۳۷۰,۱۱۶/۶	۴,۳۶۰,۳۱۵/۶	اعتبارات هزینه‌ای	ترکیب مصارف عمومی
۱۲/۴	۱۵/۴	۱۸/۲	۱,۰۴۰,۳۱۰/۹	۸۷۹,۸۲۰/۹	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	
۱۱/۹	۸/۲	۱۱۳/۴	۱,۰۰۳,۰۰۰/۰	۴۷۰,۰۰۰/۰	تملك دارایی‌های مالی	
۷۸/۱	۷۰/۸	۲۱/۲	۲,۴۷۹,۴۵۰/۰	۲,۰۴۵,۱۸۵/۱	درآمدهای مالیاتی	ترکیب درآمدها
۲۱/۹	۲۹/۲	-۱۷/۴	۶۹۶,۵۰۷/۹	۸۴۲,۸۰۶/۴	سایر درآمدها	
۸۸/۵	۵۳/۰	۲۴۹/۹	۱,۹۹۲,۷۲۰/۰	۵۶۹,۴۳۶/۰	صادرات نفت و میعانات گازی	ترکیب واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۱/۵	۴۷/۰	-	۲۶۰,۰۰۰/۰	۵۰۵,۴۵۹/۰	سایر واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	
۴۱/۹	۵۰/۴	۴۲/۰	۱,۲۵۰,۰۰۰/۰	۸۸۰,۰۰۰/۰	فروش اوراق مشارکت، اسناد خزانه	ترکیب واگذاری دارایی‌های مالی
۳۱/۸	۶/۶	۷۱۹/۹	۹۵۰,۰۰۰/۰	۱۱۵,۸۷۱/۳	واگذاری شرکت‌های دولتی	
	۴۱/۳	۴/۷	۷۵۵,۰۰۰/۰	۷۲۱,۳۰۶/۰	استفاده از صندوق توسعه ملی	
۱/۰	۱/۷	-۱/۱	۲۹,۷۴۹/۶	۳۰,۰۷۲/۷	سایر	
۳۲/۸	۲۷/۲	۷۵/۸	۲,۰۸۶,۲۷۹/۱	۱,۱۸۶,۷۰۲/۵	جبران خدمت کارکنان	ترکیب اعتبارات هزینه‌ای
۷/۶	۷/۳	۵۲/۱	۴۸۵,۶۵۶/۰	۳۱۹,۴۰۰/۵	استفاده از کالاها و خدمات	
۰/۰	۰/۰	۱/۳	۶۸/۱	۶۷/۲	هزینه اموال و دارایی	
۰/۷	۰/۸	۴۴/۱	۴۷,۲۷۲/۸	۳۲,۸۱۲/۶	یارانه	
۱/۷	۳/۵	-۲۹/۴	۱۰۷,۵۷۴/۳	۱۵۲,۳۵۸/۶	کمک‌های بلا عوض	
۲۹/۷	۳۱/۲	۳۹/۰	۱,۸۹۱,۸۸۴/۵	۱,۳۶۱,۳۵۱/۴	رفاه اجتماعی	
۲۷/۵	۳۰/۰	۳۳/۹	۱,۷۵۱,۳۸۱/۸	۱,۳۰۷,۶۲۲/۸	سایر هزینه‌ها	
-	-	۴۶/۱	۶,۳۷۰,۱۱۶/۶	۴,۳۶۰,۳۱۵/۶	اعتبارات هزینه‌ای	نسبت درآمدها به
-	-	۱۰/۰	۳,۱۷۵,۹۵۷/۹	۲,۸۸۷,۹۹۱/۵	درآمدها	
-	-	-	۴۹/۹	۶۶/۲	نسبت درآمدها به هزینه‌ها	
-	-	-	۱۵/۲	۱۳/۴	نسبت اعتبارات هزینه‌ای به GDP	نسبت کلان‌های اختصاصی (درصد)
-	-	-	۵/۹	۶/۳	نسبت درآمدهای مالیاتی به GDP	

۱۳- ویژگی‌های احکام مندرج در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور

تصویب قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و همچنین قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور باعث گردید تا تبصره‌های قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ از حیث تعداد کاهش یابد. از طرفی برای تکمیل بخش اجرای قوانین (الزام به درج اعتبار و پیش‌بینی‌های مربوطه) سازمان برنامه و بودجه کشور ناگزیر به درج تبصره در قانون بودجه بود. همچنین برای استفاده از روش‌های مختلف تأمین منابع مالی برای سرمایه‌گذاری، ایجاد محیط مناسب برای کسب و کار، تقویت توان تسهیلات‌دهی بانک‌های دولتی و صندوق‌ها، تقویت بازار سرمایه از طریق اوراق بهادار اسلامی، اجرایی نمودن اقتصاد مقاومتی و تأمین اعتبارات مربوط به آن، توسعه اقتصاد دانش‌بنیان و... باعث گردید برخی تبصره‌ها با ماهیت اجرایی یک ساله در قانون بودجه منظور شود. مهم‌ترین ویژگی‌های تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و همچنین تطبیق احکام قانون بودجه با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به شرح جداول زیر است:

۱- اجرای روش‌های متنوع تأمین مالی سرمایه‌گذاری

آدرس حکم	عنوان	نوع تأمین مالی	ذی نفع	اعتبار منظور شده سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
تبصره ۳ بند الف	تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس)	تسهیلات خارجی	طرح‌های دارای توجه دولت	۳۰ میلیارد دلار	۳۰ میلیارد دلار
تبصره ۳ بند د	ساخت و بهره‌برداری از خطوط قطار شهری و طرح‌های کاهش آلودگی هوا توسط شهرداری‌ها در صورت تأمین ۱۵٪ سهم دستگاه	تسهیلات خارجی	طرح‌های ذی ربط	۲ میلیارد دلار	۲ میلیارد دلار
تبصره ۴ بند الف	محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ریالی و ارزی به سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های توسعه‌ای بالادستی نفت و گاز با اولویت میدین مشترک و جمع‌آوری گازهای همراه در راستای افزایش ضریب بازیافت مخازن و احیای چاه‌های قدیمی دارای ذخایر نفتی در جا بدون انتقال مالکیت نفت و گاز موجود در مخازن و تولیدی از آن‌ها	تسهیلات بانکی ریالی ارزی	سرمایه‌گذاران بخش‌های دولتی و غیردولتی	-	-
تبصره ۴ بند ب	ب- به بانکهای عامل اجازه داده می‌شود در سال ۱۴۰۰ از محل منابع در اختیار نسبت به اعطای تسهیلات ریالی و ارزی به سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و شهرداری‌ها برای طرح‌های توسعه‌ای سازمان‌های توسعه‌ای و وزارت راه و شهرسازی و تضمین سازمان‌ها و شرکتهای تابعه و ذی ربط این وزارتخانه و یا وزارت کشور در قبال اخذ حق دسترسی یا فروش خدمات به استفاده کنندگان تا استهلاك اصل سرمایه و سود آن	تسهیلات ریالی و ارزی	طرح‌های توسعه ای سازمان‌های توسعه‌ای	-	-
تبصره ۴ بند ج	ج- به دولت اجازه داده می‌شود پس از عقد قرارداد با تأمین‌کننده مالی خارجی اقدامات قانونی لازم را نسبت به تأمین سهم پانزده درصد (۱۵٪) تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) برای طرح‌های ریالی از محل صندوق توسعه ملی به عمل آورد.	تسهیلات صندوق توسعه ملی	طرح‌های ریالی	-	-

سال ۱۴۰۰	اعتبار منظور شده سال ۱۳۹۹	ذی نفع	نوع تامین مالی	عنوان	آدرس حکم
۴۲۸۲ میلیون یورو	۲۷۹۵ میلیون یورو	طرح های دولتی	تسهیلات صندوق توسعه ملی	اجازه به دولت برای استفاده از صندوق توسعه ملی به مبلغ میلیون یورو از منابع ورودی سال ۱۳۹۹ به صورت تسهیلات ارزی	تبصره ۴ بند هـ
۶۵ هزار میلیارد ریال	۶۵،۰۰۰ میلیارد ریال	شرکت های دولتی	اوراق مالی اسلامی	طرح های دارای توجیه فنی، اقتصادی، مالی و زیست محیطی شرکت های دولتی	تبصره ۵ بند الف
۵۵۰۰۰۰ هزار میلیارد ریال	۵۵۰۰۰۰ میلیارد ریال	اعتبارات بودجه عمومی دولت	انتشار اوراق مالی اسلامی (ریالی - ارزی)	انتشار اوراق مالی اسلامی برای تامین مالی مورد نیاز بودجه عمومی دولت	تبصره ۵ بند ب
۸۰ هزار میلیارد ریال	۸۰،۰۰۰ میلیارد ریال	شهرداری ها	انتشار اوراق مالی اسلامی	طرح های قطار شهری و حمل و نقل شهری	تبصره ۵ بند د
۳۵،۰۰۰ میلیارد ریال	۳۵،۰۰۰ میلیارد ریال	وزارت نفت و وزارت صمت	انتشار اوراق مالی اسلامی (ریالی و ارزی)	طرح های نفت و گاز با اولویت میداین مشترک وزارت نفت و طرح های زیربنایی و توسعه ای وزارت صنعت، معدن و تجارت	تبصره ۵ بند ط
۱۰ هزار میلیارد ریال	۲۰ هزار میلیارد ریال	دولت	انتشار اوراق مالی اسلامی	انتشار اوراق مالی اسلامی برای تامین مالی برای احداث، تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی	تبصره ۵ بند ع
۹۶۵ میلیارد ریال	۹۶۵ میلیارد ریال	شرکت های آب و فاضلاب روستایی استان ها	اخذ عوارض ۲۰۰ ریال از مشترکان آب شهری	آبرسانی شرب روستایی و عشایری	تبصره ۶ بند الف
۲۱،۵۰۰ میلیارد ریال	۲۱،۵۰۰ میلیارد ریال	سازمان ساتبا	تعیین عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور به میزان ۱۰ درصد مبلغ برق مصرفی	حمایت از صنعت برق کشور	تبصره ۶ بند ج
		دولت	استفاده از اعتبارات ردیف خاص در قالب وجوه اداره شده و یارانه سود و کمک های بلاعوض	تامین مالی برای اجرای برنامه های تولید اشتغال زاء، تثبیت اشتغال موجود، اجرای سیاست های بازار کار	تبصره ۱۸ بند الف
۱۴۰۰ میلیارد ریال	۱۴۰۰ میلیارد ریال	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	منابع داخلی شرکت ها	استفاده از منابع داخلی شرکت ها تابعه برای کمک به سرمایه گذاری خطر پذیر و حمایت از پروژه ها و طرح های توسعه ای اشتغال آفرین	تبصره ۱۸ بند ب

۲- سهم صندوق توسعه ملی از منابع ارزی صادرات نفت و اعطای تسهیلات ارزی و ریالی صندوق و بانکها

آدرس حکم	عنوان	منبع تامین	۱۳۹۹	۱۴۰۰
تبصره ۱ بند الف	تعیین سهم صندوق توسعه ملی از منابع نفتی	نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز	۲۰ درصد	۲۰ درصد
تبصره ۴ بند الف	اعطای تسهیلات ارزی ریالی به سرمایه گذاران بخشهای خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح های توسعه ای بالادستی نفت و گاز طرح های توسعه ای و زیر بنایی سازمان های توسعه ای بخش صنعت و معدن با مشارکت حداقل ۵۱٪ بخش خصوصی و تعاونی با اولویت مناطق محروم و طرح های تکمیلی و تبدیلی چغندر قند	بانک های عامل	-	-
تبصره ۴ بند ج	اجازه به دولت برای عقد قرارداد با تامین کننده مالی خارجی برای تامین سهم ۱۵ درصد تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) و هزینه های جانبی برای طرح های ریالی از محل صندوق توسعه ملی	صندوق توسعه ملی	-	-
تبصره ۴ بند هـ	اجازه برداشت ریالی از منابع ورودی صندوق توسعه ملی و تضمین دولت برای مصرف در جدول پیوست	صندوق توسعه ملی	۲۷۹۵ میلیون یورو	۴۲۸۲ میلیون یورو
تبصره ۹ بند ب	افزایش سرمایه صندوق های رفاه دانشجویی	وجوه حاصل از بازپرداخت وجوه اداره شده	۱۵۰۰ میلیارد ریال	۱۵۰۰ میلیارد ریال

۳- تقویت امکان استفاده از تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی، مشارکت و مردمی شدن اقتصاد

منبع تامین	عنوان	آدرس حکم
بانک‌های عامل	اعطای تسهیلات ریالی- ارزی به سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های توسعه‌ای سازمان‌های توسعه‌ای بالادستی نفت و گاز با اولویت میادین مشترک و جمع‌آوری گازهای همراه بدون انتقال مالکیت نفت و گاز موجود در مخازن و تولیدی آن‌ها	تبصره ۴ بند الف- ۱
بانک‌های عامل	طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی سازمان‌های توسعه‌ای بخش صنعت و معدن با مشارکت حداقل ۵۱٪ بخش خصوصی و تعاونی با اولویت مناطق محروم و کمتر توسعه یافته برای مزیت‌های منطقه‌ای	تبصره ۴ بند الف- ۲
بانک‌های عامل	سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی غیردولتی برای طرح‌های صنایع تکمیلی و تبدیلی چغندر قند	تبصره ۴ بند الف- ۳
منابع عمومی، تسهیلات بانکی و منابع بخش خصوصی	به منظور اجرایی نمودن ماده (۲۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، دستگاه‌های اجرایی مکلفند از محل منابع بودجه کل کشور تمهیدات لازم برای اجرای طرح جدید، نیمه‌تمام و آماده بهره‌برداری و در حال بهره‌برداری اعم از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل منابع عمومی و اختصاصی و طرح‌های شرکت‌های دولتی با منابع داخلی از طریق انعقاد قرارداد واگذاری و یا مشارکت با بخش‌های خصوصی، تعاونی و شهرداری‌ها و دهیاری‌ها فراهم نمایند.	تبصره ۱۹
تلفیق با منابع بانک‌های عامل	به دولت اجازه داده می‌شود تا ده درصد (۱۰٪) از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این قانون را کسر و به ردیف شماره ۳۷-۵۵۰۰۰۰-۰۰ واریز نماید تا با اعتبار مصوب طرح‌های مندرج در قسمت دوم پیوست شماره (۱) این قانون، در قالب یارانه سود، وجوه اداره شده و یا کمک بلاعوض، برای قراردادهای مذکور اختصاص دهد. جا به جایی اعتبارات طرح‌ها و زیرطرح‌های مندرج در قسمت دوم پیوست شماره (۱) این قانون و اولویت‌بندی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور انجام می‌شود. نحوه توزیع اعتبارات پروژه‌های استانی توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تعیین می‌شود.	تبصره ۱۹- ۱
تلفیق با اعتبارات استانی	شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تا سقف ده درصد (۱۰٪) از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان را برای طرح‌های جدید استانی اختصاص دهد و برای طرح‌های جدید بیش از سقف تعیین شده صرفاً از طریق سازوکار مشارکت عمومی- خصوصی مجاز می‌باشد. خرید محصول پروژه‌های مشارکتی از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای استان برای پروژه‌های استانی مصوب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان امکان‌پذیر است.	تبصره ۱۹- ۴

۴- توجه به دریافتی‌های شاغلین و بازنشستگان

منبع تامین	عنوان	آدرس حکم
منابع عمومی	افزایش حقوق گروههای مختلف حقوق‌بگیر در دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه و همچنین نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات و سازمان انرژی اتمی، از قبیل کارکنان کشوری و لشکری، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و قضات و بازنشستگان، وظیفه‌بگیران و مشترکان صندوق‌های بازنشستگی به طور جداگانه توسط دولت انجام می‌گیرد به نحوی که تفاوت تطبیق موضوع ماده (۷۸) قانون مدیریت خدمات کشوری در حکم حقوق، بدون تغییر باقی بماند.	تبصره ۱۲ بند الف ۱
منابع عمومی	افزایش حقوق موضوع جزء (۱) این بند، برای تا سقف ده برابر حداقل حقوق و مزایای مستمر موضوع ماده (۷۶) قانون مدیریت خدمات کشوری در سال ۱۳۹۹ قابل اعمال است. مازاد بر سقف مذکور تا مجموع مبلغ مندرج در آخرین حکم کارگزینی سال ۱۳۹۹ کارکنان قرارداد کار معین (مشخص) به نسبت مدت کارکرد و آخرین حکم حقوق در سال ۱۳۹۹ بازنشستگان و وظیفه‌بگیران متناسب سنوات خدمت قابل قبول، مشمول افزایش نمی‌باشد و در حکم کارگزینی/قرارداد منعقد / حکم حقوق سال ۱۴۰۰ ثابت باقی می‌ماند.	تبصره ۱۲ بند الف ۲
منابع عمومی	در سال ۱۴۰۰ در کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه و همچنین نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات و سازمان انرژی اتمی (به استثنای مشمولین قانون کار جمهوری اسلامی ایران)، حداقل حقوق و مزایای مستمر شاغلین مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری و حداقل حقوق سایر حقوق‌بگیران، حداقل حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران مشمول صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تامین اجتماعی نیروهای مسلح و سایر صندوق‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی و مستمری‌ها و سایر حمایت‌های متناسب با آنها، معادل افزایش ضریب ریالی افزایش می‌یابد.	تبصره ۱۲ بند الف ۳
منابع عمومی	پس از اعمال افزایش ضریب ریالی حقوق برای گروههای مختلف حقوق‌بگیر موضوع جزء (۱) این بند و معادل افزایش ضریب ریالی برای افزایش حقوق بازنشستگان و وظیفه‌بگیران، مجموع مبلغ مندرج در حکم کارگزینی برای کارکنان رسمی و پیمانی و مبلغ قرارداد منعقد ماهانه برای کارکنان قرارداد کار معین (مشخص) به نسبت مدت کارکرد و حکم حقوق بازنشستگان متناسب سنوات خدمت قابل قبول، از ۳۵ میلیون ریال کمتر نباشد.	تبصره ۱۲ بند الف ۴

۵- تأکید بر پژوهش و فناوری

منبع تامین	عنوان	آدرس حکم
اعتبارات عمومی	در راستای اجرای بند (ج) ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر حمایت از پژوهش‌های تقاضا محور، کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری که از اعتبارات برنامه «پژوهش‌های کاربردی» استفاده می‌نمایند مکلفند حداقل معادل ۱۰ درصد این اعتبارات را با اعلام فراخوان در موضوعات مورد نیاز خود از طریق پایان نامه‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی هزینه نمایند	تبصره ۹ بند هـ
اعتبارات عمومی	در راستای اجرای بند (ب) ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر اختصاص حداقل یک درصد (۱٪) از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرائی (به استثنای فصول یک و شش) به امور پژوهشی و توسعه فناوری، شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مجاز است اعتبارات موضوع این ماده را از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای استان کسر و با هماهنگی دستگاه‌های اجرائی استانی و بر اساس اولویت‌ها و سیاست‌های پژوهشی مصوب و نیازهای استان و در چهارچوب دستورالعمل ابلاغی سازمان برنامه و بودجه کشور (که با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین می‌گردد) برای امور پژوهشی و توسعه فناوری به دستگاه‌های اجرائی استانی تعیین شده توسط آن شورا از جمله جهاد دانشگاهی اختصاص دهد.	تبصره ۹ بند ز
بودجه شرکت‌ها	شرکتها، بانکها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در پیوست شماره (۳) این قانون، مکلفند در اجرای تکالیف قانونی مربوط، حداقل چهل درصد (۴۰٪) از هزینه امور پژوهشی خود مندرج در آن پیوست را در مقاطع سه ماهه به میزان بیست و پنج درصد (۲۵٪)، به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند تا در راستای حل مسائل و مشکلات خود از طریق توافقنامه با دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و جهاد دانشگاهی و در قالب طرح(پروژه)های کاربردی، عناوین پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی، طرح(پروژه)های پسادکتری و طرح(پروژه)های تحقیقاتی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی غیرشاغل به مصرف برسانند.	تبصره ۹ بند ح

۶- سازماندهی پرداخت بدهی های قطعی دولت

آدرس حکم	عنوان	نحوه تامین	۱۳۹۹	۱۴۰۰
تبصره ۲ بند الف	پرداخت بدهی به بخش های خصوصی و تعاونی	واگذاری سهام و سهم الشرکه دولت	۳۶۰۰۰ میلیارد ریال	۳۶۰۰۰ میلیارد ریال
تبصره ۵ بند هـ	دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول شماره (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و با سررسید تا سه سال را صادر و به طلبکاران تا سقف ۹۵۰۰۰ میلیارد ریال واگذار کند	انتشار اسناد خزانه اسلامی	۲۰۰۰۰۰ میلیارد ریال	۲۰۰۰۰۰ میلیارد ریال
تبصره ۵ بند و	دولت از طریق اسناد تسویه خزانه، بدهیهای قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی و خصوصی) که در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۷ ایجاد شده، با مطالبات قطعی معوق دولت از اشخاص مزبور تا مبلغ ۲۰۰۰۰ میلیارد ریال به صورت جمعی - خرجی تسویه کند.	صدور اوراق تسویه خزانه	۵۰ هزار میلیارد ریال	۵۰ هزار میلیارد ریال
تبصره ۵ بند ح	بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده	انتشار اوراق مالی اسلامی	۱۰۰۰۰۰ میلیارد ریال	۱۰۰۰۰۰ میلیارد ریال
تبصره ۵ بند ط	ط- به منظور سرمایه گذاری در طرحهای نفت و گاز با اولویت میداین مشترک وزارت نفت و طرحهای زیربنایی و توسعه ای وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارتخانه های مذکور از طریق شرکتهای تابعه ذی ربط و با تصویب شورای اقتصاد، اوراق مالی اسلامی (ریالی یا ارزی) در سقف ۳۵۰۰۰ میلیارد ریال منتشر و بازپرداخت اصل و سود این اوراق توسط شرکتهای مذکور از محل افزایش تولید همان میداین (برای طرحهای وزارت نفت) و عایدات طرح (برای طرحهای وزارت صنعت، معدن و تجارت) تضمین نمایند.	انتشار اوراق مالی اسلامی	۳۵۰۰۰ میلیارد ریال	۳۵۰۰۰ میلیارد ریال
تبصره ۵ بندی	بازپرداخت اصل و سود اوراق ارزی-ریالی شرکت ملی نفت ایران	انتشار اوراق مالی اسلامی	۳ میلیارد دلار	۳ میلیارد دلار

۷- بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد

عنوان	آدرس حکم
در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد تمامی دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مکلفند	بند الف تبصره (۲۰)
<p>۱- در اجرای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد دستگاه اجرایی مکلف است:</p> <p>هزینه‌یابی خروجی‌ها را از طریق سامانه یکپارچه بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد که اطلاعات ورودی آن از تبادل داده با سایر سامانه‌های دستگاه اجرایی به دست می‌آید، انجام دهد.</p> <p>۲- دستگاه مجری مکلف است بر مبنای تفاهم منعقد شده با واحد مجری که شامل حجم فعالیت‌ها، خدمات و قیمت تمام شده آنها و تعیین تمهیدات طرفین است. اعتبارات واحد مجری را در سامانه حسابداری خود به صورت جداگانه نگهداری کند که امکان گزارش‌گیری رویدادهای مالی به صورت مجزا وجود داشته باشد.</p> <p>۳- به دستگاه‌های اجرایی که در هزینه‌کرد اعتبارات هزینه‌ای خود بر اساس تفاهم‌نامه متخذه اقدام می‌کنند اجازه داده می‌شود با موافقت سازمان برنامه و بودجه کشور، نسبت به جابه‌جایی اعتبارات فصول هزینه و سقف اعتبارات ابلاغی همان دستگاه بدون رعایت الزامات ماده (۷۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت اقدام کنند.</p> <p>۴- دستگاه‌های اجرایی مکلفند تمام اطلاعات مربوط به حقوق، فوق‌العاده مستمر و غیرمستمر کارکنان رسمی، پیمانی و قراردادی خود را در اختیار سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان امور اداری و استخدامی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار دهند.</p> <p>۵- از صرفه‌جویی‌های حاصل از تفاضل بین بهای تمام شده مورد توافق در تفاهم‌نامه‌های منعقد شده و هزینه‌های قطعی فعالیت یا محصول در همان دوره تفاهم‌نامه ۵۰ درصد به منظور ایجاد انگیزه در کارکنان واحد مجری و ۵۰ درصد برای افزایش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های ذی‌ربط اختصاص می‌یابد.</p>	بند (چ) تبصره (۲۰)
دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۵) قانون برنامه ششم توسعه با رعایت احکام این ماده مکلف به تأمین حداقل ۱۰٪ از وظایف این ماده از طریق واگذاری و خرید خدمات هستند. همچنین ایجاد هرگونه واحد اداری یا عملیاتی جدید برای انجام وظایف موضوع ماده فوق‌الذکر ممنوع است و تأمین خدمات مورد نیاز از طریق سازوکار پیش‌بینی شده در این ماده مصوب امکان‌پذیر است.	بند د تبصره (۲۰)

منابع

- سازمان برنامه و بودجه کشور- امور اقتصاد کلان- تحلیل متغیرهای کلان اقتصادی.
- سازمان برنامه و بودجه کشور- امور استان‌ها و مناطق- اعتبارات استان‌ها.
- سازمان برنامه و بودجه کشور- امور برنامه‌ریزی، نظارت و آمایش سرزمین- اهم اقدامات انجام شده در راستای توسعه مشارکت عمومی و خصوصی در سال ۱۳۹۸.
- محمد کردیچه- اقدامات انجام گرفته در راستای استقرار بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد.
- سازمان برنامه و بودجه کشور- امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد- گزارش عملکرد اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.
- وزارت امور اقتصادی و دارایی- مرکز بدهی‌ها و دارایی‌های مالی و عمومی- گزارش تحلیلی پایداری بدهی‌ها.
- وزارت امور اقتصادی و دارایی- مرکز بدهی‌ها و دارایی‌های مالی و عمومی- گزارش نهایی بدهی‌ها و مطالبات منتهی به اسفند ۱۳۹۷.
- وزارت امور اقتصادی و دارایی- مرکز بدهی‌ها و دارایی‌های مالی و عمومی- بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی.
- سازمان برنامه و بودجه کشور- امور اقتصاد کلان- بررسی بازار بدهی ایران- شهریور ۱۳۹۹.